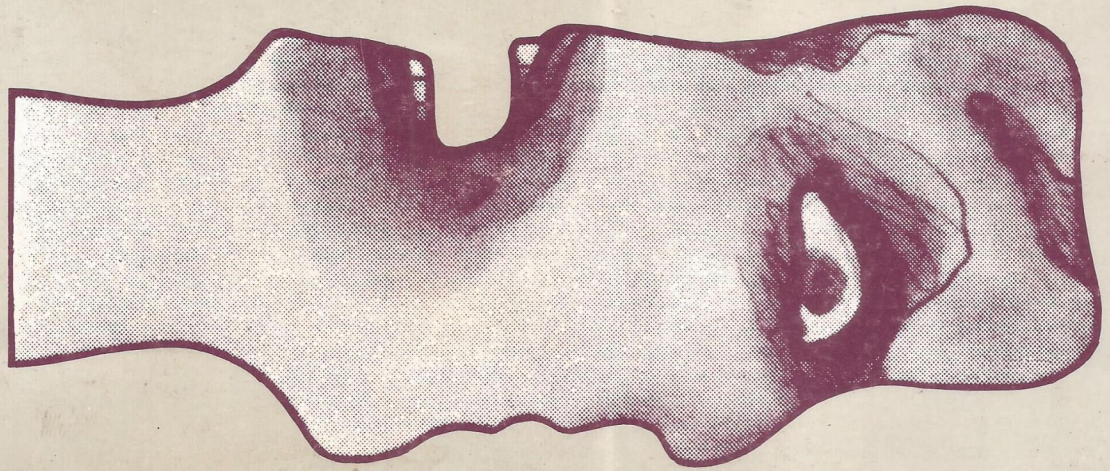
KAÇIKLIK DİPLOMASİ

AYŞE NİL

SCUTMAL YAYINEVİ

SARMAL YAYINEVİ

Başmusahip Sok. Talas Han. 16/202 Cağaloğlu - İstanbul

Roman-Anlatı : 6
Yazarı : Ayşe Nil
Birinci Baskı : Ocak 1993

Kapak : Kevser Çoruh
Dizgi : Sarmal Dizgievi - 522 45 78
Baskı : Yazı Ofset

AYŞE NİL

KAÇIKLIK DİPLOMASI

KALAN DOSTLAR SAĞOLSUN...

AYŞE NİL

GİRİŞ

Bilir misiniz deliler dolanır ortaklıkta?.. Bilir misiniz insanlar saklarlar onları kapı arkalarında?.. Onlar utançtır. Onlar yüz karasıdır. Bilir misiniz onlar insandır?.. Üstelik onlar sıcacık, sevecen, zeki, duygulu, duyarlı insanlardır. Onlar farklıdır başkalarından. Ve farklılıklarını toplumdan soyutlanarak öderler... Gelen bir tekme, bir çimdik atar, geçen de... Ey siz insanlar... Bilir misiniz deliler, sıfırı tüketseler de, kendilerine yönelik herşeyi algılarlar. Hatta, belki de, normal insanlardan daha fazla...

Bundan sonra okuyacağınız satırların yazarı, yaşamıştır deliliği... Ama o iyileşecek kadar şanslı olmuştur. Ya iyileşemeden hep kapı ardında kalanlar?.. Onlara gönül borcum var. Delirmek o kadar kötü birşey değil aslında. İnsan tüm takanaklarından, tüm tutkularından, tüm peşin yargılarından kurtulur. Ama ya kapatılmak?. İşte korkunç olanı budur. Kendilerini, her neye göre akıllı sayıyorlarsa, akıllı sanan insanlar kapatır onları... Böylece kendi akıllılığının doyumsuzluğunu yaşarlar. Evet onlar akıllıdırlar. Öyle olmasa ellerini, kollarını sallayarak gezebilirler mi?..

Deliliğin tüm acı sonuçlarına katlanmama karşın, hiçbir zaman "deli" olmaktan utanç duymadım. Deliliğimi sevmiştim ben. İnsan bir coşkuya kapılır, başlangıçta inanılmaz bir mutluluk sarar dört bir yanını

Bir mutluluk sesli sardı beni
Kasımpatlarını taktım saçlarıma
Çınar yapraklarını
Astım tüm duvarlara

Gerçek değildi
Bir düştü bu besbelli
Gerçek yaşamda
Bunca mutluluğa izin vermezlerdi
Tamam yeni bir delilik nöbeti

Bu kitabı yazmaya karar verdiğim zaman, güldürü niteliği ağır basan bir çalışma ortaya çıkaracağımı düşünüyordum. Çünkü delilik gülünç birşeydi. Ne demiş atalarımız: "Deliye hergün bayram."

Ama çalışma ilerledikçe komedi yanı değil, trajedi yanı ağır basan bir eser çıktı ortaya. Gülünçlükler, buzdağının denizin üstünde kalan kısmı gibiydi. Saklı kısım, gözlerden ırak olan kısım buz dağının altıydı. Yazarken kimi zaman güldüm. Ama size açıklıkla söyleyim ki daha çok ağladım...

Okuyacağınız herşey gerçektir. Burada belirtmek gerekir ki tabii bunlar benim gerçeklerimdir. Belli koşullarda tek bir gerçek vardır. Ama insanlar onu farklı farklı algılayabilirler. Algılama yanlışlarımın olabileceğini peşinen kabul etmek gerekir. Ama hiçbir kısım uydurulmamıştır. Belleğimin zorlandığı boşlukları doldurma çabası içinde hiç olmadım.

Anlatacağım olayların pek çoğunun tanıkları vardır. En büyük tanıklarım çocuklarımdır. Çünkü onlar benimle birlikte yaşamış ve delilik döneminin acılarına beraberce katlanmışlardır. Hatta bazı kişilere karşı benden acımasız davranmamı istemişlerdir. Bazı arkadaşlarımı defterden silmem gerektiğinde ısrar etmişlerdir. Bazıları içinse "Sen ne dersen de o bu eve giremez." diye tavır koyacak kadar ileri gitmişlerdir.

Ne kişi adları değiştirilmiştir ne de yer adları. Bence insanlar yaptıklarından utanmamalıdırlar. Utanılacak şeyleriyse yapmamalıdırlar. Deliler de duyguları, düşünceleri ve davranışlarıyla birer İNSAN'dırlar. Ve onlara da herhangi bir hastaya yaklaşıldığı gibi ilgi, sevgi ve şefkatle yaklaşılmalıdır. Bu çalışma bu konuda insanları biraz uyarabilirse "Yahu akıllanır da birgün O'na ettiklerimizi yazar ve yayınlarsa..." diye biraz dikkatli olmaya iterse ben görevini yapmış insanların gönül huzuru ile mutlu olacağım...

ŞAFAK ÜSTÜNE

Yorgun bir akşamı
Yıkadım ellerimle
Bezedim çiçeklerle
Yeniden başladım yaşamaya
Gülücükler gözlerimde

Ansızın açılıverdi perdeler
Şafak üstüne

KAÇIKLIK DİPLOMASI

Başlamak bitirmenin yarısıdır demişler... Kim demiş? Kime demiş?.. Söylemiş mi, söylememiş mi?.. Kimi yeşil giymiş, kimi mavi... Trafik ışıkları yanar sarı, kırmızı... Kiminin aklı kaplumbağa gibi, kiminin aklı ışıktan hızlı... Kimi sevgi yüklü, kimi yutmuş kininı...

Böyle bir ülke olur muymuş?.. Olurmuş elbette. İşte bu ülkede öncceleri küçük bir kız yaşarmış. Güzelmiş Arabistan tayları gibi. Zaman zaman şahlanır büsbütün güzelleşirmiş... Birmiş, beşmiş, onbeşmiş... Yıllar geçip gitmiş. Bizim güzel kızımız kendi gibi güzel taylar vermiş. Kendi de eskidikçe, şarap gibi, eskimiş güzelleşmiş, değerlenmiş... Yaşamını acıyla yıkamış, acıyı yaşadıkça, tatlının kıymetini bilir olmuş...

İşte böylece başlar öykümüz... Böyle başlar başlamasına ama masal sanılmaya... Anlatılan her bir şey gerçeğin ta kendisi... Bir ülke, üç tarafı deniz. Güzel mi güzel. İşte o ülkede yaşıyoruz hepimiz. Bu mekanda, bir zamanda geçiyor anlatacaklarımız... Elbet öznel olacak. Çünkü insan, ne kadar nesnel olmaya çalışırsa çalışsın, duygularından, düşüncelerinden yani kendinden kurtulamaz...

Kaçık sözcüğü kaçmak fiilinden türemiştir. Tanrı aşkına bunca olumsuz koşullarda, insanlar kaçmayıp da ne haltesinler?. Genelde insanlar kendilerinden kaçmaktadırlar. Kendini seven, kendinden hoşnut olan insan o kadar az ki... Bunun bilincinde olanlar da çok sayıda değil. Kendini hiç tanımaksızın, kusurlarının farkına varmaksızın yaşayan, başka kalıplar içine sığınan insan, mutluluğu nasıl yakalayacak?.. Çevrenize bir göz atın, başarılı ya da başarısız olmuş kişilerin nasıl bir oyun içinde olduğunu algılayacaksınız. Sanki yaşam koskoca bir tiyatro... Oyuncularla seyirciler birbirine karışmış. Hep bir oyundan çeşitli epizotlar seyrediyormuş gibi olacaksınız. Gözler sıcaklıktan uzak, gülümsemeler donuk, söylenenler sanki ezberlenmiş sözler: "Merhaba", "Nasılsınız?" "Üzgünüm" "Teşekkür ederim" gibi. Ama öylesine az insan, bu sözlerin anlamının farkındadır ki şaşar kalırsınız...

Çevrenizdeki tüm insanlar, sizi de, kendilerine benzetmeye kalkarlar. Çünkü siz değişik olursanız eğer, kendilerinin ne denli yanlış olduğu anlaşılacağından, tüm donanımları ile size savaş açarlar. İnsanlarda bu tutum benzerliği şaşılacak boyutlardadır. Sizinse yapabileceğiniz iki şey vardır: Ya teslim olursunuz ya da kaçarsınız. kaça kaça da "Kaçık"larşırsınız.

İnsanların pek çoğu, deliremeyecek kadar katıdır. Aslında delirebilmek hüner ister. Sıcaklık ister. Delirebilenler, genelde, sevecan, duygulu ve duyarlı insanlardır. Bu nitelikleriyle deliler, Marksist Teorinin terminolojisiyle söylersek, bir üst sınıf oluştururlar. Akıllı olmak kime ne yarar sağlamış ki?. Yaşamın amacı mutlu olmaksa eğer, insan yanlız aklını kullanarak mutluluğa erişemez. İnsanı gerçekten mutlu eden duygulardır. Duygular ölünce, insan yalnızca soluk alıp veren bir kadavra olur. Oysa deliliğin avantajları saymakla bitmez. Sen istersen cihan sultanı olabilirsin, aşk ateşiyle yanabilirsin. Uzatırsın ellerini yıldızları tutarsın. Ağaç yaprakları avuçlarında, yağmur damla-

ları kirpiklerinde, pırıl pırıl parlar evren. Madde önemini yitirir, duyumsar, algılar, neyi istersen, onu sahiplenirsin. Yalnızca var olmanın yüceliğine erersin... Evren tümüyle senindir. Sen istediğin gibi düzenlersin. Her şey dümdüz bir yol kadar yalın görünür sana.

Fakülte yıllarından kalmış bir arkadaşım var. Tanışlığımız tam otuz yıllık. Hem benim, hem de ayrıldığım kocamın arkadaşı. Uzun yıllardan beri yurt dışındaydı. Yeniden döndü. Rastlaştık. Oturduk, sohbet ediyoruz ordan burdan. Sonunda laf benim deliliğime geldi. Zaten ben, uzun zamandan beri görmediğim arkadaşlarıma, yeni tanıştığım kişilere, ne yapar ne eder delirdiğimi anlatırım. O yetmedi. Şimdi de yazmaya kalkıyorum. Belki de bununla övünüyorum. Böylesine bir yaşamda delirmiş olmak bir ayrıcalık gibi geliyor bana. Ya da, "Delilik dehanın ikiz kardeşidir." özdeyişine sırtımı yaslayıp başka türlü kanıtlayamadığım dehamı kanıtlamaya çalışıyorum. Deliliğimi kabul edersen, artık akıllı olduğum anlaşılır diye böyle yapıyorum. Belki de, nasılsa duymuşlardır veya gelecekte duyacaklardır diye tedbirimi alıyorum. Belki de hepsi birden...

Karşımdakiler, "Yok yahu olmaz öyle şey" dedikçe, ben deliliğimin kanıtlarını vermeye çalışıyorum. Ercan'a da öyle yaptım. O daha önce duymuş olduğu için farklı bir tepki gösterdi:

– Yahu sen herzaman kaçıktın zaten

– Tamam olabilir. Ama artık kaçıklıktan diploma aldım. Ben diplomalı bir kaçığım.

– Bu kaçıklık diploması da ne?

– Aynen doktora gibi birşey. Yalnız bunda hazırlanacak bir tez yok. Normal insanların da tümü neredeyse kaçık. Ama sen onların arasından sıvrılıyor, uzman kaçık oluyorsun.

– İyi de bu diploma nasıl alınıyor?

– Gördün mü bak senin de ilgini çekti... Bu diploma için çok çabalamak gerek. Önce çevrendeki insanlar, önce kocan ve-

ya karın, sonra kardeşlerin varsa anan, baban senin deliliğini kabul edecekler. Ellerinden de fazla bir şey gelmediğinden, seni saygın bir akıl hastanesine yatıracaklar. Bir sefer de olmaz. Birkaç kere girip çıkmalısın. Sonra oradaki, senden daha kaçık olsa da, üzerlerinde beyaz gömlek olan insanlara kendini kabul ettirmelisin. Seni görünce sevinmemeliler: "Yine mi geldin?" "Ah, hoşgeldin" Bir de apartman komşuları var. Onlar da seninle gırgır geçmeliler. Kimiyse korkmalı. Karşılaştığınızda, senden olabildiğince kaçmalı.

– Peki ama diplomayı kim veriyor?

– İşte burada çok dikkat etmem gerek. Sana öyle yazılı, somut bir diploma falan verilmiyor. Sen insanların kafasına giriyorsun. Artık iyi olduğunu kanıtlamak gibi bir şansın hiç yok. Sen diplomalı bir kaçıksın...

İşin doğrusu, Kaçıklık Diploması'nı ben alnımın akıyla kazandım. Hastalık dönemin 8 yıl sürdü. 8 defa akıl hastanesinde 20'şer gün süreyle yattım. Toplam 160 gün eder. Dilekolay... Doktor muayenehanelerinde saatlerce bekledim. Ama yine de açık söylemek gerekirse, bu kaçıklık diploması bana Mülkiye Diploması'ndan daha yararlı oldu. ben Mülkiye mezunuyum. Mülkiye Diploması belki sizi bilgiyle donatıyor. Ama sizin duygularınızın gelişmesine bir katkıda bulunmuyor. Duygularınız gelişemeyince de "çatık kaşlı" oluyorsunuz. Bırakın kahkahalarla gülmeyi, gülümsemeyi bile bilmiyorsunuz. Oysa Kaçıklık Diploması'nda mutluluk var. İnsanları öylesine iyi tanıyorsunuz ki hiçbir şey sizi kızdıramıyor. Hiçbir şey sizi şaşırtamıyor. Yaşamı bütünüyle algılıyor, küçük seylerle yetiniyorsunuz. Gönlünüz kırçiçekleri gibi, hem dayanıklı hem de renkli... Tüm insanları, kötülükleriyle zayıflıklarıyla seviyorsunuz.

Beş yıldanberi akıl hastanesine yatmıyorum artık. Bu şimdi iyi olduğumu kanıtlar mı acaba?.. Açık yürekle söylemek gerekir ki on yıl öncesine göre çok farklıyım. Zaman zaman ben

kendi kendimi bile tanıyamıyorum. Benim hiç kimseye karşı korunma duvarlarım yoktu. Şimdi var. Hastalığım sırasında çektiğim acılar, insanların acımasızlığındaki inanılmaz boyutlar beni sertleştirdi. Duygularla yüklü gönlüm, insanlara karşı eskisi kadar sıcak değil. Bunun dışında iyiyim diyelim iyi olalım...

Bu özgeçmiş herneyse çok önemli olmalı... İnsana iş ararken hep onu sorarlar. Bu özgeçmiş, eğitimi ve daha önce çalışılmış işleri kapsar. İnsanın özü göz ardı edilir. Ya da dolaylı olarak söz konusudur. Oysa elimizdeki bu çalışma bir anı-derleme türünden olduğu için, daha iyi anlaşılabilmesi amacıyla yaşamdan kesitler sunulacaktır. Çünkü eğitim özü elbette etkiler ama değiştiremez. Ayrıca insan bütün yaşamı boyunca, çeşitli etkiler altındadır. Bunların en önemlisi ailedir. Bu nedenle çocukluk kişiliği belirlenmesinde büyük önem taşır. Biz psikanalistlerin haklı olduğuna, bu anlamda, inanıyor ve daha iyi anlaşılabilmemiz için yaşamımızdan çeşitli kesitleri size sunuyoruz...

Nesnel koşullara bakınca iyi bir ailenin çocuğuyum. Annemin ailesi Konya'nın sevilen, sayılan, zengin ve köklü bir ailesi. Babamsa köylü ama ağa çocuğu. İkisi de iyi eğitim görmüşler. Annem öğretmen okulunu, babamsa üniversiteyi bitirmiş. Babam ayrıca 1.5 sene kadar Paris'te bulunmuş. "Just comme il fault" Yani olması gerektiği gibi... Ama olmamış işte. Kişilik kavgasına yenik düşmüşler. Her ikisi de uzlaşmaya yanaşmıyor. Evde kavga çıkmıyan gün yok gibi... Anılarımda hep yemek sofraları canlanıyor. Hiçbir şey yok gibi... Birden bire kıyamet kopuyor. Tabaklar havada uçuyor. Annemin üstüne yürüyor babam... Yine yemeğimizi bitiremeden, sofra böylece kalkıyor...

Biz üç kardeşiz. Büyük ağabeyim benden 5 yaş, küçük ağabeyimse 4 yaş büyük. Bunun ne demek olduğunu siz bilemezsiniz. Yaşam koşullarımız zor. Zenginlik içinde yokluk çekiyoruz. Ana-baba kavgalarıyla çocuklar eziliyorlar. Ağabeylerim de ezikliklerini beni ezerek çıkarıyorlar. Üstelik küçük ağabeyim hasta. Kalp romatizması. O devirde onun çaresi daha bulunmamış. Benim ezecek kimsem yok. Belki de bir küçük kardeşim daha olsa bende O'nu ezerek acımı hafifletebilirdim. Neyleyim ki yok işte... Ben çareyi saklanmakta buluyorum. Göz önünde olmayım diye hep kuytulara çekiliyorum.

Bilir misiniz?.. Ben tavuğun en çok ciğerini ve boynunu severim. Çünkü bütün çocukluğum boyunca bana oraları nasip oldu. Budun biri babamın öbürü ağabeyin, göğüsler hasta ağabeyin, gerisi benimle annemin. Evlenip çoluk çocuğa karışınca da aynı alışkanlık sürüp gitti. Haksızlık etmiyeyim bunu ben ayarlıyordum. Çünkü tasarruflu davranmak için bir tavuğu iki öğünde yememiz gerekiyordu...

Acı biber yeme alışkanlığım da ta eskilere dayanır. Babam akşamları rakı içerdi çiflikte yaşarken. Ben de yemekte yeşil biber yemeği çok severdim. Acı olmalarından korkardım ama... Babam tadına bakar ve bana tatlı diye verirdi. Garib hallerim, başta babam, herkesi çok güldürürdü. Bu ne mene bir güvense aynı sahne hep tekrarlanırdı. Hiçbir zaman babamın tatlı diye verdiği biberi yememezlik etmedim. Belki de kendimi değil O'nu sınıyordum. Eninde sonunda güvenime layık olmalıydı, olacaktı da... Mı dersiniz?..

Küçük, gariban bir kız çocuğuydum. Bebeklerim var mıydı?. Hayır. Yalnızca bütün hayatım boyunca, küçük, samandan bir bebeğim oldu. 4-5 yaşlarındaydım. Bebeğimi çok seviyordum. Büyük ağabeyim benimle hep eğlenirdi. Biraz haindi.

– Bak bebeğin çok kirlenmiş

Bakıyorum. Gerçekten kirli.

– Ne yapalım?.

– Yıkarsak temizlenir. Sen de güzel güzel oynarsın.

Çiftlikte su çeşmeden akmıyor o zamanlar. Kuyudan çekiliyor. Bir kova su çekiyor. Bebeğimi veriyorum O'na. Bebeği kovaya sokuyor. Saman doluyor kova... Bebeğimden yalnızca saçları kalıyor. Ağlıyor, ağlıyorum. Başka ne yapabilirim ki? Ondan sonra yalnızca çöp bebeklerle oynadım. Belki bendeki "kaybediverme" korkusu o günlerden kalma.

Annem yalnız, annem umarsız, annem yorgun, annem sinirli... Ağa kızı 28 yaşına kadar elini sıcak sudan soğuk suya sokmamış. Hasta bir çocuk, sorumsuz bir koca, akıl almaz zorluktaki bir yaşam... Zaman zaman hepimize karşı hırçınlaşıyor. O öyle sinirli olduğu zaman, kendini tarlaya atıyor. Üstünde garip giysiler, ayakları çamur içinde... O zamanlar babam: "Aldırmayın, anneniz yine keçileri kaçırdı." diyor. Annemi çileden çıkarmak için elinden geleni yapıyor. Bugün gözümün önünde, babam ortada, iki ağabeyim iki yanında ben dizlerinde, elimizdeki çay bardaklarına çay kaşıklarını vurup gürültü yapıyoruz. Bir yandan da "Vırrık, vırrık havvana vırrık" diye tempo tutuyoruz. Bu tabir Konya deyişiyle deli demek...

Annem en ufak sıcaklıktan uzak. Sıcaklığı çocuklarında arıyor. Ben en küçüğüm. Beni 6 yaşına kadar emziriyor. Ben istemiyorum artık. "Gel bak bakalım süt var mı?" diye sorduğunda karşı koyamıyorum. Sonunda okula başlamamla birlikte sütten de kesiliyorum.

İlkokula başlıyorum. Okul eve 2.5-3 Km. uzaklıkta. Bu ölçüyü şimdiki bilgilerimle veriyorum. 6 yaşında bir çocuk için bu erişilmez bir uzaklık. Yol çamur... Okul bütün gün... Tabii hergün gidemiyorum. Şimdi gözümün önünde yolun bir kesimi. Çok fazla çamur oluyor. Yol çamur deryası, kenarlar tarla. Bur-

dan geçmek zorundasın. Kaçarı güçeri yok... Saplanıyorum batağa...Ayağımı kurtarabiliyorum ama ayakkabım çıkmıyor. Ne kadar orada kalıyorum, bunu bilmiyorum. Akşam oluyor. İşin doğrusu korkuyorum. Var gücümle feryat ediyorum. Ama yine de ayakkabımı bırakamam. Çünkü bana yenisini alamazlar. Haykınnaya devam ediyorum. Birileri gelip beni kurtarıyor. Aslında beni değil ayakkabımı kurtarıyorlar. Müthiş bir mutluluk duyduğumu anımsıyorum şimdi... Mal değerini hiç bilmemek ise bana o deneyden kalma...

Yol güzel olurdu ilkbaharda... Güneş ısıtırdı. İki tarafta böğürtlenler. Yiye yiye giderdim okula. Ağzım burnum kara olurdu. Acaba okula giderken değil miydi o?.. Ama böğürtlen yenidiğimi hatırlıyorum ve hâlâ böğürtlenin en güzel meyvelerden biri olduğunu düşünürüm. Yazık ki aldırmaz gibi görünen böğürtlenler çevre kirlenmesine karşı çok duyarlı... Çamlıca çevresindeki böğürtlenlerin hemen hepsi yok oldu. Biz insanlar böğürtlenler kadar bile olamıyoruz.

Babam hasta ağabeyimin hava değişimi için Altunzade'de ev tutuyor. Ha burası Çamlıca, ha orası da öyle... Annem durumdan çok şikayetçi. Çiftlikte hiç değilse yanaşmalar vardı. Burada onlar da yok. Ben tranvayla gidiyorum okula. Daha doğrusu yolun bir kısmını tranvayla gidiyorum, gerisini yürüyorum. Ceplerim delik... Tranvay paramı düşürmüşüm. Ne yapacağımı bilmiyorum. Yolu da bilmiyorum. Yolları şimdi de kolaylıkla bulamam. Orada öylece ağlıyorum. Bir adam yanaşıyor. "Niye ağlıyorsun küçük?" "Paramı düşürmüşüm. Eve nasıl gideceğimi bilmiyorum." Çıkarıyor cebinden, bana ortası delik bir iki buçuk kuruş veriyor. Dünyalar benim oluyor. Tranvay parasından daha fazla bir para bu... O günden sonra para çalmaya başlıyorum....

İlk büyük deneyimimi de Moda'da yapıyorum. Teyzem o zaman Moda'da oturuyor. Annemler iyice çaresiz kalmışlar. Teyzemin evindeyiz. Moda ilkokuluna gidiyorum. Annem iyice dağınık. Annemden 5 lira çalıp, okul aile birliğine yardım parası olarak veriyorum. Günlerce annemin farkına varıp beni sigaya çekmesinden korktum. O zaman 5 lira büyük para. Hayır ben hiç suçlanmadım. Öğretmenim benden çok mennun. Beni kendisi okutmak istiyor. "Bu çocuk çok farklı" diyor. Topu topu iki ay gidiyorum okula. Beni ayrıcalıklı yapan o verdiğim beş lira mı?..

Sıfırı tüketiyor babam. Çifliği satmak istiyor. Çiftliğin tapusu annemin. Satışa razı olmuyor ve direniyor sonuna kadar. Ne kadar iyi... Bugün hâlâ orası hepimizin güvencesi... Konya'ya dedemin evine gitmekten başka çare yok. Gidiyoruz; O günlerle ilgili hiçbir anım yok, silik bile olsa. Babam Toprak Mahsülleri Ofisi Bölge Müdürü oluyor. Yeni bir eve lojmana çıkıyoruz. Ahşap bir ev ve oldukça geniş bir bahçe. Bahçede ağaçlar var. Ben yalnız başıma o ağaçların altında oynuyorum. Düşteyim o zamanlar. Hep büyük düşler kuruyorum... Oyunlarım çoğu kez yarım kesilir. Annemin yardıma gereksinimi vardır. Bugün dönüp baktığımda kesinlikle onu suçlamıyorum. Gerçekten hasta ağabeyimin bakıma ihtiyacı var. Gün günden kötüye gidiyor. Baruthene'deki bu evde, ilk defa geceleri uykumda yürümeye başlıyorum.

8-9 yaşındayım. Babamla bir pazarlık yapıyoruz. Çamaşırlarını ütülüyeceğim. İç çamaşırları 25 kuruş, gömlekler 50 kuruş, çarşaflar 100 kuruş... Ben bir heves ütüye başlıyorum. Annem "Yapma kızım, baban nasılsa parayı vermez." diyor. Ben ona aldırmıyorum. Şevkle ütü yapmaya devam ediyorum. Babam da memnun. Sonra alacağım çok birikiyor. Ben istiyorum. Babam vermiyor. Benim para kazanma tutkum da böylece sona eriyor. Artık ütülemiyorum. Ütülü bir çarşafla yatmak için tırnak kadar

çocuğuna nasıl kıydığını, kendi çocuklarım o yaşlara gelince, bir türlü anlamıyorum.

Bu arada okula da gidiyorum tabii. Çok parlak bir öğrenci değilim. Ev ödevlerimi her zaman yapamıyorum. Ama matematikte çok iyiyim. Bu yüzden öğretmenim benden memnun. Öğretmenim babamın uzak bir akrabası. Birgün anneme rasladığında "Kız Seniye bu kızı yazık etmeyin. Okutun. Mühendis olsun, doktor olsun." diyor. Bense ola ola diplomalı bir kaçık oluyorum.

Hasta ağabeyimi kaybediyoruz. Bu kaybın bende çok acı yarattığını söyleyemiyeceğim. Ama gerçekte biraz da olsa özgürlüğümünü kazandığım doğru. Ankara'ya yatılı okula gidiyorum. İntibak etmem çok zor oluyor. Aylarca ağlıyorum. Okuma alışkanlığım çok eskilere dayanıyor. Jules Verne en sevdiğim yazar. Konya'dayken elime geçeni okurdum. İlk yıllar olabildiğince silik bir çocuktum okulda. Sonra insan çekindikce başkaları üstüne geliyor. Bende başkaldırma başladı. Liseye geçtiğimde artık hakkını hatta başkalarının da hakkını savunan biri olmuştum. Bir edebiyat hocamız vardı. Birgün anlatıyorum:

– Olmuyor kızım. Olmuyor. Anlatamıyorsun

Duruyorum. Bakıyorum.

– Hayır hocam, siz anlıyamıyorsunuz.

Bir anlık bir kararsızlık

– Pekala sen daha iyi anlatmaya çalış, ben de daha iyi anlamaya çalışayım.

Yavaş yavaş içe dönüklükten, dışa dönüklüğe geçiyorum. Bu bana parlaklık veriyor. Çok iyi bir öğrenciyim artık. Canlı, keyifli, mutluluk dolu... İşin özünde hala çok duygusalım. Bu sıralar hayatımın en büyük aşkına tutuluyorum. Kışları okulda yatılı olduğum için aşka fazla yer yok. Ama yazın? Ben, o zamanlar 17 yaşındayım. Aşık olduğum adam 28'inde. Çok büyük

geliyor o zamanlar bana. Çok yakışıklı değil ama çok akıllı bir insan. Almanya'da çalışıyor. Askerlik için Türkiye'ye gelmiş. Hayatımın en güzel yazını geçiriyorum. Kışın da yazışıyoruz. Yatakhanenin penceresinden yıldızları ve ayı seyrediyorum. Gözüm bulutlarda. Mutluluk bu olmalı işte...

O sene yani 1960 yılı benim hayatımın dönüm noktası. Babam DP Konya Milletvekili. İhtilalle birlikte bütün yaşantımız alt üst oluyor. Bu hem maddi hem de manevi bakımdan geçerli. Ankara'daki evimizi tekrar İstanbul'a çifliğe taşıyoruz. Ağabeyim Almanya'da, ben Kolej'de... Bu masraf nasıl karşılanacak?.. Annemin bütün varlığı bloke ediliyor. Yardım edecek kimse yok. Özellikle annem için çok zor bir yıl. Sorunlarla dolu... Ama ben bu durumdan çok etkilendiğimi sanmıyorum. Annem yükünü kendi başına taşıyor yine...

O yıl benim bütün derslerim çok iyi. Matematik, fizik ve edebiyatta sınıfın en iyisiyim. Edebiyat öğretmenimiz çok kişilikli bir kadın. Etkileyici. Ve ben hayatımın kararını veriyorum. Pozitif bilimleri bir yana koyup, sosyal bilimlere yöneliyorum. Gazeteci ve yazar olmak istiyorum.

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin giriş sınavı. Bizim zamanımızda en çok talebi olan okullardan biri... 8 bin kişi müracat etmiş. Test sistemi uygulanacak ilk defa. Sürenin bitiminden önce tamamlıyorum. Moda'da bana kur yapan çocuklardan biri imtihanda gözetmen, ben O'nu öyle görünce iyice önemsiyorum. Meğerse ikinci sınıf öğrencisiymiş.

– Ne yaptın?

– Yaptım birşeyler.

– Birşeyler yaparak bu okulu kazanamazsın.

Aradan bir süre geçiyor. Benim arabam var o zamanlar. Büyük sükse bu. İşin doğrusu babamın araba. Ama O Kayseri'de. Arabayı ben kullanıyorum. Annemin mallarının üzerindeki blokaj da kaldırılmış. Annem Konya'da babasından kalan bir dük-

kanı satmış. Paramız da var yani... İşin doğrusu güzel bir yazdı. Ben zenginliği de züğürtlüğü de kısa aralıklarla hep yaşadım. Onun için parayı bazen çok önemserim, bazen hiç önemsemem. Para benim için gelip giden birşeydir. Para olduğu için değerli değildir. Hiçbir zaman amaç değildir, yalnızca bir araçtır. Bu ise insanın maddeye karşı aşırı hassas olmasını engelliyor.

Çamlıca Kısıklı postanesine gidiyorum. Sınav sonucu gelmiş mi diye. Evet gelmiş. Açıyorum zarfı. Kazanmışım kırkıncılıkla. Burslu... Oradan Moda'ya gidiyorum. Arabamı görünce geliyorlar yanıma. "Ne olmuş?" "Kazanmışım". "Hadi canım sende. Göster bakalım". Zarfı veriyorum. Şaşkınlık içinde kalıyorlar. "Kimse kazanamamış. Bir de kazanan görün." Sonra Ankara'ya okula gidince testte birinci olduğumu öğreniyorum. Kaçıklık Diploması'nı yazmaya başlayınca yazdığım pasajları anneme okuyorum. Yazdıklarımdan o kadar hoşnut kalmıyor. Soruyor "8 bin kişi içinde birinci olduğunu da yazacakmısın?" Benim başarımda kendinin payı olduğunu düşünüyor. Evet işte yazıyorum 8 bin kişi içinde Zeka ve Bilgi Testinde birinci olmuşum...

Babam mektup üstüne mektup yazıyor. Mülkiye'ye kesinlikle girmeme karşı. "Komünist yetiştiren o okula kızıma göndermeyin". Ama dinleyen yok. Burslu kazanmış olmam da önemli bir etmen tabii... Yolda lise fizik hocama raslıyorum.

– Nerede okuyorsun?

– Siyasal Bilgiler Fakültesinde.

Kararıyor suratı:

– Olamaz böyle birşey. Vah. Vah.

Sonra benim şaşırdığımı görüyor.

– Neyse olmuş bir kere orası da fena bir okul değil.

Yatılı kız okulundan sonra, ne olduğumu şaşırıyorum. Hoş bir kızım. Özellikle vücudum çok güzel. Canlı ve enerjiğim.

Hayran bakışları hissediyorum üstümde, yürürken... Ders yılı başında derslere giriyorum. Ama sonra Sami beni baştan çıkarıyor. Sürekli kantinde oturuyor, Türkiye'yi kurtarma yolları arıyoruz. İkibuçuk bilgimizle sürekli olarak ahkam kesiyoruz. Bu arada yürüyüşler oluyor. Katılıyorum onlara. Sol elimizi havaya kaldırıp "Af yok" diye bağırıyoruz. Ama ben sol elim havada olsa da bağırmıyorum. Çünkü babam hapiste o sıralar. Kayseri'de... Böylece bir türlü vicdanımı rahatlatıyorum. Bir de tanıdık birileri beni görür diye de çekiniyorum işin doğrusu...

Anayasa hocamız kürsüden hergün düşükler, kuyruklar, edebiyatı yapıyor: "DP vatanı satmıştır." İşin doğrusu bu vatan satma işini bilmiyorum. Düşünüyorum "vatanı sattılar mı?" diye. Kendi kendime bir yanıt bulamıyorum. Satmış da olabilirler, satmamış da. Ama "Hepsi hırsızdı." dediği zaman dayanamıyorum. Benim hem babam hem de dayım milletvekiliydi. Hırsız olmadıklarını kesinlikle biliyorum. Kalkıyorum ayağa ve "Hocam haksızlık ediyorsunuz ben o düşük dediklerinizin birinin kızıyım. Kesinlikle hırsız değillerdi." Tartışıyoruz biraz. "Tarih gösterecek". diyor. Ben de "elbette" diye cevaplıyorum.

Bu vatanı satma hikayesi sonraları da kafamı çok kurcalamıştır. DP ileri gelenleri "Vatanı nasıl satmışlardır acaba?" Satış için önce özelleştirme gerekir. Önce özelleştireceksin ki sonra hisse senedi çıkarabilesin. İyi ama koskoca vatan nasıl özelleşir?. Bunun için gerekli kadroları nereden bulacaksın?.. Kim alacak bu hisse senetlerini?. Diyelim ki aldılar. Borsada kote edilecek mi, edilmeyecek mi? Yanı bu iş sanıldığı, söylendiği kadar kolay değil. Belki vatana arsa muamelesi yapılabilir. O zaman parselasyon planları nasıl hazırlanacak?.. Pek kolay bir iş değil bu vatanın satışı veselam... Ya da işporta tezgahlarında "Haydi vatanın iyisi burda." Vatan var, vatan" "Vatana gelin vatana" diye satış yapılması da düşünebilir... Her nasılsa DP ileri gelenlerin vatanı satmadıkları bugün artık anlaşılmış bulunmaktadır.

Vatan bu sefer de kurtarılmıştı. Biz vatanı kurtarmakla görevliydik.

"Ey vatan göz yaşların dinsin
Yetiştik çünkü biz."

Vatan kurtulmuştu ama tamamen kurtulmuş muydu? Kantinde sabah akşam bunu tartışıyorduk. Vatanı bilmem ama ben, o yıl, onca başarılı bir öğrenci olan ben, sınıfta kalmıştım. Bursum da kesilmişti. O sıralar ailecek maddi durumumuz da iyi değildi. Birinci sınıfa, Ankara'da devam edecek olanaklarım yoktu. Zorunlu olarak İstanbul'a ailemin yanına geldim. O kış hayatımın en zor kışlarından biridir. Hiçbir zaman düzenli yapılmayan ev işleri annemin eteğini toplıyacağım derken benim sırtıma yığılmıştı. Yine içime kapanmıştım. Heryerden uzak, herşeyden uzak, ev topluyor, bulaşık yıkıyor, sebze ayıklıyordum. Belki de ev yaşantısında hiçbir zaman böylesine bir düzen bulamıyan babam durumdan hoşnuttu. Ama ben bir yandan da ders çalışıyordum. Okulu tamamlamak zorundaydım. Ve gerçekten de Haziran'da sınavları vererek ikinci sınıfa geçtim.

Akıllı insan, hata yapmayan insan demek değilmiş. Akıllı insan, yaptığı hatadan ders alan, onu tekrarlamayan insanmış. Böylece kendimi akıllı bulduğumu da belirtmiş oluyorum. Bir daha sınıfta kalma değil, Eylül'e bile kalmadım. Tabii bu ondan sonraki hayatımda hiç hata yapmadım demek değil. Pek çok hatam oldu. Belki bunların en önemlisi, en onulmazı evlenerek yaptığım hataydı.

Üçüncü sınıftaydım. Çevremde hayranlarım her zaman vardı. Hayrettin onlardan biriydi. Şiir yazar, güzel desenler çizerdi. Ama ben ona karşı yalnızca dostluk duyguları besliyordum. Kantine gittim. Hayrettin orada birileri ile oturuyordu. Tanıştırdı: "Vehip, Melih" Doğrusu ilk izlenimin "Niye ben bu Melih'i daha evvel görmedim?" oldu. Hoştu. Güzel bir yüzü ve Stalin bıyıkları vardı. Terbiyesizdi. Ayaklarını masaya uzatmıştı ve

lütfedip indirmedi. Sanıyorum bana bu kadar aldırmaması ona karşı bir yakınlık duymama neden oldu. Herkesin çevresinde pervane olan bana nasıl böyle davranabilir?.. Tanrı aşkına...

Hep birlikte olmaya başladık. Yanımdan ayrılmıyordu. Kültürlüydü. Canlıydı, ama bana açılamamıştı daha. Genelde böyle durumlarda ben sıkılır ve uzaklaşırım. Sakarya caddesinde Goralı'ya gidiyorduk, nasıl oldu bilmiyorum koluna giriverdim. O da sıkıca tuttu elimi... Yirmi yıl sürecek ilişkimiz böylece başlayıverdi. Seçimimi ben yapmıştım. Belki de çocukluğumdan kalan birilerinin beni ezmesi alışkanlığı hâlâ sürüyordu bende. Çünkü Melih uğraşılacak ve uğraştıracak biriydi. Niye onu seçtim?.. Doğrusu bunu bugünde bilmiyorum. Çok sevdiğim bir arkadaşım vardı. Onunla tanıştırdım Melih'i. O "Tam sana göre. Bütün ömür boyunca uğraştırır. Hiç canın sıkılmaz" dedi. Gerçekten de bütün ömür boyu beni uğraştırdı. Peki ama niye onu seçmiştim?.. Bugün bile bu sorunun yanıtını bilmiyorum.

Melih köklü bir Doğu Karadenizli aileden geliyordu. Babası hep Lazlığı ile övünmüş "Ben Türk değilim, ben Laz'ım" demişti. Anne Türk kökenliydi. Anneyle baba Melih çok küçükken ayrılmışlardı. Baba yeniden evlenmiş, Melih üyev anne elinde büyümüştü. Anne kendini acındırarak sorumluluklarından sıyrılmayı çok iyi becermiş ve küçücük çocukların kafasına çaresizliğini kakmıştı. Bize evlenirken en ufak bir katkıda bile bulunmayan annesine, evlendikten altı ay sonra girdiği işinden aldığı ilk maaşın 1/10'in göndermiş ve bu bir hak olarak annesi ölünceye kadar sürmüştü.

Melih'ten hoşlanmış ama ona hiç aşık olmamıştım. Garip bir duygu içindeydim. Sevişmiştik ve ben kendimi evlenmeye koşullanmış olarak düşünüyordum. Hatta çok iyi anımsıyorum zaman zaman "Benim bu adamla ne işim var" aklıma geliyordu. Bana deli gibi tutulmuştu ve onun bana tutkun olması hoşuma gidiyordu. O zamandan aymam gerekirdi. Sorumsuzdu. Hiçbir

desteği olmadığı halde benimle, hemde hemen, evlenmek istiyordu. Bu konuda ısrarlıydı. Peki ama nasıl geçinecektik? İşin o yanını o hiç düşünmüyordu.

Melih'i ailemle tanıştıracaktım. Bir akşam yemeğine geldi. Dün gibi aklımda. Sofrada rakı içiliyordu. Seninkinin sosyalist yanı ağır bastı. Herşeyi unutup babamla tartışmaya başladı. "Üç kişiyi asmakla hiçbir yere varılmaz. Hepinizi asmalılardı." diyordu. Babam renkten renge giriyor, birşey söyliyemiyordu. Ben ne yapacağımı şaşırmıştım. "Bu ülke sağcılardan çok çekti. Sağ ülkeyi her zaman satmıştır. Halk cahildir. Halkın oyuna güvenmemek gerikir." Evlencceği kızın ailesiyle tanışmaya gelmiş gibi değildi, beğenilmek zorunda değildi, sanki kantinde gibiydi. Sanki yaşıtları arasında.

Benim ailem fazla demokrat mı yoksa üslenmesi gereken sorumluluklarından kaçan bir tutum içinde miydi? Bana bugün ikincisi geçerli gibi geliyor. Evlenmeme engel olmalılardı. Onlar hiçbir şey yapmamayı yeğlediler. Bense evlenir namusumu kurtarır, sonrada boşanırım diye düşünmeye başlamıştım.

Son sınıfta artık evliydim. Bir evin sorumlulukları da binmişti üstüme. Melih önceleri işsizdi. Benim kiram ve bursumla geçiniyorduk. Ben okuldan gelirken alış veriş yapıyor. Evde yemek hazırlıyor. Çamaşır, ütü ve evin bütün işlerini aksatmadan yapmaya çalışıyordum. Melih bütün gün yatıyordu. Sonbaharda girdiği imtihanlarda başarısız olmuş ve başarısızlığın sorumlusunu bulmuştu. MİT'te dosyası vardı ve onun bir yerde işe girelibilmesi mümkün değildi. Devlet Planlama Teşkilatı'nın imtihanına girişini sağlamak için günlerce tartışmıştık. O "Nasılsa dosyam var. Beni almazlar diye direniyordu. Benimse çok pratik gerekçelerim vardı. En azından bir miktar da olsa para kazanmak, bir yanından başlamak zorundaydı. Dosyası filan olduğuna da inanmıyordum. Sonunta imtahana girdi ve kazandı.

Böylece yaşamımızda yeni bir sayfa açılmıştı. Henüz işe başlamadan annem gelmişti. Kadıncağız benim durumumu görmüş ve böylesine yük altına girdiğim ve bu yükü taşımak zorunda kaldığım için sinirlenmişti. Gitmeden önce "A oğlum sen Sosyalizm'e öncc kendinden, evinden başla. Ayşe'yi nasıl sömürdüğünün farkında mısın?" diye söylenmişti. Melih'in sağduyulu bir yanı vardı. "Haklısın anne" demiş ve o gün bana ilk defa ev temizlemede yardımcı olmuştu, ama bu çabuk unutulmuş, benim evimi annemin evine benzetmemek için gösterdiğim aşırı çaba istimar edilmişti. Bu durum da bütün yaşantımız boyunca sürdü...

Haziran'da mezun olmuştum. Evlenirken ikimizin anlaştığı bir konu vardı. Ben istekliydim. Melih de kabul etmişti. Yurt dışına doktoraya gidecektik. Oysa o bu konuyu hiçbir zaman gerçekten düşünmemişti ve benim gebe kalmamla beraber bu konu tamamen unutuldu. Bir kere kürtaj olmuştum. İkinci kere kürtaj olmayı gözüm yemedi ve doğurmama karar verildi. Bu kararla birlikte de benim düşlerim sonu geliyordu. Sonbaharda birkaç imtihana girdim ve başarılı olamadım. Ocak ayında burs aldığım Maliye Bakanlığı'nda işe başladım. Korkunçtu tam anlamıyla. 8 kişi bir odada oturuyorlardı ve 9. olarak bana bir masa konuldu. Üstüme düşeni yapıyor. Önceleri işe muntazam geliyordum.

Kendimi tamamen koyvermiştim. Üstüm başım dökülüyordu. Gebelikte 30 kilo almıştım. Kelimenin tam anlamı ile ben bitmiştim. SBF'nin doktora imtahınına girmiş ve almıştım. Ama birkaç dersten sonra boşlamıştım. Herşeyi bir arada götürecek gücüm yoktu. Dalgalı bir denizde yolumu yitirmiştim sanki. Halden alış veriş ediyor, onları eve taşıyor, ayıklıyor, yıkıyor, pişiriyordum. İşte doğacak bebeğim için örgüler örüyordum. Mutlu muydum? Eğer mutluluk bu ise mutluydum. Daha doğrusu ben durumun pek farkında değildim.

Bugün o günler aklıma geldikçe, soruyorum doktoruma: "Efendim, ben mazoşist miyim?" Yanıt veriyor: "Hayır değilsiniz. aşırı vericisiniz. Aileden birinden örnek almışsınız. Sürekli veriyorsunuz." Tanrı bilir ya siz vericiyseniz, eğer, karşınızda hiç kimse "Yeter çok verdin kendinden" demiyor. "Daha fazla, daha fazla" istiyor. Bu istekler bitmiyor, tükenmiyor. Sonunda siz tükeniyorsunuz. Ama yine de bu aşırı vericilik de mazoşistlik olmasa bile bir tür hastalık. Çünkü siz vermeye bu kadar teşne olunca elbette alacak ve sizden hep isteyecek birileri çıkıyor. Yaşantımdaki ilişkileri düşündüğüm zaman sürekli benim verdiğimi görüyorum. Bir kız arkadaşım birgün:" Bak Ayşe sen hep vermek istiyorsun. Hiç almak istemiyorsun. Oysa insanlar zaman zaman vermek isterler ve böylece mutluluk duyarlar. Sen buna hiç izin vermiyorsun demişti. Düşündüğümde ona hak veriyorum... Ama birgün gerçekten gereksinim duyduğumda ve almak istediğimde bu yakın arkadaşım benden kaçmıştı.

Mayıs'ta oğlum doğdu. Doğum akıl almaz bir mutluluktu. O sancılardan sonra elinize bebeği verdikleri zaman inanılmaz duygular taşıyordunuz. Toplumsal değer yargıları o kadar baskın ki, kadınlara gerçekten önem veren ve bir kadın olan ben, ilk bebeğimin erkek olmasından ötürü onur duyuyordum. Zaten bebekleri erkek olan anneler saçlarına kırmızı kurdele takıyorlardı. Bir de üçüncü bebeği de kız olan bir kadının o gün çektiği tasayı bir türlü anlıyamamıştım. Adeta önünden ölüsü eksikti. "Bir kere daha deneyeyim dedim, yine kız. Şimdi ben ne yapacağım?" diye hayıflanıp duruyordu.

Doğumu İstanbul Zeynep Kamil Hastanesi'nde yapmıştım. Bir ayrıcalık tanınmıyordu ve bağıra çağıra gruplar halinde doğum yapıyordunuz. Sancı odası doğumu yakın kadınların alındığı bir odaydı ve burada kadınlar itiş kakış kendilerine bir yer açmaya çalışıyorlardı. O anda hiç kimse sık gelen sancılarından başka birşey düşünmüyor, düşünemiyordu. Daha sonra bağıra

çağıra, haykıra haykıra doğum yapmanın nasıl bir ayrıcalık olduğunu Paris'te anlıyacaktım. İkinci doğumu yaptığım, rahibelerin denetlediği bir doğumhanede sizi bir odaya kapatıyorlar ve sakın "Sesini çıkarma. Su gelirse bir tek zile bas. Sancıların çok sıklaşırsa da zile basabilirsin!" deyip siz tek başınıza başka bir kulun olmadığı hiçbir sesin duyulmadığı bir odaya kapatıyorlardı. Zile bastığım zaman su boşalmıştı ve doğum boyunca en ufak bir inleme belirtimde bile azarlanarak ikinci doğumunu varmıştım. Üçüncü deney ise Hacettepe Hastanesi'nde oldu. Bu sefer de ben bağıran, çığrışan kadınlara şaşarak sessiz sedasız doğum yaptım. Elimde Yaşar Kemal'in Demirciler Çarşısı Cinayeti adlı kitabı vardı. Nöbetçi doktor odaya girmişti. Ben kitabı elimden bırakmış ve "Doğuruyorum galiba Doktur Bey." demiştim. Yavaş adımlarla yanıma gelmiş, "Bir bakalım" demişti. Muayeneden sonra telaşlanmış "Aman bebek geliyor". deyip beni apar topar doğum odasına almıştı. Doğum sonunda doktorlara teşekkür etmiştim. Onlar: "Aman efendim biz ne yaptık ki? Siz kendi başınıza doğumu gerçekleştirdiniz. Biz de size teşükkür ederiz." En çok da ne okuduğum dikkatlerini çekmişti. İçlerinden biri: "Yahu ben bu gazetede tefrika edilirken okudum. Hiç de o kadar heyecan duyulacak bir kitap değildi." demişti.

Birinci oğlum, Ali'm sağlıklı bir bebekti. Benimse göğüslerimde tıkanma olmuş yeterince sütüm olmamıştı. Bütün gün bağırıyor. Gece zor uyuyor sabahları da çok erken uyanıp yine bağırmayı sürdürüyordu. Ana-baba ikimiz de deneyimsizdik. Ne yapacağımızı şaşırmıştık. Annemin ise "Bebeği anne sütü ile beslemek gerekir" gibi çok katı yaklaşımları vardı. Bebek ağlıyor, ben çaresizlikle kıvranıyordum. Melih'in Ankara'dan geldiğinin ertesi sabah bebek yine beşte bağırmaya başladı: Melih de uyanmıştı:

– Sustur şunu

– Susmuyor...

– Ben uyuyacağım. Dışarı koy.

Biz annemlerde kalıyorduk ve bize bir oda vermişlerdi. Öbür odalar doluydu.

– Dışarda yer yok. Nereye koyayım?

– Balkona koy...

Mayısta birkaç günlük bebek onun rahat rahat uyuyabilmesi için balkonu konacaktı. İlk ciddi ve uzun süreli kavgamızı yaptığımı hatırlıyorum.

Ondan sonra zaman zaman başka türlüsünü denese de bebeğimin önceliği olduğunu anlıyacaktı...

Bebeğimin her yerde önceliği vardı. Benim yaşantımda da. Evin bütün düzeni onun üzerine kurulmuştu. Benim için bir tek önemli gerçek vardı: Ali.

Bu aralar sıcacık bir sevgi sarmıştı bütün benliğimi. Herşeyimde o vardı. Yaşamda ondan daha önemli bir şey yokmuş gibi geliyordu bana. İşi tümden boşlamıştım. İşe bir iki saat uğruyor bütün günümü evde oğlumla geçiriyordum. Çocuk hastalıklarını çıkardığı zaman 10–15 gün işe hiç uğramadığım oluyordu. Ali gün günden büyüyordu...

Derken Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Gn. Md.'nde Program Bütçe çalışmaları başladı. Genel müdür haklı olarak Mülkiye mezunu olup da burada çalışanlardan bir grup oluşturma yoluna gitti. Bunların arasında ben de vardım. Aslında biraz rahatım kaçmıştı önceleri. Fakat sonra bu Program Bütçe Çalışmaları bende hırs haline dönüştü. Oğlumdan da, ona ayırdığım zamanları çalarak bir miktar uzaklaştım.

Dört Bakanlık pilot olarak seçilmişti. Bunlardan bir tanesi de Milli Eğitim Bakanlığı'ydı. O zaman yine bir Mülkiye mezunu olan Ersin Hanım'la, (şimdi artık Ersin), elimize bir küçük kitapcık tutuşturmuşlar ve Program Bütçe taslağını hazırlamamızı istemişlerdi. Ne yapacağımızı tam anlamıyla bilmiyorduk.

Çılgın bir çalışma temposuna girdik. 8 ay gibi kısa bir sürede tam anlamıyla dört dörtlük bir çalışma ortaya çıkarmıştık. O sürede, ben unuttuğumu sandığım hıslarımın daha canlı olduğunu görmüştüm. Daha doğrusu o zaman açıklıkla görmemiştim ama şimdi görüyorum. O hazırlanan program bütçenin bugün, bazı kısımlarının, hâlâ güncelliğini koruyor olması inanın ki pek hoş bir duygu...

Başarılı çalışmalarımızdan dolayı ödüllendiriliyorduk. Melih o sene Fransa için bir yıllık bir burs almıştı. Maliye Bakanlığı beni de araştırma için gönderiyordu. Ersin'se, Amerika'ya üç aylık bir inceleme gezisine gidiyordu. Ben Fransa'ya, Ali'yle birlikte, Melih'ten üç ay sonra gittim. O banliyöde bahçeli küçük bir ev tutmuştu. Gerçekten çok hoştu. Bahçesinde sebze yetiştiriyorduk. Konya'nın kurağında yetişmiş kabak tohumları, Paris'in neminde ne olacaklarını şaşırmışlardı. İyice azmışlardı. Hayatımda bu kadar çok kabak yediğimi hatırlamıyorum. Bayağı iyi de olmuştu. Çünkü araba almak için çılgınca para biriktiriyorduk...

"Orada bir yılda ne yaptınız?" diye sorarsınız, açık yürekle verilecek yanıt koca bir "HİÇ"tir. Hayır tam anlamıyla hiç değil, bir ikinci bebek daha yapmıştık. O'nu hiç istememiştim. Zorunluktan olmuştu. Ne yapacağımı daha doğrusu bilmiyordum. Bebeğin Mart'ta doğumundan, Haziran başındaki dönüşümüze kadar olan zamanda sıkıldığım kadar, hiçbir zaman sıkılmamıştım. Karı koca ikimiz de bunalım geçiriyorduk. Dönmeyi dört gözle bekliyor, günün hemen her saatinde halimizden şikayet ediyorduk. Benim "mutlu olma ve mutlu etme" yeteneğim hiçbir işe yaramıyordu. Melih'in o zaman farkına varmadığım tam algılayamadığım depresif kişiliği daha etkili oluyordu...

Dönüşte 3 yaşında ve 6 aylık iki çocukla işe başladım. Bir fark vardı yalnız. Artık ev ve yalnızca çocuklar yetmiyordu bana. Kendime karşı kendimi kanıtlamak gereksinimini duyuyor-

dum, Kendim için de birşeyler yapmalıydım ve yapacaktım. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstütisinin bir master programı vardı ve üstelik burs da veriyordu. Girdiğim sınavda başarılı olmuştum. Bursun bir şartı vardı: Çalışmıyor olmak. Ben bu şartı yerine getirmeyecektim çünkü paraya gereksinimim vardı.

İki çocuk, iş, master ve ev... Hiç yardımcı olmayan, üstelik kendine özel bir önem verilmediği için gücenen bir eş. Gerçekten zordu. Ama hepsinin üstesinden gelmeye çalışıyordum. Geliyordum da galiba... Derken aksaklıklar başladı. Önce master için izin veren müdürüm durumdan hoşnut görünmüyordu. Program Bütçe çalışmaları canlılığını yitirmişti. Bense, bugün baktığımda değerlendirebildiğimce küstahtım. Daha doğrusu çok açık yürekliydim. Uzlaşmayı bilmiyordum. Üstümün zayıflıklarıyla eğleniyor ve bunu her önüme gelenin yanında yapıyordum. Herhalde benim büyük bir aldırmazlıkla eğlenerek anlattıklarım bir şekilde onun kulağına gidiyordu. Sonunda olan oldu ve ben Milli Savunma Bakanlığı Muhasebe MD.lüğüne sürüldüm. Yapabileceğim fazla birşey yoktu, gidip işe başlamaktan başka... Öyle de yaptım. Patronum benim ardımdan Ersin'e "Ben O'nu cezalandırmak için sürmedim. O dokunulmaz sandığı onurunu zedelemek için sürdüm." diyecekti. Onurum zedelenmiş miydi? Valla bunu pek bilemiyeceğim ama çok rencide olduğum açıktı O sıralar okuldan aldığım bursta kesilmişti. Çalıştığım öğrenilmişti. Üstelik şimdiye kadar aldıklarımı da geri ödemem gerikiyordu.

Belalar üstüste gelse de direnmeye çalışıyordum. Muhasebeye sürülmem bir bakıma işime de yaramıştı. Kantinden aldığım barbunyaları ayıklıyor evin yükünü daha az hissediyordum. Bir yandan da tezimi hazırlamaya başlamıştım. Türkiye'de illerin gelişmiş endeksi konumdu. Ucundan yürüyor. Ön hazırlık çalışmaları sürüyordu. Tezimi bitirince kendime yeni bir yol çiz-

meyi planlıyordum. Tüm aksaklıklara karşın çocuklar gün günden büyüyorlar, giderek eziyetleri azalıyordu. Ali'nin ilk okula başlamasıyla birlikte, Mehmet'i de yuvaya vermeyi ve büyük çapta yorgunluktan kurtulmayı planlıyordum. Düzgün bir gelecek görünüyordu...

Konya-Ankara yolu da düzgündür... Cetvelle çizilmiş gibi... Ehliyetimin vize süresi gelmiş ve onu postayla Konya'ya yollamıştım. Epeyce bir süre geçmesine rağmen ehliyetim gelmemişti. O gün, 25/Ağustos/1972 Cuma günü, sabah, "Hadi Konya'ya gidip ehliyetimi alalım." dedim Melih'e. Önce duraladı, sonra "Peki işe gidip haber vereyim" dedi. Bir saat sonra yoldaydık. Melih arabayı kullanmak istememiş ama benim ehliyetim olmadığı için O kullanmak zorunda kalmıştı.

Çok sıcak bir gündü. Çok hızlı gidiyorduk. Yol boştu. Bir an sanıyorum ki ikimiz de dalmıştık. Ali arka kanepede uyuyor, Mehmet'se arka camdan yola bakıyordu. Bir an üzerimize doğru gelen mavi bir kamyoneti gördüğümü hatırlıyorum. Bir çığlık attım ve Melih hızla firene bastı. Sonrasını artık hatırlamıyorum. Gözümü açtığımda bir taksinin arka koltuğuna uzatılmıştım. Garip bir duyguya kapılmıştım. Mehmet ölmüştü, Ali'nin inlemeye benzer çıkardığı sesleri duyuyordum. Ben de bir çanta telaşı başladı: "Çantam... Çantam nerede?..." Kalkabilsem kalkıp çanta arayacağım. Ben "Çantam da çantam" diye tutturunca köylüler birbirlerine bakıyorlar. Bir yandan da çantamı arıyorlar. Sonunda çantam bulunuyor. Sıkıca yapışıyorum çantaya? Çantaya bu aşırı düşkünlük "Paran yoksa hapı yuttuğunun resmidir." yaklaşımından mı kaynaklanıyor?. Beterin beteri olabilir...

Bir köylü soruyor" A, ilahi abla niye bu kadar hızlı kullanıyordun? Ben kullanmıyordum ki kocam kullanıyordu." "O zaman gidip O'nu arıyalım. Melih'i 50 metre ötede tarlada baygın

buluyorlar. Arabanın ön camından fırlayıp çıkmış. Bu olay benim yaşamımın Milad'ı...

Ben bu satırları yazarken dışarda fırtına var. öyle böyle değil. Camları aşağı indiriyor. Birden büyük bir çatırdı koptu... Karşı evin bahçesindeki kestane ağacı büyük bir görkemle devrildi. Bir anda yaşam bitiyor... Kökler yeni filizler verecek mi bakalım?..

Köylüler bizi önce yakındaki sağlık ocağına götürüyorlar. Doktora haber salınıyor, doktor geliyor bize birer iğne yapıp çekip gidiyor. Bir hemşire kucağında bebesi, ağzında jiklet... Benimle sohbet ediyor. Derken savcı geliyor. Devlet orada ama doktoruyla değil savcısıyla... Savcı ifademizi alıyor. Bu devletten çekinme duygusu o kadar kuvvetli ki resmen yalan ifade veriyorum. Hızımız sözde 90 Km. imiş. Karşıdan aniden bir araba gelmiş. Başka yapacak birşey olmadığı için de kocam firene basmış. Sonra ekliyorum: "Lütfen yumuşak davranın. Ölen de bizden, kalanlar da..." Telefonlar ediliyor. Konya'dan dayım ve yengem, Ankara'dan Planlama'dan Melih'in arkadaşları geliyorlar. Bizi ambulansla Ankara Hacettepe Hastanesine götürüyorlar. Mehmet'i bir daha göremeyeceğim artık. İnanırmısınız acı bu satırları yazarken o zaman olduğundan çok daha yoğun... O zaman garip bir aldırmazlık içindeyim... Yaşam sürüyor...

Bizi sedyelerle acile taşıyorlar. Hastane kapısından içeri girerken doktor elime bakıyor ve pırlanta alyansı görüyor. Sedyenin yanındaki arkadaşlarımdan birine" Siz kardeşi misiniz?.. Bu yüzük kıymetliye benziyor. Size teslim edebilir miyim?" Çantadan sonra yüzük... Ona da sahip çıksam mı ki?.. Ama halim yok. Hukuk bir kere daha sağlığa galebe çalıverdi. Doktor beni, benim herhangi bir maaş dosyasını incelediğim gibi inceliyor. Öyle bakıyor bana. Kaza anında ceza hukuku, hastanede miras hukuku hukuk devleti bütün gücüyle etkili... Ama ya insan hakları. İnsan haklarından en önemlisi olan "yaşama hak-

kı"... Devlet var bütün gücüyle. İnsan o yok işte...

Serum takıyorlar. Ben dalıp dalıp gidiyorum. Kendime geldiğimde elimin davul gibi şiş olduğunu görüyorum. Hemşireye işaret ediyorum. Geliyor. Elimi gösteriyorum. Azarlıyor beni: "Niye daha evvel haber vermedin?" Yaşama hakkını bir yana koyalım, koskoca Hacettepe Hastanesi'nin acilinde bile bayılma hakkı yok...

Ertesi gün oldukça kendime geliyorum. Ama kazanın şokundan hâlâ çıkamamışım herhalde. Her gelene yeni bir bebek yapacağımı anlatıyorum. Birşey söylemeden yüzüme bakıyorlar. Anlayışlı bir ifadeyle... Çocuklarından biri ölmüş, öbürü ağır beyin sansıntısının etkisiyle yoğun bakında olan bir kadın çocuk yapmak istediğini anlatıyor gelene geçene. Tanrı aşkına bu geçici bir delilik olmalı... delilikte de rasyonellik, kendi içinde tutarlı olma, asıldır. Ayakkabını kaybedersen gider yenisini alırsın... Ya da yalınayak gezersin.

Üç gün sonra sedyelerle yoğun bakımdan çıkıyoruz. Eve... Evde bakımımız iyi kötü sağlanıyor. Ailemin o konuda gösterdikleri aşırı duyarlık beni bugün bile etkiler. Ali'yi de kazadan 10 gün sonra eve çıkarıyoruz. Çocuk yorgun. Hastanede garibim aç kalmış. Saldırıyor yiyeceklere. Ben alçılar sargılar içinde dönenip duruyorum çevresinde. Sonra bir arkadaşım "Ayşe, öylesine acıklıydı ki hiçbir şey yapamadan öylesine dolanıp durmam." diyor. Ama öyle şeyler vardır ki yaşarken acısını duymazsın. Senin dışındakiler algılıyabilir bunu. Bu da demek öyle işte...

Biraz iyileşiyorum. Aklım firkim yeni bir bebek yapmada... Gerçekten, herkesin itirazlarına karşın üç ay sonra gebe kalıyorum. Hâlâ alçılar içindeyim. Olağanüstü kilo vermişim... Herşey bana vızgeliyor. Ali'm giderek toparlanıyor. Ama bu toparlanma çok yavaş. Beyin elektrosunun düzelmesi de 8 ay alacak. Kazadan kocamı suçlu buluyorum. Elle tutulur bir kızgınlık de-

ğil bu. Daha derinlerde... Bir insan yalnız arabanın direksiyonun değil, her hangi birşeyin yönetimine geçtiğinde yetkin olmak zorunda... Lütfen burada gülümsemeyin... Böyle olmamasının cezasını hep birlikte çekmiyor muyuz?..

Yaşantım tümüyle değişecek artık... Herşeye boş veriyorum. Tezimi hazırlamayı bırakıyorum. İşi de bırakacağım doğumdan sonra. Yaşamımın en zor yıllarından biri oluyor. Bebek karnımda oynayıncaya kadar ben özünde yaşamıyorum. Yalnızca dolanıyorum. Ali'nin varlığı ve bakımı beni biraz yaşama bağlıyor. Yaşamımda verdiğim bu temel karardan ve yaklaşımdan sonra gebeliğimin 6. ayında itibaren bende allerjik kaşıntılar başlıyor. Kaşıntılar yaraya dönüşüyor. Karnımın altında ve bacaklarımda. Gittiğim hiçbir doktor çare olmuyor. Bu kaşıntılar ben delirinceye kadar sürecek ve ondan sonra tümüyle kesilecek. Bilinçaltı, bilinçüstüne baş kaldırıyor. Eve kapanma kararı o günkü koşullarda vazgeçilemezdi belki ama bugün yaşantıma dönüp baktığımda yanlış olduğunu görüyorum. O yıl yaşantımın en zor yıllarından biri... Ne garip?.. Bugün hayatıma dönüp baktığımda, düşünüyorum da, ne çok zor yılım olmuş. Üstelik zorluklar hep artıyor. İnsan özünde dayanıklı bir varlık. Derler ya "Allah insana çekeceği kadar vermesin." gerçekten çok doğru...

Doğum... Tanrı'nın sunduğu en büyük armağan... Yaratmanın tüm dokularda duyulan inanılmaz tadı. Doğum sırasında doktorlarla sohbet ediyoruz. Çılgınca oğlum olsun istiyorum. Bu istek biraz abartmalı gibi görünüyor. Soruyorlar:

– Başka çocuğunuz var mı?

– Evet.

– O ne?

– Erkek ama ben kaybettiğim çocuğumun yerine istiyorum bunu.

– O neydi?

– O da erkek.

– A Hanımefendiciğim, sizden de zaten erkekten başka birşey çıkmıyormuş ki... Tüm ziyatercilerin katıldığı ortak bir kanı var: "Böylesine mutlu bir doğum olağanüstü..." Gerçekten de çok mutluyuz. Hepimiz. Kocamın ağzı kulaklarında. Oğlumun adı çoktan belli: "Mehmet" olacak... Mutluluk da aynen keder gibi bulaşıcı... Bizim mutluluğumuz tüm servisi etkisine alıyor. Üç gün sonra hastaneden çıkarken tüm servis personeli kapıya kadar uğurluyor beni. "Seneye yine bekleriz". Aman Tanrım, yaşamak bu kadar da güzel olabiliyor demek.

Bebek, ona gebeyken geçirdiğim ağır bunalımdan olacak çok huysuz. Anlatılır gibi değil. Gece uyumuyor, gündüz durmuyor. Eve bir yabancı gelince kucağımdan inmiyor ve hiç durmaksızın bağırıyor. Ben tam bu satırları yazarken telefon çaldı: Mehmet. İstanbul'dan arıyor. Ben Yalova'dayım. Mehmet şimdi 19 yaşında. Sıcacık, sevecen, akıllı bir çocuk... İçimi inanılmaz bir mutluluk doldurdu. "Memo'cuğum, sana geçen bütün emeklerim helal olsun canım..."

6 aydır evdeyim. Ama bunu tam anlamıyla söylüyorum. Belki yalnızca bakkala kadar gitmişimdir. Onu da sanmıyorum ya. Evde bütün gün bebekle, Ali okula başlamış, onunla uğraşıyorum. Kimseyi görmüyorum. Yalnızca birkaç dostum ara sıra uğruyorlar. Darmadağınığım. Kendime hiç bakmıyorum. Birgün Kızılay'a gitmem gerekti. O zaman biz Ayrancı'da oturuyorduk. Dışarı çıktım. İnanılmaz bir şey... Kar yağıyor. Çabucak gidip dönmem gerek. Ama binemiyorum dolmuşa. Yürüyorum... Garip bir duygu... Dışarda benimkinden daha güzel birşeylerin olduğunu algılama...

Ben öylesine kapandım ki bu sefer Melih şikayet etmeye başladı. Üstüme, başıma birşeyler yapmam gerektiğini söylüyor. Benimse bebeği bir an bile bırakacak kimsem yok... Bir

yandan da ağır hasar gören arabanın tamiri için para biriktiriyoruz. Eve haftada bir bile kadın gelmiyor. "Bir Cumartesi sen çık alışverişe, ben beklerim" diyor. Evet, o cumartesi günü bir arkadaşımla beraber kumaş almaya gidiyoruz. Herhalde en çok 2 saat geçiyor. Eve geliyorum. Ali salonda bir koltuğa çökmüş ağlıyor. Yatak odalarına açılan kapı kapalı. İçerden bebeğin avaz avaz bağırdığı duyuluyor. Ali "Anne Mehmet susmuyor." "Niye babanı uyandırmadın?" "Kalkmıyor anne" önce koşuyor, bebeği alıyorum. Çocuk morarmış ağlamaktan. Biraz yatıştırıyorum ve bizim yatak odasının kapısını açıyorum. Melih içerde horul horul uyuyor... Söylenmenin hiçbir faydası yok. Kendini haklı görüyor. "Biraz ağlamakla birşey olmaz" diyor. Ondan sonra uzun süre bir daha bebeği ona da bırakmıyorum.

O günlerden unutamadığım bir anım daha var. Melih o zaman Turizm Bankası'nda çalışıyor. Bir Kongre için Caracas'a gidiyor. Dönüşte bavulların açılış sahnesini hâlâ unutamıyorum. Çocuklara bir iki oyuncak almış. Dolu dolu bavullar açılıyor hep kendisine. Bana pek birşey yok. Yok canım o kadar da değil... Bana seksi iki gecelik almış. Beyimiz yatakta benden pek memnun değil anlaşılan... Öylece beklentiyle duruyorum. Hayır, başka birşey yok.Hepsi onun. Sonunda o da rahatsız oluyor ve cüzdanında harcamadan kalmış bir yüz markı bana veriyor. "Bu da senin." diyor. Ah, ulu Tanrım... Alıyorum sessizce... Bu da benim bahşişim herhalde. Çok ucuzladım. Kesin olan şey bir yerlerde bir yanlışlığın olduğu... Bakalım daha ne kadar geriliyeceğim...

Ben önemli bir yanlış daha yapıyorum. Kendimi iş hayatında Melih'le özdeşleştiriyorum. Onu birinci adam görüp kendimi ikinci plandaki eş statüsüne yerleştiriyorum. Bu belki de kendim için hiçbir zaman affedemediğim bir tutum olacak. Ama o zamanlar bunu algılıyamıyorum. 1975'te Kıbrıs Barış Hareka-

tı'ndan sonra, Melih Kıbrıs Türk Turizm İşletmeleri Gn. Md. oluyor. Bu sıçrama benim kesinlikle desteklemediğim bir olay. Uzun uzun kavga ediyorum. Hiçbir yararı yok. Beni onu köstemekle, kendime benzetmek istemekle suçluyor. "Sen benim yükselmeme engelsin zaten. Benim yavaş gitmemi yeğliyorsun. Kendin için." Gidiyor. Aralıklarla Ankara'ya gelişleri yoğun kavgalar ötesinde bir yarar sağlamıyor. Bir yerlerimde birşeyler kopuyor. İktidarı elde ettiğini sanmak onu azgınlaştırıyor. Oysa iktidarı taşımasını beceremediğini sonra öğreneceğim. İktidar aynen bir giysi gibidir. İçindekine, giyene göre biçimlenir. Onu taşımasını bilmek gerekir.

Evi Yalova'daki yazlığa taşıyorum Haziran'da okullar kapanınca. Kesin kararımı vermişim ama...Bu karar boşanma. Ama bu o kadar kolay alınmış bir karar yok. Gözyaşından ıslanmış, çaresizlikle bezenmiş... Davayı açmadan önce Kıbrıs'a gidip durumu yerinde algılamak istiyorum. Gittiğimde Melih'in bir türlü taşıyamadığı iktidarını kaybetmek üzere olduğunu görüyorum. Ama sarhoşluğu sürüyor. Bana olan tutkusu depreşmiş gibi sanki... İnanılmaz, aşk dolu bir ay geçiriyoruz. Kanımın yeniden ısındığını hissediyorum. Ama ben de Genel Müdür hanımlığına yaraşacak giysilerle gidiyorum doğrusu Ada'ya... Boşanmaktan şimdilik vazgeçme kararıyla dönüyorum. Bakalım zaman ne gösterecek? Oysa zamanın fazla göstereceği birşey değil... Herşey ortada bugün... Benim peşimden de Melih istifasını verip, Ada'dan adeta kaçıyor... Bir akşam karanlığında geliyor Yalova'ya Bitkin ve çaresiz. Destek olmaktan başka ne yapabilirim ki?..

O zaman annem çiftlikten bir miktar satmış. O günün koşulları için oldukça büyük bir para almış. Bunu da ağabeyim, kendisi ve benim aramda taksim etmiş, maddi açıdan hiçbir sorunumuz yok. Ama Melih yoğun depresyon içinde. Ona Yalova'da istediği gibi bir iş kurmasını öneriyorum. Ne yapacağını bilmez

bir durumda saatlerce denizi seyrediyor. Sonraları bana "O zamanlar çocuklarınla çok meşguldün. Maddi sorunun da yoktu. Kendimi çok boşta, çok yararsız hissettim" diyecek. Birkaç ay sonra Ankara'da iş buldu. Ne kadar eleştirirsem eleştireyim, bana göre onun çok gelişmiş korunma mekanizmaları olduğunu kabul etmem gerek. En zor koşulda bile kendini soyutlamasını biliyor. Zor geçen çocukluğunun etkisiyle sanırım, kendine güçlü duvarlar örmüş. Bir zamanlar onca tutkun olduğu ben bile bu duvarların gerisinde kalmışım. Çocuklarsa tümüyle duvarların dışındalar.

Bütün bu değerlendirmeler bugünkü gözlüklerimle oluyor. Yoksa o zamanlar ben olayı böyle görmüyordum tabii... O günlerin koşullarında birbirimizi seviyorduk. Üstelik ben, Melih'in bana delice tutkun olduğuna inanıyordum. İyi bir denge vardı aramızda... Ben onın yalnızca duyarlı yanlarını algılıyordum. Çiçek getirirdi bana sık sık... Benim en çok sevdiğim çiçeklerden... Papatyalardan, güllerden. Alelade günlerde de getirirdi çiçek... Kadın olduğumu duyururdu bana...

Herşeyden önce biz dosttuk, arkadaştık. Saatler boyu içki içer, konuşurduk. Konuşma konularımız genelde onunla, onun işiyle ilgili olurdu. Varsın olsun. Beni dinler, söylediklerime değer verirdi. Başka şeylerden konuşurduk. Şiirden, edebiyattan, tarihten, müzikten, herşeyden... zaman zaman o günleri aramadığımı, anmadığımı söylersem yalan söylemiş olurum. Ben herşeyi bir yana bırakmıştım ama kitap okumayı asla... Eskiden olduğundan çok daha fazla okuyordum. Bir arkadaşım, birgün "Sen gününü yaşamıyor yaşanmış şeylerle vakit geçiriyorsun." Doğruydu belki... Ama zenginleşiyordum. Bu kesindi...

Melih'le o zaman aramızda olan o güven duygusu o kadar çarpıcıydı ki tüm mali yönetimi ben elimde tutuyordum. O bütün maaşını ay başında getirip bana verirdi. Maaşları da günün koşullarına göre hep üst düzeyde olurdu. Bütçeyi, harcamalara

birlikte karar versek de ben yapardım. Bir gün bile hesap sormazdı. Birgün: "Yahu belki ben zimmetime para geçiriyorum" demiştim. Güldü "Sen öylesine iyi yönetiyorsun ki, ben ne diye bir de bu işle uğraşayım?" demişti. Ben de öylesine gülmüştüm.

Evet Melih'in güçlü duvarları vardı. Ben bunun hiç farkına varmamıştım. O duvarlarından bana yalnızca küçücük bir delik açmıştı. Ben yalnızca o alandaydım. Sanki ben evcilik oynayan bir çocuktum. Herşeyi kendinin yönettiğini sanan ama tümüyle yönetilen bir gariban... Ben yalnızca gönüllü bir kapatmaydım...

Bu duvar sorunu hep kafamı kurcalamıştır. İnsanlar çevrelerine bir duvar örmekte ve bu duvarın ardına saklanmaktadırlar. Bu duvar korunmaya yarar belki ama, tüm iletişim olanaklarını da imkansız kılar. Yüksek duvarlar ardındaki bir insana ne bir demet çiçek verebilirsiniz ne de onunla savaşabilirsiniz. Yüksek kale duvarları ve onların karşısında yalın kılıç bir şövalye. Gözümün önünde Don Kişot beliriyor... Çok sevdiğim bir erkek arkadaşıma sormuştum:

– Kendine çok yüksek duvarlar örmüşsün. Bu duvarlar arkasında mutluluğu yakalaman imkansız. Sen çok mutlu olamazsın hiçbir zaman.

Gülmüştü:

– Ama çok mutsuz da olmam...

Çok mutlu olmak, çok mutsuz olma riskini almaya değmez mi acaba?..

Özetle Melih'in de çok yüksek duvarları vardı. Ben çok mutlu olduğum zamanlarda bile onu tam anlamıyla çok mutlu edebildiğimi sanmıyorum açıkcası bugün.

Ankara'ya gidişle birlikte, huzurlu ve oldukça mutlu, 5-6 yıllık bir dönem başlıyordu. Ben seçtiğim rolde önemli adımlar atmış ve iyi ev kadını olmuştum. Eski dağınıklığımı kalmamıştı. Evi temiz tutuyor, güzel yemekler yapıyor, dikiş ve örgü örü-

yordum. Halimden oldukça hoşnuttum. Asıl görevim olan "iyi eş"lik başarıyla sürüyordu. Kocama işinde destek oluyor, sorunlarının çözümünde yardımcı oluyor, onu bıkmadan usanmadan dinliyordum. Çocuklar da sağlıklı bir biçimde gelişiyorlardı. Gerçekten iyi bir anne olmuştum. Arkadaşlarımın "Bu ne kadar daha böyle sürer, kendin için birşeyler yapmak zorundasın. Sonra pişman olacaksın," ikazları da bir kulağımdan giriyor, öbüründen çıkıyordu.

1977 yılında Melih yeni bir işle istanbul'a geldi. Evi taşıdık İstanbulda yaşam daha da güzeldi. Bir tekne almıştık.

Pembe panjurlu, küçücük bahçesi çiçekli olmasa da, güzel bir evimiz vardı. Çocuklar epeyce büyümüşler ve büyümeye devam ediyorlardı. İkinci bir araba almıştık. Ama evde hâlâ telefon yoktu. Melih telefona kesinlikle karşı çıkıyordu. "Televizyonu soktun eve bir de asla telefon istemem." diyordu. Düşünüyorum da "Acaba benim dünyaya açılmamı istemiyor muydu?" Ama ben yaşantımdan memnundum... Annem, babam, yengem Seval ve ben harika grup oluşturmuştuk ve sıkı bezik partileri yapıyorduk. Her öğleden sonram, hemen bezik oynayarak geçiyordu.

Özellikle 1977-78'lerde Bülent Ecevit'in de yardımıyla kendime nefis bir eğlence bulmuştum: Kuyruğa giriyordum... Sabah erkenden kalkıyor o gün için ne gerekiyorsa, onun kuyruğuna girmek için yoğun bir çaba gösteriyordum. Evimizde herşeyimiz vardı ama benim saatlerim, günlerim kuyruklarda geçiyordu. Aygaz kuyruğu, sigara kuyruğu, benzin kuyruğu, sana yağı kuyruğu ve ilah... Bu kuyruklar zaman zaman bayağı eğlenceli de oluyordu. Yoğun bir sohbet oluşuyor. Türkiye'nin nasıl kurtulacağı konusunda anlamlı tartışmalar gerçekleşiyordu. Kendimi yeniden, adeta kantindeyim gibi hissetmeye başlamıştım...

Bu kuyruk psikolojisi öyle bir şey ki adeta sizi çekiyordu.

Örneğin şeker kuyruğundan çıkıp biraz yürürken, karşınıza başka bir kuyruk çıkıyordu. Ne kuyruğu olduğunu bilmeden, hemen, ona da giriyordunuz. Sonra arkanızdakine, önünüzdekine "Afadersiniz bu ne kuyruğu?" diye soruyordunuz. Elbette kuyruk olduğuna göre önemli bir şey olmalı... yanıt: "Pirinç." Aslında sizin evde pirinciniz vardı, açıkcası hiç ihtiyacınız yoktu pirince diyelim. Ama kuyruk çok dayanılmayacak kadar uzun değilse ve eğer siz de kuyruk psikolojisinde iseniz, ona da girip iki kilo da pirinç alıyordunuz. Ancak, tabii böyle davranabilmek belli bir kaynağı gerektiriyordu. Evde hemen her şeyden oluşan stok giderlerini karşılamak başka türlü olanaksızdı...

Ne yazık ki bir dönem sonra hükümet değişti ve benim de bu "Kuyruk keyfim sona erdi. O zamanlar TRT özerkti ve benim yapımcı bir arkadaşım vardı. Ekonomiyle ilgili bir program yapacaktı... Konuşuyorduk. Ben: "Çarpıcı bir giriş yap. Mesela mazot kuyruklarından yapılan alıntılarla gir konuya." Yüzüme şaşırmış bakıp, "Mazot kuyruğu mu var?" diye sormuştu... Ah şu medyayı oluşturan aydınlarımız. Vah, vah...

Hayat sürdükce insan kendine çeşitli eğlenceler bulabilir. Ali o yıl ilkokul 5. sınıftaydı ve özel okullar ve Anadolu Liseleri giriş sınavı vardı. Bu da çok heyecanlı bir olay. Ama ben bu heyecanı tam anlamı ile yaşayamadım. Ali'nin sınav senesinde Ankara'dan yeni gelmiştik ve olayın tam bilincine varmaktan uzaktık. Belki de çok izole yaşadığımız için olaya kendimizi kaptırmamıştık. Ben Anadolu Liseleri tercihinde İstanbul Lisesini seçmiştim. İsmi hoşuma gittiği için. Oysa o okul en tutulan, puanı en yüksek olan okulmuş. Mehmet'in giriş senesinde ise yine o heyecanı tam anlamıyla yaşayamadım çünkü o zaman da hastaydım.

Bu sınavlar, o zamanlar her okul kendi sınavını yapıyordu, yalnızca çocukların okullara girmesi için yapılan bir yarış değil, aynı zamanda aileler için de bir statü kazanma savaşımıydı.

Şimdi de öyle ya, çocukların üstünde akıl almaz baskılar kuruluyordu. Biz Ali'yi yalnız hafta sonu yapılan bir kursa göndermiştik. Ama öğretmeni Betül Hanım gerçekten yoğun bir çaba harcıyordu. Öğretmenler için de bir yarışma söz konusuydu. Ali onca iyi öğrenci olmasına karşın yalnızca Saint Benoit Lisesi'ni kazanmış, İstanbul Lisesi'nin yedeğinde kalmıştı.

Okullar açılalı epeyce bir süre geçmişti. Ben bugün de aynen anımsıyorum yatak çarşafı dikiyordum makinede. Sarı renkliydiler. Ali heyecanla bir zarf tutarak eve girdi. Mektup İstanbul Lisesi'nden geliyordu. Kayıt yaptırmak istiyorsak belli bir tarihe kadar başvurmamız gerekiyordu. Gerçekten çok şaşırmıştım. Hemen ertesi günü kaydı yaptırdık ve Ali yeni okulunda derslere başladı. Sonra öğrendik ki, o zamanlar İstanbul Belediye Başkanı olan Aytekin Kotil'in oğlu da yedekte kalmış, Milli Eğitim Bakanlığı'nın baskısıyla İstanbul Lisesi'nde yeni bir sınıf açılmış. Görüyor musunuz şu demokratikleşmenin nimetlerini?.. Eskiden olsa, yalnızca Başkan'ın oğlu torpille alınırdı. Şimdi hiç değilse 30 kişi bu demokrasinin erdemlerinden yararlanıyor. O günden sonra doğrusu ben hiçbir zaman Türkiye'de demokrasinin gerçekleştiği konusunda kuşku duymadım... Gün geçtikçe de bu demokratikleşme hızla ilerlemekte... Elhamdüllülahda hepimiz demokratız...

Bir birbuçuk ay gecikmenin maliyeti yüksek aslında. Geç başlayanları bir ayrı sınıfa topluyorlar. İçlerinde Aytekin Kotil'in oğlu yok. O kadar olur artık ve onlara üvey evlat muamelesi çekiliyor. Ama okulda bir şovalye var: Herr Buuch Macher (Böyle yazılıyordu galiba)... Adamcağız inanılmaz bir çaba gösteriyor. Aynı çabayı ben de evde gösteriyorum. Kolej'de ikinci dil olarak aldığım o yarın yırtık Almanca'mla Ali'ye yardımcı olmaya çalışıyorum. Önce gündüz kendim çalışıyorum sonra ona yardımcı olmaya. Birinci yarı-yılın sonunda aradaki açık kapanıyor... Ali eğitimi süresince hep üstün başarı göste-

recek... Boğaziçi Kimya Mühendisliği'nden ikincilikle mezun olduktan sonra ABD'nden aldığı bursla doktora eğitimini sürdürecek...

Ertesi yıl da Mehmet ilkokula başlıyor. Benim yine yapmam gereken bir dolu şey var. Oğlumun okula alışması, okumayı sökmesi için ona yardımcı olacağım... Bezik partileri yine tüm yoğunluğu ile sürüyor. 37 yaşındayım artık. Melih birgün" Daha ne kadar böyle vakit geçireceksin. Kendin için birşeyler yapmanın zamanı gelmedi mi?" Hayır gelmedi. Belki hiçbir zaman da gelmeyecek... Ama yavaş yavaş bir boşluğa düştüğüm kesin. O mutluluk dolu kadın artık sıkılmaya başlıyor. Melih'in başka bir önerisi daha var: "Bir çocuk daha yapalım, belki kız olur." Hayır onu da istemiyorum.

1980'nin 12 Eylül'ünde darbe gerçekleşiyor. Benim için canlılık dolu günlerin başlangıcı... Bugün düşündüğümde, demokratikleşmeyi geciktirsede bu harekatın yararlı olduğuna inanıyorum... Marşlar beni oldum olası heyecanlandırır. Hatta Ankara'da otururken her hafta Çankaya'ya cumartesi günleri yapılan bayrak çekme törenine, çocukları götürmek bahanesiyle ben de gider, bundan büyük bir zevk duyardım. Beni en çok etkileyen müzik parçalarından biride İstiklal Marşı'mızdır...

1981 yılında Milliyet Gazetesi, "Atatürk'ün Doğumunun 100. Yılında Atatürk İlkeleri" adlı bir yarışma açıyor. Buna katılmak istiyorum, katılacağım. Melih yoğun destek veriyor. Ben önce nereden başlayacağımı bilmiyorum. "Al Söylev'i. Oradan başla." Gerçekten harika bir yaklaşım...

Söylev, Prof. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu'nun Türkçesiyle çok kolay anlaşılabilir bir hale gelmiş. Akıcı ve şaşırtıcı... Bize Atatürk'ü hiç böyle anlatmamışlardı. Sapına kadar demokrat ve liberal. Tapınılası... Neden yaptığını, nasıl yapılacağını tam bir açıklıkla ortaya koyan bir deha... Tanrım neydi o Atatürk'ü

kantindeki çekiştirmelerimiz, dudak bükmelerimiz. Laiklik ve Devletçilik ilkelerine yapışıp onu saptırmalarımız. Oysa Mustafa Kemal tam anlamıyla cumhuriyetçi ve bu niteliği onun en baskın niteliği... Mustafa Kemal milliyetçi... Türk ulusuna sonuna kadar inanmış. Türk insanını sevmiş, insanımıza güvenmenin herşeyin önünde geldiği ülküsüne gönülden bağlanmış bir büyük devlet adamı...

Çok sonraları Diyanet İşler Başkanlığı'nın düzenlediği Arapça kurslarına gidiyorum. Orada İmam Hatip Lisesi'ni bitirmiş ve Üniversite eğitimi görmüş bir gençle tanışıyorum. O günlerde Atatürk üzerine bir master tezi hazırlıyordu. Konuşuyoruz birgün, ben: "Atatürk'ü hep çekiştirilen bir ortamda tanıdım onun için de onu gerçekten çok merak ediyordum. Tanıyınca gördüm ki akıl almaz büyüklükteymiş." O da katılıyor bu görüşüme "Ben de bütün eğitimim boyunca, Atatürk'ün kötülenmesini işittim. O'nu gerçekten merak ediyordum. Bu kadar kötü olmazdı. Araştırınca gördüm ki gerçekten inanılmaz bir insan."

Söylevi okuyunca tarih bilgilerimin ne kadar yetersiz olduğunu anlayacaktım. O aralar Doğan Avcıoğlu'nunu "Türklerin Tarihi" adlı çaplı araştırmasına sarıldım. Gerçekten de tarih konusunda hemen hiç birşey bilmiyormuşum. Kafamda yazacaklarım biçimlenmişti. Durmaksızın Melih'e anlatıyordum. O da "Artık yazmalısın. Yazmaya başlamalısın" diyordu.

Sonunda 21 daktilo sayfalık "Kalkıp da Gelsen, Gelip de Görsen" adlı bir çalışma ortaya çıktı. Melih okuyunca çok etkilenmiş "Bu kesinlikle ilk üçe girer." demişti. Hatta benim daktilomun iyi olmadığından, prezantasyonu kötü olmasın diye de, şirkete yeniden yazdırmıştı.

Sonuçlar Haziran ayında açıklandığı zaman ben adeta bir şok yaşamıştım. Dereceye girmeyi bir yana koyalım, mansiyon bile almamıştı. Seçici Kurul üyeleri bildik isimlerden oluşuyordu. Önceleri Seçici Kurul'da olan Çetin Altan sonra istifa etmiş-

ti. Ben birdenbire başarıya ulaşacağımı sanırken, çöküntüye uğramıştım. Çetin Altan'a mektuplar döşenmeye başladım. "Herşeyden önce aydınlarımızın namuslu olmaları gerekiyordu." "Aydınlarımız gerçekleri göz ardı ediyorlar, yalnızca bağnaz tutumlarını sürdürüyorlardı". O zamanlar bu mektupların ne işe yarayabileceklerini de düşünmüyordum. O'nun da yazıları ile bana yanıt verdiği sanrısına kaptırmıştım kendimi... Bu arada Aydınlarla ilgili gözlemlerimi ve düşüncelerimi yazmaya başladım. Aydınlar bir "prototip" oluşturuyorlardı. Davranışları, düşünceleri, yaklaşımları ile çarpıklardı. Duyarsız, ben merkezci ve sorumsuzdular. Bunları öncelikle Melih'te gözlemliyordum elbette. Derken Yine 21 sayfalık aydınlarımız üzerine "Gerçek aydınlarla Aydınlık Yarınlara" isimli çalışma ortaya çıktı. Bunu ne yapacağımı bilmiyordum. Yine Çetin Altan'a gönderdim. Bu arada, nasıl olduysa Çetin Altan'a bir de aşık olmuştum...

Bendeki biraz çarpık da olan bu gelişmeler Melih'in hiç hoşuna gitmiyordu. Bana yardımcı olmak yerine karşı tavır almayı yeğledi ve üzerimde yoğun bir baskı oluştu. Yazmam kesinlikle yasak edildi. Bunu denetliyemiyordu tabii... Gündüzler benimdi. O zaman o eve geldiğinde kesinlikle ortaklıkta benim çalışmalarımla ilgili hiçbir iz kalmamalıydı. Melih mazbut bir erkekti. Hergün saat 6'da evde olurdu. Bazen saatime bakardım, kaptırmış yazarken... Saatin 5.30 olduğunu görürsem korkunç bir paniğe kapılır ve herşeyi bir anda ortadan kaldırmak için yoğun bir çaba harcardım. Konuşmayı bunca tutkuyla seven bana çalışmalarım üzerinde konuşmak da yasak edilmişti. Oysa ben öylesine doluydum ki...

Birbirimizden giderek uzaklaşmaya başlamış ve sürekli kavga eder hale düşmüştük. Artık pek fazla birşey paylaşamıyorduk. Tabii bütün bu gelişmeler birgünün eseri değildi aylar geçmişti...

Hiç unutamıyorum, Celal Bayar'ın 100. yaş günü kutlanacaktı. Babam DP eski Konya Milletvekiliydi. Kutlama törenine babamla birlikte ben de gidecektim. Bana göre bu önemli bir olaydı ve yaşamak istiyordum. Büyük patırdı işte o zaman koptu. Olayın gerçekleşmesinden çok önce, sanıyorum iki ay kadar önce, bizim evde meydan savaşı başladı: "Ben Ayşe Nil Hanım yani Melih Bey'in karısı böyle bir kutlamaya katılamazdı. Çünkü Celal Bayar, onca Türkiye'ye en büyük kötülüğü edenlerden biriydi. Benim onun yaş gönüne katılmam, Melih için bir şerefsizlik olacaktı." A Efendim madem ki öyle, zatınız niye gittiniz de DP milletvekilliği yapmış bir kişinin kızıyla evlendiniz?.. soruyordum ben de...

Bu kavgalar o güne kadar yoğunlaşarak sürdü. Ben onu dinlemeyip gittim. Sanıyorum aylardan Mayıs'tı. Benim hâlâ aklım başımda görünüyordu herşeye karşın. Benim bu başkaldırmam bana çok pahalıya mal olacaktı. Aramızdaki yoğun sürtüşme ve açıkça yapılan meydan savaşı da bu arada sürüyordu. Ama hani mahkemede cinayetten sanık kişi zaman zaman "Hakim Bey bıçağı kaptım, gerisini hatırlamıyorum." der. İşte ben de öyle gerisini hatırlamıyorum. Delirmişim...

Temmuz'da kendime geldiğimde La Paix Fransız Akıl Hastalıkları Hastanesinde bitmiş ve tükenmiş bir haldeydim. Birinci delilik krizimden anımsadığım pek az şey var... Bunlardan bir kısmı, çok çarpıcı olanları benim anımsadıklarım, bir kısmı ise yakın çevremdeki kişilerden duyup da kendimle bütünlediklerim. Bunları daha sonra anlatacağım.

Yalnız burada açık yürekle değinmem gereken birşey var. Bizim ailede, anne tarafında, kalıtımsal bir sinir zayıflığı var. Ailede gerçek deliler de var. Büyük dayımın kızı, "bir ömür boyu" süren cinsten akıl hastası, O'nun oğlu intihar etti. Yine dayımın oğlunun oğlu akıl hastası, alkole düşkünlüğü yüzünden

erkenden öldü. Teyzemin kızı da hasta. Ömrünü annesinin onun için ördüğü duvarlar içinde geçirdi. Bildik bir tek annesi vardı, bu duvarların içinde... O'da annesinin ölümünden çok kısa bir süre sonra öldü. Şimdi de ben. Kesinlikle kalıtımsal bir bozukluk bu...

Bütün doktorlarıma soruyorum "Akıl hastalığı kalıtımsal mı?" Yanıt hep aynı. "Hayır Ayşe Nil Hanım, kalıtımsal olan akıl hastalığı değildir. Sinir zafiyeti kalıtımsaldır. Koşullara dayanılamazsa, hastalanma riski yüksektir."

Burada bir saptama yapmak istiyorum. Hasta olarak saydığım akrabalarımdan hemen hepsi Konya'dan çıkıp İstanbul'a gelenler arasında. Konya'da kalanlarda hiçbir bozukluk ortaya çıkmamış... 1940-45'lerde İstanbul'a göçmek onlara önemli avantajlar sağlamış belki... İstanbul'un kazandırdığı ranttan paylarını almışlar. Ama bunu hayatlarıyla ödemişler.

Göçün iki yönü var. Gelinen yer ve çıkılan yer. Eğer bunlardaki değerler, davranış kalıpları, insan ilişkileri özdeş değilse çatlamalar ortaya çıkıyor. İnsan bir oluşum. Bir noktadan başlayarak en baştan yaratamazsın. Yaşanmış her deney, kalıtımla geçen her gen insanı etkiliyor insanı biçimliyor. Öz değerlerini yadsıyıp kendini yeni değerlerle donatamazsan eğer, ki bu o kadar kolaylıkla gerçekleştirilebilecek birşey değil, boşluğa düşüyor paramparça oluyorsun.

40'larda hatta 50'lerde Türkiye tam bütünlenmiş değil... Günümüzde bile bu bütünleşme tam anlamıyla sağlanmış değil. Ulaşım ve iletişim olanaklarının gelişmesi bir bütünlüğe gidişi sağlıyor. Ama daha işin başında. Bu bütünleşme eğilimi İstanbul kökenli olanları bayağı kızdırır çünkü İstanbul'lu olmak artık ayrıcalık olmaktan çıkıyor. O zamanın Konya'sı nire?. İstanbul'u nire?.. Sen İstanbul'da vapurlarda, Konya'da bir kahvede davrandığın gibi davranırsan adın "Vapur Bülbülü"ne çıkar.

Moda Deniz Klübü'nde briç oynarken, eşinin İstanbul'luluğundan gelen görece süzülmüşlük seni ezer... Bitirirler seni gülüm. Biter tükenirsin. Sen sen olamanın acılığını yaşarsın. Bir başkasını da olamazsın. Seni en iyi çocukların algılar. Onları da yaralarsın... Onları da tükenmişliğinle tüketirsin...

Şehirleşme sonucu giderek ruhsal bunalımların, akıl hastalıklarının arttığı saptanıyor. Bizim ailemiz sanıyorum bunun en çarpıcı örneği. Bir kuşak önce yaşanmış. Güvenli koşullar, insanın akıl sağlığı yerinde yaşamasında önemli bir etmen oluyor? Burada kastedilen ekonomik koşullar değil, elbette onlar da önemli, ama asıl önemli olan insan ilişkilerindeki güvenlik duygusu... İnsanların İstanbul'da Malatyalılar, Trabzonlular, Sivaslılar v.s. diye toplaşmasını niye kınıyoruz ki. Parçalanmamaya çalışıyorlar böylece. Alışık oldukları ilişkiler ağını canlı tutmaya çalışıyorlar. Değişik insan ilişkileri, dışlanmışlık, küçük görme, dudak bükme, birileri zorluyor, kişiliklerde bölünmüşlüğü ortaya çıkarıyor... Güvenli, huzurlu, sağlıklı bir ortama gereksinim duyuyor insan. Bu da pek o kadar kolaylıkla sağlanabilecek birşey değil.

Ben akıllı olduğum dönemlerde, çünkü bundan sonraki bölümlerde ben zaman zaman akıllı zaman zaman da deli olarak karşınıza çıkacağım, şöyle derim: "Bu aile yeterince deli çıkardı. Sıra bir de deha çıkarmasında." Biliyorsunuz "Delilikle deha ikiz kardeştirler. "Bu sözü doktorum açıklıyor; "Deha disipline ve kanalize edilmiş zeka, delilikse dağınık, darmadağınık zekadır." Tabii içimden ailenin çıkaracağı dehanın ben olmasını dilerdim. Bu düşünce bile biraz delice değil mi?..

Delilik öykümün bir baş kahramanı daha var. Buraya kadar ondan çok fazla söz etmedik. Çünkü delilikten önceki yaşamında çok belirgin bir rol oynamamıştı. İşin doğrusu delirmemde fazla katkısı olmadı. Ama sonra?.. Bu kahraman ağabeyim Toy-

gar... Bugün bile acımış, katılaşmışta olsa sevgi duyduğum bir insan...

Geçenlerde bir günlüğüne Yalova'ya geliyor. Biraz kızdırıyor beni. Seni yazmaya başlıyorum." diyorum, "Dayak olayıyla görkemli bir açılış yapacağım." Bir an durup, gülümseyerek yüzüme bakıyor:" Seni küçükken de nasıl dövdüğümü anlat." diyor. Gerçekten. Oysa ben onlara unutmuşum... Sonra ekliyor: "Senin yazdıkların nasılsa kimse okumuyor."

Çocukluğumda bizim evde bir kısır döngü oluşmuştu. Bütün gün ağabeyim Toygar, beni döver. Ben akşam onu babama şikayet ederdim. Babam da onu döverdi. Bu böylece sürüp giderdi. Nasıl başladığını bilmiyorum, nasıl bittiğini de...

– Bak beni döversen, babama söylerim.

– Söylersen söyle. Sen söylersen ben de seni bir daha döverim.

– Vallaha söyleyeceğim. Vurma...

– Bu da söylediğin için...

Ve ben akşam babama söylerdim.

Konya'dayız. Babam bütün kazancının olabildiğince çocuğunu kendisi için harcıyor. Geçim sıkıntısı çekiyoruz. Babam aslında kumarbaz... Annem, Hacı Kaymak'ın kızı, Nafiz Beyin karısı annem, yürekli bir kadın. İstanbul'da çiftlikteyken Andon Usta'dan kaymak yapmayı öğrenmiş. Evin geçimine katkıda bulunmak için kaymakçılık yapmaya başlıyor. Bir mandayla başlıyor. On mandaya kadar büyütüyor işi... Bayağı da kazanıyor. Hatta kaymaktan kazandığından babama bile veriyor.

Evde bize düşen kaymak da ayrılıyor. Üç kardeşin payı ayrı tabaklarda Ben kaymağı çok seviyorum.. Hâlâ severim. Ağabeyim benim kaymak payıma da musallat oluyor. Kendininkini yiyor, gözümün içine baka baka benimkinin de üzerine tükürüyor. O tükürdüğü için ben yiyemiyorum. Bazen o yemeden ben de onunkine tükürüyorum. Ama o aldırmıyor, gene de yiyor...

Genç kızlığımda bana Almanya'dan mayo getirip. "Kızım niye bikini giymiyorsun. Sana çok yaraşır." diyen bir ağabey... Ama eve getirdiğim kız arkadaşlarımı baştan çıkarmaktan hiç sakınmıyan, onların ailesinde benim ne duruma düşeceğimi hiç hesaplamayan biri...

Ben Paris'teyken Yalova'nın benim payıma düşen kira payını alıp, arabanın gümrüğünü ödemek için ben kıvranırken parmağını bile kıpırdatmıyan bir ağabey... Trafik kazası geçirdiğimde, koşup Ankara'ya gelerek Mehmet'imi alıp İstanbul'da toprağa verilmesini sağlayan... Boncuk boncuk gözyaşları döken bir insan...

1975'te çiflikten ilk parçayı sattığımızda ben Melih'e bir tekne alıyorum. Ağabeyim de karısına kürk... Ben onun karısının kürkünü bir kere bile giymiyorum. O bizim tekneden inmiyor. Bu sahiplenme duygusunu o kadar ileri götürüyor ki hafta sonları Melih Yalova'ya gelince bile teknenin dümenini vermiyor. Sonunda patırdı kopuyor.

Ağabeyim yine dümende. Teknedeyiz. Ne olup bittiğini ben pek algılamıyorum. Melihle aralarında bir sürtüşme olduğu kesin... Ne oluyorsa oluyor, ağabeyim Melih'e birkaç tane yapıştırıp onu tekneden atıyor denize... Ben ne yapacağımı şaşırıyorum. Döndürüyor tekneyi Melih'i alıyor. Ben konuşamıyorum. Zangır zangır titriyorum. Ciddi bir sinir krizi geçiriyorum. O akşam Melih İstanbul'a dönecek, tutturuyor "teknenin anahtarını bırakmıyacağım" diye. Yine bir meydan savaşı veriyorum ben ve anahtarı elinden alıyorum...

Ertesi gün... Deniz çarşaf gibi... Ağabeyim çıkıyor yukarı ve teknenin anahtarını alıp gidiyor. Beni çağırmıyor. "Hadi sen de gel." demiyor. Karısıyla kaynanasını alıp Çınarcık'a götürüyor. O benim teknemde bense tek başıma evde...

Bu günlerde çiflikte tenis klübü işletiyor. Çiftlik diyorsam bu yalnızca ağız alışkanlığı... Çiflikten çıkalı yıllar oluyor.

Şehrin ortasında büyük bir arsa. Göztepe Soyak Sitesi'nin tam karşısı... Annem 1946'da Konya'daki apartmanını satıp burayı alacağı zaman mModa'da oturan, biraz da snob olan rahmetli teyzem?" Deli misin?.. Burası alınırmı?.. Dağın başında ne yapacaksınız?.." diye karşı çıkmış, Annem eliyle bir yarım daire çizerek: "Deliversem Göztepe, deliversen Kadıköy, deliversen Haydarpaşa, deliversen Üsküdar..." diye gülmüş. Yıllar sonra teyzem otomobille 15 dakikada Moda'dan bize gelince: "Haklıymışsın kızım. Dediğin oldu, deli deliverdiler." O kadar uzak görüşlü olmasına karşın, annem ikinci Boğaz Köprüsünü'nü görememiş. O bizim için büyük ikramiye...

Ağabeyim tenis klübünün tek otoritesi... Hem işletmeci hem de patron. Bir yerde patron olunca küçük ya da büyük, hemen etrafında bir grup oluşur. Bu durum, çevrecilerin onca üzerinde durdukları çevre kirlenmesinden çok daha büyük bir sakınca oluşturur... Bora da bu ağabeyimin çevresindeki gruptan. Genç, yakışıklı, sportmen... kızların hoşuna giden türden bir delikanlı. Bora'nın beraberinde gezdirdiği bir küçük hanımı ağabeyim baştan çıkarmış... Bundan sonrası beni değil Seval'ı ilgilendirir...

Üyelerden birisi o gün köpeklerini de getirmiş. Bakımlı, güzel köpekler. Kayışa bağlanmışlar. Bizim arap dişi köpeğin çevresinde dolanmaya başladı. Dişi köpek de naz ediyor, cilve yapıyor. Köpeğin sahibi "Kızımı baştan çıkarma. Kendi haline baksana..." diyor. Oradan Bora: Arap kulağına fısıldamıştır: 'Buralaa, buralaa hep benim...' Haberin olsun... "Gelsin de dayansın bakalım." diyor.

La Paix Fransız Akıl ve Sinir Hastalıkları Hastanesindeki odamdayım. Çekmeceyi açıyorum. İki bakır bilezik var. Niye iki tane?. Bir tanesi benim biliyorsum ama öbürü kimin?.. Anımsıyorum.

Saldırıyor ağabeyim üzerime beni sürükliyerek Saray'a götürüyor... Yapışmış saçlarıma. Kurtarmaya çalışıyorum kendimi... Öylesine güçlü ki... Etrafta hiç kimse yok. Kapıyor kapıyı... Sille tokat girişiyor bana.

– Niye samanlığımı yakmaya çalışıyorsun?..

Tokatlar peş peşe iniyor. Koruyamıyorum kendimi.

– Hayır ben samanlığı yakmıyordum.

Tokatlar şaklıyor suratımda.

– Sana kaç defa ateş yakma demedim mi?

– Etraf çok pis ağabey... Heryer pislik içinde. Bu pisliği ateşten başka birşey temizliyemez.

– Etrafı temizlemek sana mı kalmış?.. Öldüreceğim seni.

Annem yatağının üzerinde oturuyor. Beni kurtarsa kurtarsa O kurtarır. Bu adam gerçekten delirmiş, öldürecek beni... Annemin odasıyla Saray bir L yapıyor. Annem L'nin ucunda bense başındayım. Haykırıyorum:

– Anne, anneciğim lütfen kurtar. Ağabey ben gerçekten yangın çıkarmak istemiyorum. Lütfen vurma artık.

Bir tekme daha geliyor. Annemin görmesi için pencereye yaklaşıp avaz avaz bağırıyorum. Annem kafasını çevirip bakmıyor bile. Yapışıyor saçlarıma beni pencereden uzaklaştırıyor. Saatler geçiyor bana göre... Vuruyor, vuruyor... Bu itiş kakışta daha doğrusu onun beni yerden yere çarpmasında bileğim inciniyor. Korkunç açı çekiyorum. Sonunda yoruluyor. Beni orada öylece, yerde bırakıp gidiyor.

Bir süre bekliyorum. Annemden gelip yaramı sağaltmasını bekliyorum. Gelmiyor belki de gelemiyor. Verandayı sürünerek geçiyorum: Sürüklene sürüklene annemin yatağına kadar gidiyorum. Elimi, bileğimi gösteriyorum. Bileğim şişmiş: "Çok acıyor anneciğim." Kolundan bakır bileziğini çıkarıyor, bileğime geçiriyor. Oradan bulduğu bir çaput sıkıca sarıyor. Saçlarımı okşuyor. Gözlerimden sicim gibi yaş boşanıyor. Başımı okşu-

yor: "Ağlama kızım. Geçti artık..." Göz yaşlarımın akmasına engel olamıyorum. Bu satırları yazarken de o yaşlar hâlâ akıyor.

Bu La Paix'de odamdaki çekmecede duran ikinci bakır bilezik o bilezik işte.

Saray dediğim yer evin bir uzantısı. Evden çok sonra yapıldığı için görece daha güzel. Onun için annem oraya saray adını takıyor. Bugün bile ağabeyim sarayda bana doğru yürüse irkilirim.

Bir de annemin o günkü davranışını hâlâ çözememişimdir. Korktu mu? Ama O yürekli kadındır, kolay kolay korkmaz... Ağabeyimin aklı başından gittiği için onu da dövmesinden ürkmüştür belki. Peki ama ağebeyim yukarı çıktıktan sonra da gelmedi. Geri dönmesinden mi korktu?.. mi ki?.. Annem bu olaydan on yıl sonra, tarlada ot toplarken üzerine saldırmak isteyen boğanın karşısında, elindeki bastonu sallayarak, "Ohaa, Ohaa" diyerek, adamlar yetişene kadar, boğayı durdurmuş bir kadın. Öyleyse?.

Yoksa delilerin dayakla iyileştirileceği inancını o da mı taşıdı... Bilmem bilir misiniz, Ortaçağ'da Avrupa'da delileri diri diri yakarlardı. İçlerine girmiş kötü ruhlardan, şeytandan arındırmak için... Ben iki dirhem dayak yedim diye niye hayıflanıyorum ki? Aslında demokratikleşme süreci bu kadar gelişmişken bir dernek de biz kurmalıyız. "Delileri Kendilerine Yapılacak Kötülüklerinden Koruma Derneği." Böyle bir derneğe ben de genel başkan olurum artık...

La Paix... Şişlinin göbeğinde geniş bir bahçe içinde, içindeki günler tüm gözlerden ırak bir akıl hastahanesi. Bahçenin girişinde bir küçük bina var. Hastalar burada kabul ediliyorlar. Bir yakınınız götürüyor sizi. Eşiniz, ağabeyiniz, çocuklarınız, varsa ana babanız... Başka yasal hak sahiplerini doğrusu bilmiyorum. Gene yasal olarak bir mütehassıs hekimin kontrolunden geçmek

gerek. İlk seferler bu işlem nasıl yapıldı bilmiyorum ama sonraları gide gele ben tanış olduğum için, mütehassıs hekim şartı kalktı. Ahmet Bey yalnızca pratisyen bir doktor. Ağabeyim beni ite kaka götürüyor, müracaatta Ahmet Bey'i çağırıyor ve Ahmet Bey de "A Ayşe yine mi geldin." deyip beni içeri tıkıyordu. Hele son seferi öylesine net hatırlıyorum ki... Ağabeyimle biraz da sohbet etmişlerdi. Artık ben oranın parçasıydım. İyileşmiş olma şansı tanımıyorlardı bana... Diyorum ya ben de artık diplomalı kaçıktım...

Ağabeyimle oldum olası mal kavgası yaparız. O, yıllardır çiftlikte oturduğu için oraya iyice sahip olma eğilimleri taşır. İnekleri varken ben haftada bir iki aldığım sütün parasını öderdim. Oysa çiftlik tümüyle annemin ve annemde sağ henüz... Şimdi artık orası arsaya dönüştüğü için nasıl değerlendirileceği konusunda sürekli tartışırız. O'nun bir de müteahhitlik macerası vardır. Bunu daha sonra anlatacağım. Ben kat karşılığı verilmesini savunurum oldum olası... Yaşanmış olaylardan sonra annem de bana açık desteğini verince kıyametler koptu. Cam çerçeve indi. Ve işte o sıralar, yalnızca bir sezgi, belki aşırı duyarlık, belki korkunun getirdiği bir duygu sanki beni alıverip de La Paix'ye kapatacak korkusu sardı beni...

Önce doktorumla konuştum: "O kadar kolay mı Ayşe Nil Hanım?" "Gerçekten kolay Timur Bey. Beni kapıda muayene bile etmiyorlar. Toygar götürünce kapatıyorlar." "Merak etmeyin en fazla bir gece kalırsınız. Sonra çıkarsınız sizi ve ağabeyinizi yaptığına pişman ederiz." Sonra oğluma tenbih ediyorum. Timur Bey'in ev ve muayehanesinin telefon numaralarını veriyorum. "Ortadan kaybolursam beni La Paix'den ara. Hemen Timur Bey'e de telefon et."

Zaman zaman gazete haberleri çıkıyor, televizyon filmlerinde izliyoruz benzer olayları. Üç buçuk kuruş için akıl hastaha-

nelerinde yatanlar. Oysa benimle ağabeyim arasında milyarlar milyarlar söz konusu. İçeri bir kez girip de çıksam bile altı ay kendime gelemiyorum. Ensesine vur al, lokmasını... Gösterilen yerlere büyük bir uysallıkla atıveriyorum imzamı...

Evet. Gelelim La Paix'ye... Bazen uykudan uyanınca telaşla etrafıma bakınırım. Hayır La Paix'de değilim. Tanrıya şükür ki evimdeyim. İşte böylesine işlemiştir orası benim içime.

Bahçeyi geçince ana binaya girersiniz. Girişinden biraz sonra hemen soldadır benim kalacağım yer. Ahmet bey cebinden çıkardığı anahtar destesiyle açar kapıyı. Burada tam dört köşe bir antremsi yer vardır. Burası şok odasının önüdür. Şok odası solunda kalır. Ahmet Bey yine anahtar destesini şangırdatarak ikinci kapıyı da açar. Kapı arkadan sanki bir daha hiç açılmayacakmışcasına kapanır. Şimdi kapının zamansız açılmasıyla yeni gelen biri olduğunu algılayan hastalar kapıda toplaşırlar. Gülerler. Kimi "Geçmiş olsun." der, kimi "Hoşgeldin." Bir süre için tüm dikkatlerin odağı olursunuz. Ahmet Bey önden gider ve sizi Mamer'e teslim eder. Mammer "Fransızcadan uyarlanmış bir kelime bu. Annem demek. "Ve gerçekten de Mamer olabildiğince tarafsız davranan dengeli bir rahibedir. Şimdi bile ona karşı içimde bir saygı uyanıyor.

Odalar L şeklinde bir koridor boyunca tek yanlı olarak uzanır. Koridor geniştir. Olabildiğince aydınlıktır. Beyaza boyanmış duvarları ve hergün paspaslanan taşlarıyla tertemizdir. Pencerelerinde demir parmaklıklar olmasa burası pekala bir okula bile benzetilebilir. Bir bank bir iki koltuk durur Mamer'in çalıştığı odanın hemen yanında. Genellikle orada toplanırız. Odalar tek ve iki kişiliktir. Ben hep tek kişilik odalarda kaldım. Bir tek üç kişilik bir oda vardır. Burada azınlıklardan üç madam yaşar. Bunların akıl hastası olduklarını da sanmıyorum... La Paix'ye sığınacak kadar umarsız kalmışlardır. Her gittiğim de onları bu-

lurum yerlerinde... Bir de koridorun en sonundaki odada Melih'in bir tanışı oturur. Gerçekten "oturur" tabiri bilinçle kullanılmıştır. O bizlerle birlikte yemek yemez. O'nun yemeği tepsiyle gider. Haftanın bir günü dışarı çıkar. Bizimle fazla da konuşmaz. Onun için La Paix bir hastahaneden çok bir otele, ya da bir pansiyona benzetilebilir. O'na şok da uygulanmaz. O gerçekten akıl hastasıdır...

La Paix yabancı bir gözle bakılınca insana "pekala" gelebilir. Oysa duvarların içinde yoğun bir baskı vardır. Bu baskı öncelikle anahtar destelerinin şıkırtasından kaynaklanır. Çakır şakır, şakır şakır kilitte dönen anahtarlar, size tutsak olduğunuzu anımsatır her dakikada... Gardiyanlar, bağışlayın, hastabakıcılar, (yine bağışlayın, çünkü La Paix'de hastabakıcı da yoktur, La Paix'de odacı benzeri kadınlar vardır.) sizinle aralarına bir mesafe koyarlar, sizi her dakika Mamere şikayet etmekle korkuturlar. Dedimya burada hastabakıcı yoktur. Yalnızca Mamer'ler vardır. Mamer'lerin ise o verici yaklaşımlarının altında çelik gibi bir ulaşılmazlıkları vardır. Onlar görevlerini en iyi şekilde yaparlar. Hepsi o kadar...

Bu hissedilen baskının, elle tutulur, somut bir de aracı vardır. "Kapalı". Kapalı odaların arasında kapısında ayrıca demir parmaklıklar ve içerde ranza benzeri bir yatak bulunan çok karanlık ve çok dar bir hücredir. Yeni getirilen çok azgın hastalar buraya kapatılır. Böylece sağaltılmaları sağlanır... Kapalıya zorla hasta kapatılırken kıyametler kopar. Kollarına iki hastabakıcı girip iteleye kakalaya buraya sokarlar. Sonra içerden çığlıklar, haykırışlar, kapıyı yumruklamalar duyulur. Giderek bu sesler inlemeye dönüşür. Bu süreç, bazen saatlerce, belki de bana öyle geliyordu, tekrarlanarak devam eder.

Aslında "Kapalı" içeri kapatılan hastadan da daha çok, o zıvanadan çıkmıştır nasılsa, dışardaki hastalar üzerinde etkilidir. Birgün kendilerinin de oraya kapatılmasından ürkerler. Bu ür-

keklikleri, bu korkuları acımasızca kullanılır. Hastabakıcılar kızdıklarında "Seni Mamer'e söyleyeceğim. Seni kapalıya koysun" derler. Mamer, en ufak bir taşkınlık anında kızarak "Yapma Ayşe, bak seni kapalıya koyarım." diye gözdağı verir. Bu yaklaşım hemen her zaman, hemen herkes üzerinde etkili olur. Taşkınlık yapanlar da böylece sindirilir...

Ben "Kapalı"ya hiç kondum mu?.. Hiç bilmiyorum... Ama bu kapalıya konma korkusu biçim değiştirse de bende hâlâ sürer. Tek başına asansöre binmektem ödüm kopar. Bu yüzden 11. katta oturan ev sahibem Sabite Hamın'a yapacağım ziyaretleri olabildiğince ertelerim. Eskiden rahattı. Sabite Hanım zemin katta otururdu. Sonra çocukların ve otobillerin gürültülüsünden yukarı kaçtı. Toprak sahibi olduğu için birden çok dairesi var Sabite Hanım'ın. Asansöre bindiğimde de hep dualar okurum içimden. Dönüşte merdivenleri kullanmayı yeğlerim...

La paix'de Mamer, sizi hep yıkanmaya zorlar. Gerçekten Avrupai bir yaklaşım. Tuvaletler tertemizdir. Ama su yoktur. Taretlenmeye alışmış bir insan için bunun ne büyük bir yoksunluk olduğunu anlamamak olanaksızdır. Koridorun en sonunda çok az kullanılan bir banyoda, duş ve tuvalet biradadadır. Ben, oraya gidebilecek takatim olduğunda, hep oraya giderim. Duşu kullanırım musluk niyetine...

Çay renksiz, tatsız ve kokusuz olsa da yemekler iyidir La Paix'de Bol ve oldukça lezzetlidir. Yiyecek gücünüz kalmışsa eğer... Birkaç çeşittir ve sizin seçme hakkınız vardır. Ama yoğun ilaçların ve şokların etkisiyle, siz iyice pelte haline geldiğiniz için, genellikle çok az yemek alır ve onun da hepsini yiyemezsiniz. Mamer yemeklerde usanmadan dolaşır ve hastaların yemeklerini yemeleri için elinden geleni yapar. Zaman zaman yemeğini yemekte zorluk çeken bir hastaya, kendi elleriyle yedirdiği bile olur.

La Paix'de ağır bir sessizlik sürer. Sessizliğin dayanılmaz baskısı vardır. Yalnızca düşüp de ayağa kalkma çabasında ki insanların sesi vardır. Bu ses, çoğu kez belirsiz ve kesik kesiktir. İster istemez, şimdi, aklıma Osmanlı İmparatorluğu'nda, hastaları müzikle iyileştiren, uygar tımarhaneler geliyor. Biz, hepimiz, yarattığımız uygarlıkları tanımayan, onlarla övünmesini bilmeyen bir ulusuz.

Kendimizin olan Bakırköy Akıl Hastahanesini delik deşik ederiz de bir Fransız Hastahanesi olan La Paix'yi bir satırla bile eleştirmeyiz. Bu, dış görünüşe çok fazla önem vermekten de kaynaklanıyor olabilir. Oysa başhekim bir kadın. Dr. Lamia Hanım... İnsan kadınca duyarlıkları arıyor. Yazık ki bulamıyor. Dr. Lamia Hanım bekar. Yoksa kadınlık yalnız dişi olmaktan değil de ana olmaktan doğan bir özellik mi?..

Yemek odasında bir televizyon vardı. Hâlâ da var. Biraz yüksekce duruyordu ama seyredilemeycek kadar yukarda değildi. Ama son gittiğimde (5.5 yıl önce) kim akıl etmişse etmiş televizyonu tavana asmış. Bir de bozuk da olsa bir radyo vardı. O'nu da hastaların giremeyeceği mutfağa almış. Oysa hayvanları bile etkilemek, onları eğitmek için müzikten çokca yararlanılıyor. Bir Avrupa ülkesinde dişilere yüz vermeyen erkek fili canlandırabilmek için koca bir orkestra ayarlanmış ve müzik yapıyormuş... Bu bir gazete haberi. Akıl hastalarının bu kadarda mı hakları yok?..

Akşamları Mamer elinde bir listeyle gelir. Bu liste ertesi günü şok yapılacakların listesidir. Bütün hastaların ilgisini ve dikkatini çeker. Bütün hastalar Mamer'in etrafında toplanıp, kendilerinin de listede olup olmadığını anlamak için dikkat kesilirler. Bu listede adınız varsa eğer ertesi sabah aç karnına kalmamız gerekir.

Ertesi sabah şok yapılacaklar bir araya toplanır. Saat 8.30 civarında da başlarında bir hastabakıcı, şok odasının önündeki ant-

reye geçerler. Bu antreden daha önce de söz etmiştik. Kare bir alandır. Saat 9.00 civarında doktorlar gelirler. Dr. Suat Etaner ki La Paix'nin doktorudur, narkoz uzmanı ve bir yardımcıdan oluşur doktorlar grubu. Dr. Suat Etaner, 2 yıl kadar benim de özel doktorum olmuştur. Tam bir entellektüeldir. Ağzında piposuyla narkoz uzmanı doktor, ismini hiç sormadım, kalender bir adam görünümü verir. Sıcaktır. Yardımcı doktor ise biraz kasıntı, biraz işine uzaktır. Doktorların gelişi, bekleme süresini sona erdirdiği için herkes tarafından sevinçle karşılanır. Doktorlar her zaman vaktinde gelir, hemen hiç gecikmezler.

Şok yapılacaklar bazen 5-6 bazen 7-8 kişi civarında olur. Doktorlar hastaları tek tek alırlar? Her hasta arasında birkaç dakika geçer. Ama bu süre dışarda bekleyenlere çok uzun gelir. Bunun için de daima ilk girmek için bir çaba harcanır. Ama genelde hep aynı kişiler aynı gün şoka girdikleri için, sıra paylaşımında adalet gerçekleştirilir. İlk giren bir dahaki sefere daha sonlarda bir sıra alır. En kötüsü sona kalmaktır.

Şok odasında, yan yana dizilmiş yatak gibi, ama daha dar, divanlar vardır. Son kaldığımız zaman bunların üzerinde derin uykudaki arkadaşlarınızı görürsünüz. Oysa ilk girebilmiş olsanız bu yataklar boş olacaktı. Derin bir uyku halidir şok... Üç beş dakika süren bir uykudur bu. Narkozcu doktor damarınızdan iğneyi verirken sohbet eder sizinle. Bu sohbet çok kısa ama çok da sıcaktır...

Şokların niteliği hakkında pek çok kez tartışmışızdır arkadaşlar aramızda. Kimisi bizi uyuttuktan sonra elektrik verildiğini iddia etmişlerdir. Ben buna hiçbir zaman katılmamışımdır. Çünkü elektrik şoku yapılacak kadar zaman yoktur. Bu derin bir uykuyla sinirleri dinlendiren kimyasal bir uygulamadır. Şoktan sonra gözlerinizi açtığınızda kendinizi çok yorgun hissedersiniz. Adeta üstünüzden kamyon geçmiş gibi olursunuz. Zaten kalktıktan sonra yemekhaneye ancak hastabakıcıların yardımıy-

la gidebilirsiniz. Kollarınıza girerler. Sonra gecikmiş kahvaltınızı eder ve yataklarınıza uzanırsınız. Tam anlamıyla toparlanmanız epeyce sürer. Şoklar birer gün aralıkları ile 5, 7, 9 (gibi tek sayı) kere yapılır. Benim genelde hep 9 kere olmuştur. Şokların bitmesi salıverilme gününüzü de belirlediği için şok sayısı çok önemlidir.

Öğlene doğru, genellikle, Başhekim Lamia Hanım arkasında çok cici bir hanımla servise gelir. Bu hanım psikoloğumuzdur. Dr. Lamia Hanım işine aşırı bağlı, işini yürükten seven bir insan izlenimi uyandırmıştır bende. Dikkatinizi çekmek istiyorum insanları seven değil, işini seven... Dr. Lamia Hanım sizi dinler görünür. Sonra yüzünü yapay bir gülümsemeye alır. Bu gülümseme birdenbire gelir ve geldiği gibi de gider. Biran kendinizle alay edildiği sanrısına kapılırsınız. Şikayetleriniz çoğu kez hiç dikkate alınmaz. Aksi olsaydı koca servise bir radyo alınırdı. Öğleden sonraların o acımasız bir örnekliği giderilebilirdi... Ama Dr. Lamia Hanım hastalarıyla ilgilidir görünüşte...

Oysa Psikolog Hanım, adını anımsamıyorum şimdi, hastalarla gerçekten yürekten ilgilenir. Onları dinler. Sıcacık gülümser. Ve belki de hakkını kolay kolay ödemeyeceğimiz birşey yapar. Hastaları bahçeye çıkarır. Bunun ne büyük bir lüks olduğunu sanıyorum yalnızca hapishanede yaşamış olanlar bilir. Kurallı bir dışarı çıkış değildir bu. Psikolog Hanım işi bittikten sonra evine biraz daha geç gitmeyi göze alarak bize vakit ayırır. O parmaklıklı soğuk binadan sonra, bakımlı bahçe gerçekten bir cennettir. Toplar bizi, O önde biz arkada düzenli olarak çıkarız. "Çok ayrılmayın çocuklar." der. Biz de ayrılmayız. Kantin vardır öbür binanın altında. Önce kantine gideriz. Çukolata, gofret, biskui, jiklet filan alırız. Sonra yine hep birlikte ön bahçeye geçeriz. Soluk aldığımız havayı kokladığımız en güzel anlardır bunlar... Çabucak geçer.

6-7 sene sonra onunla bir kokteylde karşılaştık. Ben hoş giy-

siler içinde şık ve bakımlıyım. Yitirdiğimi sandığım güveni biraz olsa da kazanmışım. Karşılaştık. Benim beraber olduğum Betül'le sohbet etmeye başladılar. Ben düşünüyorum. Ben bu hanımı kesinlikle tanıyorum ama nerden?.. Betül iktisatcı, öğretim üyesi. "Belki de okuldan tanışıyoruz." diye düşünüyorum.

– Ben sizi çok iyi tanıyorum. Acaba nerden?

– Ben de sizi çok iyi tanıyorum.

– Siz de mi iktisatcısınız?

– Hayır ben psikoloğum.

Bir şimşek çakıyor beynimde. Yüzüm aydınlanıyor.

– O zaman La Paix'de mi çalışıyorsunuz?

– Evet bir zamanlar çalışıyordum ama sonra ayrıldım.

– O zaman ben sizi La Paix'den tanıyorum.

İnanmaz bakıyor suratıma.

– Evet ben de sizi tanıyorum ama La Paix'den çıkaramadım.

Eski bir dosta raslamış gibiyim. Sevinçliyim. Sohbeti uzatıyorum.

– Ayrılmanız çok yazık olmuş. Hastalara büyük yakınlık gösteriyor, onlara değer veriyordunuz. La Paix için kayıp olmuş.

– Hoş olmayan şeyler beni rahatsız ediyordu. Hiçbir şey değişmiyor.

Anlaşılan o soğuk duvarlar bir sıcak gülümsemeye bile dayanamadılar... Oysa belki de ruhsal bunalım içindeki insanlara verilebilecek en büyük armağan sıcacık bir gülüş... Biraz yakınlık. Bir jiklet, bir gofret bile onlara mutluluğun tadını veriyor. Niye güzellikleri hep tüketir bu insanoğlu.

Sokak kapısını anahtarımla açıyorum. Salonda Ali sözlüsü ile kanapede oturuyor. Sehbanın üzerinde bir mektup.

– Kimden geliyor?..

– Ahmet Efendi'den.

– Ahmet Efendi bana niye yazsın ki? Ne yazıyor?

– Amerika'ya gidiyormuş. Muayenehanesini bir arkadaşına devretmiş. Onu yazıyor.

– Ali, Ahmet Efendi'nin benim bildiğim kadarıyla bir muayenehanesi yoktu.

– Valla bilmiyorum anne.

– Ahmet Efendi'nin soyadı neydi. Emekçioğlu muydu?

– Onu da bilmiyorum anne.

Ben mektuba şöylece bir göz atıp, kızdığım için doğru çöpe atıyorum. Böyle birşey nasıl olabilir?.. La Paix'de adreslerimizin ona bunu verilmesi hoş görülecek bir davranış mı?.. Bayağı kızıyorum.

Bir görüşme sırasında, Timur Bey'e bu mektuptan da söz ediyorum. "Böyle birşey yapmamaları gerek. Hiç hoş olmayan birşey bu." "Evet biliyorum ama ne yapabilirim ki?" "Lamia Hanımla konuşabilirsiniz." Bu benim o sıra yapmak istediğim birşey değil. Timur Bey'e söylüyorum. "Ama Ayşe Nil Hanım tam anlamıyla iyileşmiş sayılmadığınız için hakkınızı da aramayı öğrenmelisiniz." diyor ve bir kağıda La Paix'nin telefon numarasını yazıp veriyor. Benim kesinlikle telefon etmeye filan niyetim yok. Ama içim içimi de yiyor. Telefon numarası yazılı kağıdı telefon defterimin içine yerleştiriyorum.

Birgün elime geçiyor bu kağıt ve aniden karar veriyorum. Dr. Lamia Hanım'ı arıyorum. Santralın numarasını çeviriyorum.

– Lamia Hanımla görüşmek istemiştim.

– Kim arıyor efendim?

– Ayşe Nil Tahralı. Ben eski hastalarından biriyim.

Biraz sonra Lamia Hanım'ı sesi geliyor.

– Efendim ben Ayşe Nil. Beni hatırladınız mı?

– Seni hatırlamamak mümkün mü Ayşe Nil?

Ses olağanüstü ilgili, canlı ve olabildiğince duyarlı.

– Nasılsın? Ne yapıyorsun?..

İyiyim dememe kalmıyor. Devam ediyor.

– Şimdi kiminle berabersin? Çocuklar ne yapıyor?..

– Eski kocamla barıştık.

– Aslında O zaten efendi bir insandı. İyi yapmışsın. Son günlerde seni göremiyoruz.

Söylemek istediğimi söylemem mümkün değil. Sanıyorum o beni yine hasta sanıyor. Kararlı bir ses tonuyla.

. – İzin verir misiniz efendim? Sizden öğrenmek istediğim birşey var.

Ses canlılığını yitiriyor. İlgisini de. En azından abuklamak için telefon etmediğimi, iyi olduğumu anlıyor.

– Ne söylemek istiyordun?..

– Ahmet Bey'den bana bir mektup geldi. Adreslerimizin titizlikle saklanmaları gerekmiyor mu?

– Ne söylüyor Ahmet Bey?

– Amerika'ya gidiyormuş. Muayenehanesini başka bir arkadaşına devrediyormuş.

– Bizim Ahmet Amerika'ya filan gitmiyor. Zaten onun muayenehanesi de yok.

– Ahmet Bey'in soyadı Ekmekçioğlu mu?

– Hayır...

Bir soyadı söylüyor anımsayamadığım. Teşekkür ediyorum.

– Kimbilir hangi kaçık seninle eğlenmek için böyle bir mektup yazmıştır. Adresini bizim buradan alması da mümkün değildir. Adresler burada titizlikle saklanır.

Konuşmamız böylece bitiyor. Ben birkaç gün sonra Dr. Ahmet Ekmekçioğlu'nun, ben hastayken gittiğim bir doktor olduğunu anımsayacağım. Ufak bir ayrıntı var. O psikiatr değil, o kadın hastalıkları mutehassısı.

Derinden bir şakırtı. Birinci kapı çaldı. İkinci daha belirli bir şakırtı. Servisin kapısı da açıldı. Kapıda Dr. Ahmet Bey. Ayla, hastalardan genç, güzel ve çok hoş bir kız, ona doğru yürüyor. Koridorda gür, berrak ve güzel bir ses duyuldu: Ayla söylüyor:

Doktor civanım
Doktor, doktor civanım
Ne istersen vereyim
Yar senin olayım.

Şarkıya bütün hastalar katılıyorlar. Ayla Dr. Ahmet Beyin yanına gidiyor. Ahmet Bey önce onun elini tutuyor, sonra omuzuna elini atıyor. Ayla'da onun beline dolanıyor. Birlikte yürüyorlar. İşte ondan sonra Ahmet Bey benim gözümde Ahmet Efendi olmuştur. İnsanlar delilerin duyarsız olduklarını sanırlar. Oysa tam tersine deliler olağanüstü duyarlıdırlar. Duygular dolu dizgindir. Çok kolay sevebilirler, rahatlıkla aşık olabilirler. Onların üzerinde duyguların tam bir egemenliği vardır. Bunun için de insan ilişkilerinde sıcak ve sevecendirler. Onca kaldığım La Paix'de biz kendi aramızda hemen hemen hiç ciddi kavga etmedik. Çünkü birbirimize duyarlıkla yaklaşıyor ve genelde sahip olduğumuz şeyleri paylaşıyorduk.

Dr. Ahmet Bey iri yarı, elleri ve ayakları büyük sallapati bir insan, biraz köylümsü bir görünümü var. Gömleğinin önünün kesinlikle iliklemez. Öylesine dolaşır. Şimdi düşünüyorum. Bu görünüşünden dolayı mı onu efendi olarak vasıfladım. Hayır sanmıyorum. Özellikle Ayla'ya karşı olan davranışlarıydı beni buna iten. Kendimce davranışlarını protesto ediyordum. Benim protestom da ancak bu kadar olabilirdi. Elimde başka bir koz yoktu ki...

Dr. Ahmet Bey benim ona "Efendi" diye seslenmeden çok

rahatsız oluyordu. Öylesine doğallıkla ona "Ahmet Efendi" diyordum ki... Sanki gerçekten Ahmet Efendi oluyordu. Birkaç kez uyardı beni... Bana daha ne yapılabilirdi ki. Korkmuyordum. İşte kapatmışlardı. Sonra anneme şikayet etmiş. "Sanki kapıcısını çağırıyor gibi sesleniyor bana." "Ahmet Efendi" diye.

Evet beni kapatmışlardı. Ama eninde sonunda bizim örgüt muzaffer olacak beni buradan kurtaracaktı... Hastahanede geçirdiğim ilk akşam, Mamer elinde iki torbayla gelirken "Ayşe, eşyaların geldi." demişti. Demek beni burada da yalnız bırakmamışlardı. Örgüt dediğin böyle olmalıydı. Demek buraya bile sızabiliyorlardı. İlk günler, örgütle haberleşmeyi gazete aracılığıyla gerçekleştiriyordum. Bu tam bir haberleşme değildi tabii. Tek taraflı olarak ben onlardan haber alıyordum. Özellikle Çetin Altan'ın yazıları bana ışık tutuyordu. Biz bu aydınları eninde sonunda alt edecektik. Bütün bunları hatırlayabildiğime göre, demek ki tam anlamıyla aklımı kaçırmamıştım. Varsın olsun... Nasıl olsa artık hastahanedesin onlar bu konuda yardımcı olurlar sana...

İlk günler ben gecelikle dolanmam. Mutlaka giyinirim. Bu yere tümüyle düşmemek için gösterdiğim son çabalamalardır. Bilirim ki yere bir kez düşersem, bittim demektir... Aziz Nesin'in bir öyküsünde kahraman konuşur: "Hayat bir futbol maçı gibidir. Bir kez yere düşersen bitti demektir. Her geçen bir tekme atar sana. Futbol topuna dönersin o zaman. Gelen vurur, geçen vurur." Önemli olan, kesin olan birşey var ki Aziz Nesin tümüyle haklı. Yere düşünce bir kez, ayağa kalkmak da pek öyle kolay değildir. Senin biraz ayaklanır gibi olduğunu gören basar tekmeyi. Yine düşersin, düşer, düşer, düşersin...

La Paix'nin en kötü yanı, insanların umutlanmaları için hiçbir neden olmamasıdır. Bir kere umut yitirilince, insan tümüyle

tükenir. Ben ufak da olsa umutlanabileceğim bir köşe keşfediyorum. Burası L koridorun ucunda... Orada bir kapı var. Hiçbir zaman açılmaz bu kapı. Ama çok doğal bir kapıdır. İki basamakla çıkılır ve herhalde başka bir servise geçit verir. Hastahaneye girişimin ilk günlerinde hep buraya sığınırım. Basamaklara oturur marşlar söylerim. Belki kapının öte tarafından da bizden birileri vardır ve sesimi duyunca, moralleri yükselir.

Hemen hep İstiklal Marşı'yla başlarım. İstiklal Marşı'nı söylerken mutlaka ayağa kalkar ve bütün marş boyunca hazırolda dururum. Sonra basamaklara oturur, bildiğim bütün marşları bağıra bağıra söylerim. En çok da Mülkiye Marşı'nı:

Ey vatan göz yaşların dinsin
Yetiştik çünkü biz.

Bu ne kadar sürer?.. Şokların sayısı arttıkça ben de marş söylemeyi bırakırım. Akıllanmamla marş söylemem arasında ters orantı vardır... Ben orada otururken Allah'ın bir kulu yanıma gelmez. Asıl toplanılan yer koridorun başıdır. Burada benim istediğim gibi davranma hakkım vardır. Çoğu kez yeni getirilen hastalar da böyle davranır. Önce kendi başlarına bir kuytuya çekilirler. Ancak birkaç gün sonra öbür hastaların yanına gelirler. Ve La Paix'de yaşam böylece sürüp gider...

Bizim örgütümüzün tarihi çok eskilere dayanıyor. Cumhuriyet'in kuruluşu ile birlikte doğmuş. En gerçek Atatürkçü bir örgüt bu... Atatürk'ün izinde ve O'nun doğrularının savunucusu... Bu bana Atatürk'le ilgili çalışmamdan sonra ilham oldu. Gerçekte böyle bir örgüt varmıydı?.. Bunu bilemiyeceğim ama kafamda tıkır tıkır çalışan bir örgüt doğmuştu. Ben bu örgütün hiçbir elemanıyla doğrudan bir ilişkiye girmemiştim. Hep dolaylı yoldan haber alıyordum. Bu dolaylı yol gazeteler, radyo ve televizyon gibi haberleşme araçlarıydı. Demek ki haberleşme kanalları herkese açıktı...

Bir yerde bir örgüt olur da onun karşıtı başka bir örgüt hiç olmaz mı?.. Tabii bizim örgütün de karşısında başka örgütler vardı. Bunlar Atatürk düşmanıydılar. Atatürk ilkelerini saptırıyorlardı. Bunlar da oldukça güçlülerdi. Ama eninde sonunda bizim örgütümüz galebe çalacak ve bunlara hadlerini bildirecekti. Ama bu o kadar da kolay değildi. Bunlar her yere sızmışlardı. Devletin üst kadamelerinin bir kısmı bunların ellerindeydi. Örgütler arasında korkunç bir çatışma sözkonusuydu. Bu çatışma tıpkı meydan savaşlarını andırıyordu. Kimi zaman ricat kimi zaman püskürtme ve kimi zaman da zafer. Ben bu savaşı gün be gün izliyordum.

Biraz delirmek iyi birşey aslında. İnsan canlı, enerjik, dinamik ve keyifli oluyor. Ama deliliği burada tutmak kolay değil. Bir kriz başlangıcında o zamanki doktorum Prof. Dr. Ayhan Songar'a "Böyle olmak çok hoş. Beni hep burada tutamaz mısınız?" demiştim, gülmüş "Mümkün değil Ayşe" demişti.

Yalova'da vapurdan iner inmez iskele meydanında karşınıza Atatürk heykeli gelir. Sanki sizi karşılıyormuş gibidir. Çok kocaman ama çirkin bir yapıttır. Ben sabah erkenden kalkarım. Saat 7 civarında iskeleye gazete almaya giderim. Bisiklete binerdim o zamanlar. Önce gazeteyi alır, bisikletin selesine yerleştiririm. Sonra Heykel'in karşısında durur, bisikletten iner ve Heykel'i tüm içtenliğimle selamlarım ve eğilirim. Sonra Heykel'in etrafında tavaf ederim. Kaç tur attığımı bilmiyorum ama epeyce dolanırım. Bir yandan da "Yaşasın Paşam" "Günaydın Atatürk" diye sesimin tüm gücüyle bağırırım. Geçenlerde bir gazete haberi vardı. Osmanlı Hanedanı mensuplarından biri elindeki çiçekleri Ankara Sıhhıye alanındaki Atatürk heykeline koyarken bir yandan da konuştuğu için apar topar karakola götürülmüş. Benim işime karışan hiç olmadı. Yalnızca beni görünce gülümserdi esnaf. Alanın hemen kenarındaki polis merkezinden de kimse ses etmedi.

Eve gelirdim çocuklar uyanmış olurdu. Onların kahvaltısını yaptırır bu sefer arabayla, çocukları da alıp heykele giderdim. Çocuklar arkada ben önde, bir yandan tavaf eder bir yerden bağırırdık: "Yaşasın Atatürk" "Haydi çocuklar, daha kuvvetli, hep bir ağızdan: Günaydın Paşam." En çok bizim Atatürkçü olduğumuzu kanıtlamak için ne yapmamız gerekirdi ki? Ben ve çocuklarım ve yeğenim avaz avaz bağırıyorduk: Yaşasın Atatürk...

Yalova'da Atatürk Devlet Üretme Çifliği var. Şimdilerde adı değişti. TİGEM oldu. Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü Atatürk Devlet üretme çifliği. Burada beslenen ineklerden sağlanan süt doğrudan halka satılırdı. Şimdide öyle... süt hem çok güzeldir, hem de göreceli olarak ucuz. Haftanın birkaç günü ben çiflikten süt alırdım. Ama süt alabilmek öyle sanıldığı kadar kolay bir iş değildir. Erkenden gidip bidonunu sıraya koymam gerekir. Bu saat 7 demektir. Ben önce gazetemi alır, süt alacağım günlerde doğru çifliğe giderim. Bidonumu sıraya koyduktan sonra 1 saat kadar beklemek gerekir sütün gelmesi için. Ben bu zaman zarfında bisikletle Termal'e doğru giderim. Termal yolu gerçekten bir harikadır. İki yanında görkemli çınarlar vardır. Bunlar sanki Osmanlı'nın heybetini anlatır gibidir. Yüzyıllık çınarlardır hemen hepsi...

Her sabah yolda başı örtülü kadınlara raslarım. Selamların onları: "Günaydın" Yanıt verirler "Günaydın" Onların ak pak başörtüleri bugünün bizim için güzel ve zafer dolu birgün olacağının muştucusudur. Büsbütün keyiflenirim. Giderken döner el sallarım onlara. Onlar da bana bakarlar gülüşürler... Şarkılar türküler söylerim bisikletin üstünde. Dereye kadar giderim böylece. Dere boyunda kır çiçekleri vardır. Toplarım onlardan. Önce çiçeklerle otlarla bisikletimi süslerim. Sonra da kendimi. Çiçekler takarım saçlarıma. Süt kuyruğuna öylece girerim dönüşte...

Kuyruğa geldiğimde çoğu kez süt gelmiş olur. Herkesle birlikte sıraya girerim. Saat sekizde, evet tam sekizde İstiklal Mar-

şı'na başlarım bağıra bağıra. Saatin tam sekiz olması özellikle çok önemlidir. Çünkü 8 benim Kolej de voleybol oynadığım yıllarda forma numaramdır. Bir de Polis Radyosu saat 8'de yayına başlar ve benim yaptığım gibi İstiklal Marşı'yla... Birkaç başın dönüp bana baktığını anımsıyorum bugün... Ama o kadar. Yıllardır oradan süt aldığım için beni tanırlardı. Üzülmüşler midir? Beni yatıştırmak istemişler midir? Doğrusu hiç bilmiyorum. Öylece durup bakan soğuk bakışları bugün de hissediyorum.

Bu tören her krizimde tekrarlanır. Eğer İstanbul'da hastalanmışsam, bu sefer Taksim anıtına giderim. Oranın önemli bir avantajı daha vardır. Meydanda çingeneler çiçek satarlar hemen her mevsim... Ben Fenerbahçe'de otururum. Sabah o trafikte hiç üşenmem karşıya geçmeye... Ben halk önderiyim ya davranışlarımla örnek olmak zorundayımdır. Herkes beni örnek alacak elbette... En önemli işim Atatürk'e gönülden saygılı olmayı halkıma öğretmektir. Ben nasıl yaparsam onlar da öyle davranacaklardır. Televizyonda seyretmiyor muyuz?.. Devlet büyükleri Anıtkabir'e nasıl çiçek koruyorlar. Onların çiçeklerini askerler taşıyorlar ama varsın olsun...

Arabayı otoparka bırakırım. Çünkü o trafikte arabayla tavaf edemiyeceğimi bilecek kadar aklım var elbette. Sonra önce bir tur yürüyerek anıtın çevresinde dolanırım. Çingelerin yanına giderim. Sanırım beni tanımışlardı artık. Sıcak davranırlar. Kucak dolusu çiçeği ucuza verirler bana. Ya da ben öyle sanırım. Çiçekleri alırım. Atamın tam karşısında dururum. Bu duruş özel bir önem taşır. Kucaklarımda çiçekler başım dik, ayaklarım bitişik bir an dururum. Başımla kallavi bir selam veririm. Sonra kez adımlarıyla heykele kadar yürür çiçekleri toprağa bırakırım. Çünkü anıtı yapanlar, benim gibi çiçek bırakacak olanları düşünmemişler. Çelenk konabilir rahatlıkla, ama çiçek koyacak bir çıkıntı bile yok. Çiçekleri koyduktan sonra bir an durur bu sefer geri geri yine heykelin tam karşısına gelirim. Bir anlık saygı duruşundan sonra, büyük bir gönül rahatlığı ile arabayı bıraktığım yere gelirim. Bu tören bence aşağı yukarı 10-15 dakika

kadar sürer. Bir Allah'ın kulu da ilgilenmez benimle. Ne toplanan olur ne de bakan. Bakan olsa da gelir geçer. Belki de insanlar Taksim meydanındaki garipliklere alışmışlardır. Beni de belki bir derneğin temsilcisi filan sanırlar...

Geçenlerde bir işim düştü Taksim'e gittim. Arabayı yine otoparka bıraktım. Bir adam geldi koşarak gayet samimi:

– Ablacığım merhabaaa...

– Merhaba.

– Nerelerdesin be abla çoktandır görünmüyorsun.

– Afedersiniz ama sizi tanıyamadım.

– Şimdi ayıp ettin abla. Hani sen gelmiştin de...

– Siz beni birine benzetiyorsunuz. Sizi tanımıyorum.

– Peki be abla dediğin gibi olsun.

O adamı gerçekten de tanımıyordum. Aramızda ne geçmişti kesinlikle bilmiyordum. Ama kesin olan bir şey vardı ki o beni tanıyordu. Hem de oldukça iyi...

Bendeki bu tören merakı nereden kaynaklanıyordu acaba?.. Çünkü kar demiyor kış demiyor, Taksim Anıtı'na koşuyordum. Atatürk'e gerçekten şimdi de, büyük hayranlık duyuyorum ama bu yalnız başına yeterli bir neden değil... Düşünüyorum da biz ulusca tören meraklısıyız. Bayılıyoruz simgelere... Belki bendeki tören merakı da damarlarımda dolaşan Türkmen kanından doğuyor. Çünkü ben hem ana hem de baba tarafından katıksız Türkmen'im.

Mülkiye'liler Birliği'nde birgün bir grup oluşturduk. Biri ben Laz'ım dedi, biri Çerkez olduğunu söyledi. Biri Slav kanı taşıyormuş. Ben bayağı mahcup oldum Türkmen olduğum için... "Ben de "dedim" yüzde yüz Türküm. ama ne haber hepiniz Türkçe konuşuyorsunuz ve dilinizi çoktan unutmuşsunuz. Birkaç kuşak sonra nasılsa hepiniz karışa karışa Türkmen'leşirsiniz." Bunları yazarken düşünüyorum da böyle bir ortamda ben Türk Devleti'ni savunmak için örgüt kurmayım da ne halt edeyim?..

Akşamüstleri Fenerbahçe burnuna kadar giderim. Bakalım fenerin yanmasında bir aksaklık var mı?.. Düzenli çalışıyor mu?.. Çünkü fener çok önemlidir. kendimi de örgütü aydınlatan bir deniz feneri olarak algılarım. Ona göre davranmak zorundayımdır ve gerçekten de örnek bir davranış gösteririm... Fenerbahçe'de de Atatürk'ün bir büstü vardır. Nerede yok ki?.. Parkta çiçekler vardır. Aslında büste onlar yaraşır. Ama levhalarda "Çiçekleri Koparmayınız" yazar. O zaman ben çiçekleri koparamam. Aksi halde devlete karşı gelmiş, onun yasalarını çiğnemiş olurum. Bu bana hiç mi hiç yaraşmaz...

Ama hiçbir yerde "otları koparmayın" diye yazmamıştır. O zaman otları koparmanın bir mahzuru yoktur. Çimenlerden küçük de olsa bir demet oluştururum. Yazık ki kapıda nöbetçiler var. Yürürüm onlar nasılsa beni tanıyorlardır. Devletin gönüllü ve ermiş, icabında başını devlet yoluna adamış beni elbette tanırlar. Pek de öyle değil kazın ayağı. İçeri sokmuyorlar. Derdimi anlatmaya çalışırım. Biraz tartışırız. Demek ki daha katetmemiz gereken çok mesafe var. Bir keresinde astsubay geldi ve benim ne yapacağımı merakla izleyerek içeri girmeme izin verdi. Gittim büste, selamımı verdim ve otlarımı koydum ayağının dibine...

Sokaktaki insanların bir kısmı bizim örgütten bir kısmı ise karşı örgütlerden. Ama ben kül yutmam... Onların giysilerinden kim olduklarını hemen anlarım. Aslında bizim örgüt elemanları beni görünce selam verseler, kendime olan güvenim artacak. Ama onlar hiç bakmazlar. Yürür giderler. Elbette haklı bir gerekçeleri var. Beni deşifre etmek istemezler... Ayrıca bizim örgüte mensup biri ertesi gün pekala karşı örgüte geçebilir. Tersi de söz konusudur elbette... Bütün bunların beynimde belirlenmesinin ne güç ne karmaşık birşey olduğunu anlamak bile çok zordur. Birkaç bilgisayarın ancak altından kalkabileceği işlemleri ben bir anda çözümleyebilirim.

Ancak benim beynimin gücü gerçekten çok yüksektir. Mani dönemlerinde beynimin, normal insanlara göre, daha fazla merkezi çalışmaktadır. Bankada bir gün bir psikiatriste rasladım. Bunu söyledim. "Evet" dedi. "Haklı olabilirsin. Amerika'da gönüllüler üzerinde yapılan bir araştırmada beynin henüz çözümlenmemiş bölümlerine yapılan uyarılarda, hallisinasyonlar ortaya çıkmış." Bende renklerin akıl almaz bir egemenliği ortaya çıkmaktadır.

Sabah uyanıp, yatağımı yaparken, beyaz olan çarşafı kırmızı ya da başka bir renk gördüğüm çok olmuştur. O zaman o renk, o gün bizim örgütün rengidir. Ben kendim öyle giyinirim. Başkalarını da öyle değerlendiririm. Bizim gibi canlı ve çok renkli bir toplumda, renklere bakarak örgüt hesabı tutmak akıldışı birşeydir. 1987 yılbaşını Rusya'da geçirmiştim. Beni en çok etkileyen şey toplumun renksizliği olmuştu. Her yere pastel renkler egemendi. İnsanların giysileri, binalar hatta vitrinler bile cansızdı. Toplum tüm kurumları ile yoğun bir depresyondaydı sanki. İnsanları denetlemektense, renkleri denetlemek çok daha kolaydı tabii.

Bu gözlemimden sonra Türk Toplumu'na inancımı hiç yitirmemişimdir. Bu kadar canlı bir toplum eninde sonunda hakettiği yere ulaşacaktır. Demokratikleşme bir anlamda da renklere özgürlük tanımaktan geçer. Kıta Çin'inde de yalnızca üç renk giysiler. Bu renkler galiba gri, mavi ve kahverengi... İnsanlar böylece yeteneklerinin, farklılıklarının, yaratıcılıklarının en önemli ve en küçük ölçüsü olan giyimlerinde bile özgür değiller. Sürekli sınırlı ve kısıtlı olmak zorundadırlar. Türkler'de tarih boyu çok renklilik egemen olmuş. Giysiler, halılar, kilimler, çömlekler, çiniler bunun en önemli göstergesi... Başlıklarının, tek başlarına, nice farklı olduklarını gözlemek bile bizim haklı olduğumuzun somut kanıtıdır. O güzelim kırmızılar, sarılar, turuncular, yeşiller, maviler...

Bu çok renklilik benim işimi adamakıllı zorlaştırıyordu. Nasıl anlayacaktım kim bizden, kim bizden değil?.. Açık açık soramıyordum tabii... Bunun da kolayını bulmuştum. İstediğim renkleri algılıyordum, istemediklerimi algılamıyordum. Bir müddet sonra bunun da bir yararı kalmıyordu. Yalova'da ev Gazi Paşa caddei'ndedir. Akşamüstleri piyasanın yapıldığı caddedir burası... Ben teras katında otururum. Teras şeref locası gibidir. O akşam benim onca güvendiğim, kalem Yalova bir beyaz gömlek olmuş üzerime geliyordu. Yalnız beyazı görüyordum. Biliyordum bu kadar çok beyaz olamayacağını. Ama başka renk yoktu işte... Yitirmiştik. Bu iş burada bitmişti. Ertesi sabah 3-5 sene evvelki mor mayomu giyip denize gireceğim sıra, merdivende ağabeyim yakaladı ve apar topar yine La Paix'e kapattılar beni. Sanıyorum bu ikinci krizdeydi.

İlk krizim tam anlamı ile tepeden inme oldu. Hiç kimse önceleri farkına varamamıştı. Ta ki ben zıvanadan çıkana kadar. Yalova'daydık. Ben'de akıl almaz bir enerji patlaması ortaya çıktı. Bizi, yani beni ve çocuklarımı zehirleyecekler diye korku içindeydim. Kendi yaptığım reçelleri yemekleri döküyordum korkumdan. Kocamsa karşı örgütün çok faal bir elemanıydı. O'nu eve sokmuyordum elimden geldiği kadar. Doktorlara danışmışlar ve benim hastahaneye yatırılmam gerektiği ortaya çıkmış. Ama götüremiyorlar bir türlü. İlaç içirmeye çalışıyorlar ama başarılı olamıyorlar. Sonra birden ben kuzu kuzu ilacı içmeye başlıyorum. Meğerse ben ilaçı (damlaydı) döküp yerine su koymuşum. Onlar da yeni ilaç alıyorlar ve bana içiriyorlar.

Melih hastahaneye yatırılmam için israr ediyor. Doktorların görüşü de bu. Ama ağabeyimle anam evde bakılmam gerektiğini iddia ediyorlar. Apar topar ağabeyim çağrılıyor ve o beni ilk sefer kandırarak İstanbul'a getiriyor. Dr. Suat Etaner'e götürülüyorum. O muayenehane bugün de gözümün önünde. Duvarda ki

resim dikkatimi çekiyor. Karanlık bir izlenim ediniyorum. Doktor hastahaneye yatırılmamı sağlık veriyor. Annemle ağabeyim kararlı evde bakılmam konusunda. Ama ben hâlâ kendi evimdeyim. Bakımın yükünü Melih çekiyor...

Doktordan dönüşte, Melih "Madem ki bakacaksınız evde, buyurun bakın" diye beni götürüp çifliğe bırakıyor. Çocukları da alıp Heybeliada'ya gidiyor. Yengem Sevalde ağabeyimi bırakıp annesinin evine gidiyor. Bir çöküntü yaşanıyor. Ergin insanlar gibi sorunları çözmek varken, herşey altüst oluyor. Çocuklarımı da elimden aldılar. Ben yalnız ve çaresiz. Kendimi çifliği temizleme işine veriyorum. Devlet'i savunacaksak önce çevreyi temiz tutmasını öğrenmemiz gerekir. Evet kağıtları toplayıp toplayıp yakıyorum. Bizimkiler iki günde hastahaneye yatırılmam konusunda ikna oluyorlar ama yatıracak paraları yok. Melih'se Toygar'ın telefonlarına cevap vermiyor. Yok dedirtiyor. Araya Seval giriyor ve Melih Bey lütfediyor. İlk hastahaneye götörülüşünü daha evvel anlatmıştım. O bakır bileziği hâlâ saklarım. Artık La Paix'deyim... Herkes rahat bir soluk almış olmalı...

Kafamda kurduğum örgüt çok mantıklı aslında... Türk toplumunda tarihi oluşumlar sonucu sınıflar, batı anlamında, oluşamamış. Osmanlı Devleti güçlü ve merkezi bir devlet olduğu için iki tabaka topluma egemen. 1) Yöneticiler ki sivil ve asker bürokrattan oluşuyor. 2) Yönetilenler ki halktan oluşuyor. Halk kavramını geniş anlamı ile almak gerek. Anadolu'da yaşayan hemen herkes halk kavramının içinde. Eşraf da buna dahil, Şimdi Cumhuriyet'le birlikte devlet bu halk tabakasının üzerine oturtuluyor. Oysa sivil ve askerlerden oluşan bürokrasi bu gelişimi içine sindiremiyor. Sınıf çatışmasına benzer bir çatışma doğuyor. Yönetmeye alışmış olanlar ve yönetilenler arasında...

İşte burada bizim örgüt işe karışıyor. Halkın yanında yönetenlere karşı... Cumhuriyet'in ana işlevine uygun olarak Anadolu halkını destekliyor. Karşı örgütler ise Anadolu insanını tüketmek için çaba harcıyorlar. Anadolu eşraf aileleri birer birer yokediliyor. Ben de onlardan biri olduğum için bu örgütler bana da karşı. Tüm yaşantım boyunca beni tüketmek için ellerinden geleni yapıyorlar. Benim girdiğim bazı sınavlarda başarısız olmam hep bu yüzden... Evlilik yoluyla tüketiliyor aileler. Gerçi Melih'te Doğu Karadeniz'in köklü ailelerinin birinin çocuklarından. Ama beni denetlemek için başka çıkar yol olmadığı için onu çıkarmışlar karşıma. O beni ve çocuklarımı bitirecek. Bitirmek için elinden geleni ardına koymayacak ve gerçekten de koymuyor.

Görüyorsunuz ki delilik abuk sabukluktan kaynaklanmıyor. Delilerin de mantık yürütmeleri çok tutarlı olabiliyor. Hatta normal bir insandan daha bile tutarlı olabiliyorlar. Mülkiyeliler Birliğine bir beyefendi dadanmıştı. Akıl dengesi bozuktu aslında. Bir Cumartesi Buluşması'nda konuşmacı olmak istiyordu. Mülkiyeliler Birliği'nde her hafta sonu bir konumun incelenmesi geleneği vardı. O beyefendi de bir hafta sonu bu toplantılara konuşmacı olarak katılmak istiyordu. Akıllı insanlar onu dinliyor ve umut veriyorlar, öylece başlarından savıyorlardı. Bir keresinde yetkili kimse yoktu ve o beyle konuşmak bana düştü. Kasetlerini bir süre dinledim ve yeterince başarılı olmadığını söyledim ona. Üstelik işlediği konunun M.B ile bir ilişkisi olmadığını söyledim. Tüm içtenliğimle daha çalışması gerekiyordu. Sonra yanındaki arkadaşına dönmüş ve "Beğenmediler. Daha çok çalışmam lazımmış." demiş. Ve bir daha da Birliğe gelmedi. Deliler aslında akıllılardan çok daha tutarlıdırlar. Önemli olan onlara yaklaşmasını bilmektir.

Osmanlı İmparatorluğu'nda sivil ve asker bürokratlardan oluşan aydınlar devletin tüm gücünü kullanmışlar ve bir sınıfa

dönüşmüşlerdir. Halk ise edilgen ve kapalı bir tutum sürdürmüştür. Cumhuriyet'in ilk yıllarında da aydınların bu etkinliği devam etmiştir. 1950'lerde başlayan demokratikleşme ile toplumda bir canlılık ortaya çıkmıştır. Halk kendine ait olan egemenliğine sarıldıkça aydınlar da zaman zaman geri çekilmek zorunluğunu duymuşlardır. Ancak ellerine geçen her fırsatta kalelerini cansiperane savunmuşlardır. 1960 darbesi bu kavganın gün yüzüne çıkmış bir görüntüsüdür. O günden bu yana aydınlarımız elde ettikleri ayrıcalıkları birer birer kaybetmektedirler. 1980 harekatı ile bu düşüş son raddesine varmıştır. Yeni düzenlemelerle bir bütünleşme yaratılmaya çalışılmıştır.

Günümüzde genelde aydınlarımız mutsuzdur. Mutsuzlukları her yana yayılmaktadır. Depresyon yaşamaktadırlar. Ya megalamoni ya da aşşağılık kompleksi içindedirler. Adam psikiatra gitmiş: Anlatmış anlatmış "Bende aşağılık kompleksi var" demiş. Doktor şöyle bir bakmış: "Sizde aşşağılık kompleksi filan yok. Siz zaten aşşağılık bir adamsınız." demiş.

Niye aydınlarımızı daha doğru deyişle okumuşlarımızı bunce eleştiriyorum... Eleştiriyorum çünkü beni gerçekte onlar delirtiyor. Öylesine birbirlerine benziyorlar ki, öylesine bir prototip oluşturuyorlar ki zaten sinirleri sağlam olmayan ben bir örgüt karşısında olduğumu sanıyorum. Zavallı ben... Okumuşlarımızın bir örnek davranış, tutum, düşünüş, tavır alış ve değer yargıları benim telaşa kapılmama neden olacak kadar bir örnek. Yakın çevremdekiler de böyle... Zaman zaman acaba tüm insanlar mı böyle? diye umutsuzluğa düştüğüm çok olmuştur. Ama değil... Kesinlikle insanımız böyle değil.

Yalova'da yıllardır bu işi sürdüren bir simitçi var. Gür, berrak, pırıl pırıl bir ses ve kendine özgü bir tavır. Bu tavır yaratıcı... Gelişmiş bir ülkede doğsa opera sanatçısı olurdu. Türkiye'de doğduğu için simitçi olmuş. Dallas dizisinin çok güncel olduğu bir dönemde kendini "Dallas simitcisi" olarak lanse etti.

Herkes onu Dallas diye çağırır. Sıcacık, sevecen bir yüreği vardır. Benim hasta olduğum dönemlerin tanıklarından biridir. Ama tavrında en ufak bir değişiklik olmamıştır. Hep saygılı bir uzaklığı korumuş, içtenlikle, oğullarımla ve annemle bana selam yollamış, halimi hatırımı sormuştur. En hassas olduğum dönemlerde bile bakışlarında en ufak bir alaycılık pırıltısını yakalayamamışımdır. Oysa okumuşlarımızın tavırları çok farklı olmuştur.

Sizi dinlemezler. Bakışları uzaklara dalar gider. Yüzlerinde küçümser bir ifade vardır. Dudaklarına hafif bir gülümseme yerleşmiştir. İlgilerini çekebilmek adamakıllı zordur. Yalnızca kendileriyle öylesine doludurlar ki, sanki dünyanın merkezinde onlardan başka birşey yokmuş gibi bir duyguya kapılırsınız. Onlarla ne sevinciniźi ne de kederinizi paylaşabilirsiniz. Zaman zaman sizi dinlemeyi bir yana koyalım duyuyorlar mı acaba diye kaygılanırsınız. Zıttınıza zıttınıza giderler sanki...

Böylesine ben-merkezci, böylesine tüketici, böylesine sorumsuz, böylesine tembel bir okumuş ordusu kimin ne işine yarayacak ki?.. Elbette böyle biçimlenmiş insanlarla ilişkiyi sürdürmek çok zordur. Hele yakın çevreniz hep aydınlardan oluşuyorsa... Örneğin kocanız ya da karınız bu tavrı sergiliyorsa, birlikte yaşamak gerekten çok zor olacaktır. Ve siz istemeden yavaş yavaş tükeneceksinizdir. Psikiatride bir ikiz olayı varmış. Asıl hasta olan zıvanadan çıkmıyormuş, yanındakini etkileyip onu zıvanadan çıkarıyormuş. Bu ikizler ana-kız, karı-koca, vs. olabiliyormuş. Tabii asıl hasta hiçbir zaman tedavi edilmediği için, ikizinin zırvalamaları sürüyormuş. Zaman zaman kendimi ikiz gibi hissettiğim çok olmuştur. Boşandıktan sonra hemen hiç hastalanmamış olmam belki de bunun bir kanıtı da olabilir... Oysa eski kocam saçma sapan işler yapmayı sürdürüyor.

Okumuşlarımızın kendi doğruları vardır. Bu doğrular araştırma, inceleme sonucu ortaya çıkmış doğrular değildir. öylesine aktarma, kulaktan dolma, oradan buradan kapma. Bu doğruları size kabul ettirmeyi çalışırlar. Sizi hiç tanımadan, anlamaya gerek duymadan ahkam keserler ve sizi küçümserler. Toplum karşı da aynı tavırları sergilerler. Herşeyin en iyisini, en doğrusunu onlar bilirler.

Bunlara göre Batı'nın yarattığı herşey doğrudur. Evet bence de Batı kendi doğrularını yaratmıştır. Bu doğruların teknik alanda olanları elbette evrenseldir ve oldukları gibi kabul edilebilir, edilmelidir. Ama kültürel olanları hiç tartmadan doğru olarak kabul edilemez. Sosyal ve toplumsal alanda her toplumun kendi doğruları vardır. Evrensel olarak kabul edilen demokrasinin işleyişi bile, o ülkelerde yaratıldığı halde, Batı toplumlarında farklılık gösterir. Fransa'daki başkanlık sistemi, ABD'de uygulanandan farklıdır. İngiltere'de demokrasinin işleyişinin yanında Krallık, etkinliğini yitirse bile, sürdürülmektedir.

Müzik evrensel midir?.. Güzeli evet. Ama güzel olanın illa Batı'da yaratılmış olması gerekmez. Her toplumun kendine özgü müziği vardır. İnsan biolojik olarak bile tam anlamıyla evrensel değildir. Duygu ve akıl dengeleri açısından da insan evrensel değildir. Toplumsal olarak hiç o kadar da evrensel değildir. Beethoven'a kim ne söyleyebilir ki?.. Ama Dede Efendi'ye de öyle...

Bugün Batı toplumlarında yaygın olan müzik türünde melodiden çok ritim egemen. Sözler önemini yitirmiş, dinlemek için değil çırpınmak için yaratılmış sanki. Devasa konserler eski zaman ayinlerini çağrıştırıyor. Uygar dünyanın insanları, Tanrı aşkına, bu kadar gerginliği nasıl biriktiriyorlar?.. Yaşam onlar için, özellikle gençler için gününü gün etmenin getirdiği bir çırpınış mı?.. Müzik de öyle. Adeta stres atmak için bulunmuş sanki.

Oysa bizde geçmiş yılarda yaratılan arabeskde bir yakarış var. İnsan yalnız olmadığını, tüm olumsuzlukların, umutsuzlukların birgün sona ereceğini duyumsuyor. Geçmiş yoğun acılarıyla var. Ama gelecekte bir umut olabilir. Dinlendirici, yavaşlatıcı, rahatlatıcı bir müzik bu... Melodi kadar, hatta belki ondan da fazla sözler önemli. Belki hepsi birbirine benziyor gibi geliyor ama arayış var. Değişimin, toprağından kopup şehrin acımasızlığında savaşan insanın öyküsü var bunlarda. Sevginin o doyulmaz güzelliği, paylaşmanın kıvancı, ayrılığın acısı, yaşamın zorlukları, vs. var.

Müziğin inanılmaz etkinliğini ben kendi hayatımda gördüm. Yaşamımda duygusal değişmeler gösterdiğim için, müziğin nice önemli bir araç olduğunu, belki başkalarına göre, çok daha iyi algıladım. Osmanlı Tımarhanelerinde, müzikle tedavinin nice uygar bir yaklaşım olduğunu iyi biliyorum. Benim hastalığım için konulan teşhis manik-depresif'ti. Yani maniden depresyona kadar uzanıyordu duygusal hayatım. Mani aşırı canlılık, aşırı algılama gücü, enerji ve dinamizmdi. Depresyonsa tam anlamıyla ruhsal ve bedensel çöküntüydü. Depresyon dönemlerinde Polis Radyosu'ndan sürekli arabesk dinliyordum. Ve ne derseniz deyin, arabesk dinlemek bana iyi geliyordu. Kendi kendimi hırpalamayı bir yana koyuyor, müziğe kaptırıyordum kendimi. Yalnızlığımı, çaresizliğimi, umarsızlığımı unutturuyordu bana. İnsanlar umutlarını yitirirlerse eğer tümden tükenirler. Umut vermek gerek onlara. Ama bunu yavaş yavaş yapmalı. Sindire sindire... Arabesk bunu yapıyordu. Herşeyi ters giden, kapkaranlık bir dünyada yaşayan bir insanla paylaşıyordu duyguları. Ortak bir platform veriyordu ve çöküntüyü yatıştırıyordu.

Mani ile depresyon arasında bir de normal dönem oluyordu. Bu dönemde çoğunluk Klasik Batı Müziği dinliyordum. Dengeli, sıcacık, duygulu bir müzikti bu. Hele Motzart, hele Mozart...

Mutlu ve rahatlatıcı Mozart. İnsana güven verir. Sizi sarar sarmalar, alır götürür. Huzur vericidir. Bazı müzisyenler daha hırçındır ama değişmez nitelik dengenin sağlanmasıdır. Klasik müzikten, son zamanlarda hep doyumsuz zevk almam beni mutlu eder, şükrederim Tanrı'ya...

Sonra mani dönemi gelir. Tam çılgın bir temponun egemen olduğu bir dönemdir bu. Duygular dolu dizgindir. Çılgınca aşık olabilirsiniz, delice kızabilirsiniz. Bu iki arada gidip gelirsiniz. Maninin başlangıcı olağan üstü bir mutluluk duygusuyla gelir. Beynin pek çok kimyasal madde salgıladığı artık biliniyor. Herhalde bu dönemde salgılarda bir artış ortaya çıkıyor. Prof. Dr. Ayhan Songar, doktorum olduğu dönemde bana içkiyi yasaklamıştı. Ama bilmem inanacakmısınız, ben süt içip sarhoş oluyordum. Gerçekten çakır keyif oluyordum. Mani döneminin müziği Latin müziğidir. Heyt... Bamba la bambala bamba... Viva L'espania...

Artık işin sonuna doğru, müzik dinlemeyi filan bırakıp marşlar söylemeye başlıyordum. Damarlarımda Türkmen kanı dolaşıyor zaten. Bilindiği üzere Türkmenlerde herkes savaşçıdır. Kadın, erkek, çoluk, çocuk dövüşürler. Bunun üzerine bir de Mülkiye eğitimi ki "Devlet kurtarmaya yöneliktir." benim her hastalığımda temel tema olan Devleti kurtarma eylemimi ortaya çıkarır.

Altunizade'den Çamlıca'ya çıkıyorum. Çamlıca tepesi stratejik önemi nedeniyle benim sıkça uğradığım bir mekandır. Tarassut kulesi gibidir... Yine Polis Radyosu'nu dinliyorum. Mani dönemimde de bu radyoyu dinlerim. Ama bu sefer amacım mesaj almaktır... Bizim örgüt bana radyo kanalıyla masaj gönderir. Biz devleti kurtarma işini açık açık yapıyoruz. Öyle saklımız gizlimiz yok... Birden bire radyoda marşlar çalmaya başladı. Nasıl bir duyguya kapıldığımı imkanı yok anlatamam.

Müthiş bir mutluluk, bir başarı, rahatlama... Kanat takmış uçuyordum. Günlerdir beklediğim doruk nokta gerçekleşmişti. Artık korkacak hiçbir şey kalmamıştı. Radyoya ayak uyduruyor, ben de bas bas bağırıyordum. Bir yandan da komayla tempo tutuyordum. Tabii herkes bana bakıyordu. Aldırmıyordum bile. Sonra spikerin sesi duyuldu. "Polis günü nedeniyle hazırlanan programı dinleyeceksiniz." Bu bana soğuk duş etkisi yaptı. Meğer o gün Polis Kuruluş günüymüş. Birden suratımda şaklayan bir şamar ama varsın olsun. Polis kurulduğuna göre elbette işimiz daha kolay olacak...

Türkülerimize gelince, onlarda maniden depresyona kadar tüm ruhsal durumlara uygundurlar. Uzun havadan, oyun havalarına kadar... Uzun geçmişi olan bir toplumun ürünleridir onlar. Aynen insanlarımız gibi... Duygusal, sıcak, canlı, sevecen, insancıl...

Batı toplumunda yaygınlaşmaya başlayan metalika türlü müziksc, işin doğrusu o şizofrenik olanlar için yaratılmış olmalı. Delikanlı oğlum metalika dinlerken ben de kulak misafiri oluyorum ve Tanrı'ya yakarıyorum: "Allah'ım lütfen oğlumun aklını koru..."

İnsanlar da müzik çeşitleri gibi... Ama onlarda aradığın istasyonu kolaylıkla bulamıyorsun. Aradığın istasyon, istediğin zaman yayın yapmıyor. Onları radyo istasyonlarından daha çok telefon hatlarına benzetmek mümkün belki... Çünkü radyo istasyonlarının belli bir tutumları vardır ve o tutumu sürdürürler. Oysa telefon hatları çok daha özneldir. Daha karmaşıktır... Biraz hava bozarsa, biraz yağmur yağarsa hemen parazit yapmaya başlarlar. Aradığın numara meşgul olabilir, ya da hiç cevap vermeyebilir. Ya da telefon açılır ve "Sen misin?.. Ne istiyorsun" diye haşlanırsın. Veya şehirlerarası telefon bekliyorlardır. O zaman sanıyorum ki 9 sistemi çalışmıyordu.

Ağabeyimin evine bile telefon edemez olmuştum. Hiç gidemiyordum zaten. Ez kaza anneme gittiğim zaman onlara da çıksam, yengem Seval kapıyı aralıyor: "Ne var?.. Ne istiyorsun?.." diye beni kapıdan savıyordu. Sözde benden korkuyormuş... Korku çok insanca bir duygu. Bunu anlıyabilirim. Gerçi hiçbir zaman saldırgan olmamıştım ama yine de korkması olağan sayılabilirdi. Ama telefonda da saldıramazdım ya. Telefonlarımda da aynı tavrı sürdürüyordu.

Son kirizimin üzerinden 5 yıl geçince, bu yaz, yeniden insan haklarından yararlanma hakkım doğdu. Artık iyileşmiş gözüyle bakılıyordum. bence insan haklarının en önemlisi yaşama hakkıdır. Evet... Ama onun kadar önemli bir hak daha var: İletişim Kurma Hakkı... İnsan sosyal bir varlık olduğu için tek başına, hele etrafta insanlar varsa, kalmak korkunç bir şeydir. Özellikle tek başına bırakılmak, bir insana verilebilecek cezaların en büyüğüdür. Hücre cezasının ne anlam taşıdığını öylesine iyi anlıyabiliyorum ki... Ben hücrede değildim. Coğrafi alan olarak düşünüldüğünde kesinlikle hücrede değildim ama insanlar benimle iletişim kurmaktan kaçıyorlardı.

Yalova'da üç katlı bir evde yazlık olarak kalıyoruz. 1. katta annem, 2. katta ağabeyim ve üst katta ben oturuyoruz. Bu yıl Seval'le yeniden zaman zaman biraraya geliyoruz. Konuşuyorduk. Aralarında çok tatsız şeyler geçmiş iki insanın konuşması o kadar da kolay değildir. Laf döndü dolaştı benim hastalık dönemine geldi. Seval özür diliyordu sanki: "Ben senin iyileşeceğini hiç sanmıyordum. İlişkiyi kesmek istemiştim o zamanlar." Hani padişah dalkavuğuna "Öyle birşey yap ki özrün kabahatinden büyük olsun." demiş. Dalkavuk bir gün punduna getirip padişaha bir çimdik atmış." Bre ne halt edersin?.. "Aman padişahım sizi hanım sultan zannettim." Bre beter ettin vurun kellesini." "Aman padişahın sizin istediğinizi yaptım. Özrüm kabahatimden büyük."

Evet, telefondan nerelere geldik. Konumuz telefondu. İletişim zorluğu çeken bir insan için telefon etkili bir araçtır. Özellikle benim için telefon çok önemli bir iletişim aracıydı o günlerde. Radyodan mesaj alıyordum. Tek yanlıydı bu... Ben mesaj veremiyordum. Elimin altındaki telefondan yararlanma yolunu tuttum ben de... Böylece ben de örgüte mesaj verebiliyordum. Ben örgütün başkanı değildim. Ben örgütün beyniydim. İzlenimlerimi aktarmam gerekiyordu elbette.

Bunun için bir yol bulmuştum. Telefonu çeviriyordum. Bir kere çaldırıp kapatırsam düşman, iki kere çaldırıp kapatırsam dost demekti. Elbette örgüt bunları tesbit edecekti. O kadar güçlüydü. İlk hastalıklarımda önce yakın çevremden başlamıştım. Giderek hastalanma sayım arttıkça çevreyi genişletmiştim. Her aklıma gelene telefon ediyordum. Fazla çaldırmıyordum. Ya bir kez, ya iki kez... Şimdi hatlarda bir karışıklık olup da bir ya da iki kez çalıp bir kesiklik olursa, gülerim kendi kentime: "Hadi iyisin yine, senin gibi başkaları da var."

Bugün bile açıklıkla anımsadığım bir yer var: İsmet Paşa'nın Gümüşsuyu ve Heybeliada'daki evleri... Kesinlikle sık aradığım bir numaraydı ve evet sıkı durun yalnızca bir kez çaldırıyordum. Yani bizim karşıtımızdı. Biliyorsunuz biz halkın yanında bir örgütüz... Bu demek oluyor ki ben mani dönemlerinde İsmet Paşa'yı "Halk düşmanı" olarak algılamışım...

Türk toplumunda çeşitli tabular vardır. Bu tabular tanımlanmamıştır. Vardır ama... Bunların birincisi Atatürk'tür. Ama şöyle ya da böyle insanlar Atatürk üzerine konuşur ve yorum yaparlar. Bu iş Atatürk'ü sağa ve sola çekiştirerek yapılır. Güven duyulan ortamlarda açık açık aleyhine atılır. Şöyle ya da böyle üzerinde konuşulduğu için bir anlamda tabu olmaktan çıkmıştır Atatürk. Oysa İsmet Paşa'nın tabu olma niteliği tüm dokunulmazlığı ile sürmektedir. Ama diplomalı kaçık bir Ayşe

Nil çıkar, İsmet Paşa'nın evinde telefonu bir kez çaldırır... Buna da hiç kimse birşey yapamaz...

Şevket Süreyya Aydemir'in bir seri çalışması vardır. Tek Adam ve İkinci Adam. Atatürk gerçekten tektir ve erişilmezdir. Tüm saptırmalara karşın Türkiye'nin bugün geldiği durum onun nice haklı olduğunun somut göstergesidir. İsmet Paşa'ysa gerçekten tam bir ikinci adamdır. Kimi insan ikinci olmak için doğmuştur. Türkiye'nin belki de şanssızlığı zaman zaman İsmet Paşa'nın birinci adam olmasından doğmuştur. İsmet Paşa İttihat ve Terakki kafasının son ve mükemmel bir ömeğidir. Elbette ana caddelere halkı sokmazsanız Ankara çok uygar, çok gelişmiş bir başkent kimliğini taşıyacaktır. Ya halk?.. Ne gam... Aş kaynattığı tenceresini yol vergisi olarak versin... Ve isterse kaçıklık diplomalı Ayşe Nil telefonunu defalarca bir kez çaldırsın... Ne olur ki?.. Yaşasın ilerici ve ilerde olan aydınlarımız...

Tabu olmanın iyi yanları vardır elbette. Yanlışlar, hatalar gözardı edilir. Çok önemli bir dezavantajı da vardır. Toplumlar için kısa olan 20 yıl 30 yıl gibi sürelerde unutulur, gidersin...

Yalova Anadolu'nun İstanbul'a açılmış kapısı... Soluk alıp veriyor. Yaşıyor Yalova... Tüm satıcı tezgahları, tüm kaset satıcıları ile canlı, kıpır kıpır. Yalova'ya gelmek yasak değil. Tüm yasakları deliyor Anadolu... Biliyor musunuz ne büyük mutluluk ki artık İttihat ve Terakki kafası egemen değil?.. Biliyor musunuz? Öldü İttihat Terakki kafası... Ne görünümde olursa olsun. İster Galatasaraylı, ister Mülkiyeli...

O dönemlerde Turgut Özal başbakandı. Ben yoğun destek veriyordum ona... Benim desteğimde yabana atılmamalı hani... Özellikle iletişim ve ulaşım alanlarındaki liberalleştirme olanakları az buz şeyler değildi. Ama işin doğrusu ben de bir Mülkiyeli'ydim ve Davulcu Asım'la Turgut Özal'ın kızı Zeyneb'in beraberliğini içime sindiremiyordum... Zaten kızı kendi haline bırakırsan ya davulcuya varır, ya zurnacıya... Gerçekten

de kızı çok başıboş bırakmışlardı. Şimdi Asım Ekrem'in hatıratını okuyorum da nice haklı olduğumu bir kez daha anlıyorum. Mülkiye şöyledir böyledir ama harika eğitim verir.

Telefonla mesaj veriyordum ama bu yine tek yanlıydı. Ben artık karşılıklı ilişki kurmanın gerektiği kanısındaydım. Dönenip duruyordum. Hiç unutmuyorum bir akşamüstü postacı kalın bir paket getirdi. Kitap paketiydi. Paket Zonguldak Valiliğinden geliyordu. Beni büyük bir mutluluk sardı önceleri... Telaşla paketi açtım. İki kitap vardı. Biri Amasra, biri Zonguldak... A'dan Z'ye kadar Türkiye'yi ele geçirmiştik demek... Ama bu örgütsel dökümandan ben hiçbir şey anlamamıştım. Resimler vardı. Amasra ve Zonguldak anlatılıyordu. Acaba bunlar neydi?.. Ben bunları nasıl kullanacaktım?..

Kitapların içinde bir de kart vardı. Kitapları Zonguldak valisi yolluyordu. Hayal meyal hatırlamıştım onun Mülkiye'den sınıf arakadaşım olduğunu. Demek ki o da bizdendi. Ne güzel... Ama bu dökümanları benim kullanabilmem için daha açık bir bilgiye ihtiyacım vardı. Kartta yazılı telefon numarasını aradım. İsmimi verdim hemen bağladılar:

– İyi akşamlar. Bugün yolladığınız kitapları aldım. Teşekkür ederim.

– İyi akşamlar. Rica ederim.

– Ben bunları ne yapacağımı bilmiyorum. Nasıl kullanacağım?

– Kitapları okuman için gönderdim sana. Kitap başka ne yapılır ki?..

– Ama bir işe yaratmak gerek.

– Okuyunca bir işe yararlar zaten.

– Demek bunlar başka türlü kullanılmayacak?..

– Başka türlü nasıl kullanılsın ki... Çalışmamızı sana da göstermek istedim.

– Çok teşekkür ederim. Bağışla rahatsız ettim.

Telefonu kapattım. Büyük bir hayal kırıklığına uğramıştım. Bir anda kanapeye çöktüğümü hatırlıyorum. Bundan da birşey çıkmamıştı...

İlişki kurmak için başka kanallar arayacaktım. Aklımda hep takılı olan birşey vardı. Bir dergi, benim başka bir dergide çıkan yazımı iktibas etmişti. "Sevgili Atam" isimli bir yazıydı bu. Üstelik derginin adı da "İstihbarat'tı. Bunlar kesinlikle bizden olmalıydılar. Oturdum çok kısa bir mektup yazdım ve iki şiirimi de ekledim. Aslında dergi haber dergisiydi. Mektupta telefon numaramı da yazdım. Gerçi belki daha sonra değinirim ama ben şiir de yazmaya başlamıştım. Kaçıklığımın bir armağanı idi bu bana. Haftasına varmadı. Telefonla aradılar. Ben evde yoktum. Oğlum çıkmış. Sormuş sekreter kız: "Okuyorlar mı?" Oğlum da "Evet, okuyorlar." diye yanıt vermiş, ben eve dönünce tekrar aradılar. Şiirleri çok beğenmişlerdi ve sanat dergisi olmamasına rağmen basmaya karar vermişlerdi. "Düz yazı da yazabilir miydim acaba?. Evet yazabilirdim. Hangi fakültede okuduğumu sordu sekreter. Ben fakültede okumuyordum. Fakülteyi bitirmiştim.

Sonra aralıklarla onlara yazılar gönderdim. Ama ne şiirlerim ne de bu yazıların basıldı. Onlar beni genç, üniversite öğrencisi sanmışlar ve bir yetenek yakalamanın heyecanı ile aramışlardı. Bu benim bugünkü yorumum.

Bir yandan da akıllanıyordum tabii... Mani krizleri sürgit devam etmiyordu. İkinci krizimden sonra çalışmamın benim için iyi olacağını düşünmüştük Melih'le birlikte. Ben bir reklam şirketinde metin yazarı olarak çalışmak istiyordum. Nihayet beklediğim ilan çıktı. Oturdum hoş bir mektup yazdım. Bir de şiirimi ekledim. Hemen yanıt geldi. Sekreterden randevu almam istenmiyordu. Görüşmeye gittiğimde ilgili bey beni çok içtenlikle karşıladı. Önce açık açık "Ben genç sağa sola koşuşturacak birini arıyorum. Bu iş sizin için uygun değil. Sizi işe almayı düşünmüyoruz. Ama öylesine ilginç bir mektup yazmış-

sınız ki sizi çok merak ettim. Tanımak istedim." dedi. Benim işe başlama heyecanım da böylece sona erdi. Tanrım bu yapılan akıllı işimi şimdi... İş arayan birini sırf merakını tatmin etmek için çağırıyorsun.

Örgütün beyniydim. Bu işi severek ve gönüllü yapıyordum. Karşılık beklemiyordum. ama benden çalınmış olan mallarımın da arkasına düşmeyecek değildim. Benim bilinçaltımdaki bu mal merakı ilk krizimle beraber ortaya çıkmıştı. Yalova'da bitişiğimizde büyücek bir arsa vardı. Orası aslında bizimdi. Annem almıştı ve annemi tüketmekle yükümlü babam onu haksız olarak başkasına devretmişti. Önce orayı geri almalıydım. Bunun için muhtara gittiğimi biliyorum. Ama ondan sonrası bulanık. Ne söylediğimi, onun ne yanıt verdiğini bilmiyorum. Ama, anımsadığım kadarı beni ciddiye almıştı.

Yalova'dan İstanbul'a getirildiğim zamansa Çamlıca'da çifliğin hudutlarını genişletmek eğilimi doğdu bende... Çocukluğumda çifliğin hep 300 dönüm olduğunu söylenirdi. Oysa şimdi 150 dönüm kalmıştı öyleyse yine babam karşı örgütle anlaşarak anneme ait olan 150 dönümü iç etmişti. Elbette bunun da geri alınması gerekirdi. Tabii bizim örgüt muzaffer olduğunda bana yapılan bu haksızlıkların hepsi düzeltilecekti.

Sonraki krizlerimde daha da hoş bir yol tutmuştum. Hoşuma giden yerin benim olduğunu düşünüyordum. Çok sağlam gerekçelerim vardı aslında. Gerçekten... Fenerbahçe'de deniz kıyısında bir arsa vardı. Herhalde 5-6 dönüm kadardı. Fevkalade kıymetliydi. Burası ise bana dedemden kalmıştı. Ama büyük dayım, miras taksimi sırasında burayı ele geçirememiş, annemlere de haber vermemişti. Burası hâlâ bizimdi. Arsanın bana ait olduğunu kanıtlamak için habire çevresini adımlıyordum. Cadde üzerinde bir de sarnıcımsı bir havuz vardı. Bu havuza taş atıyordum. Bu havuza taş atmam buranın benim olduğunun kanı-

tıydı... Bunu sonra gülerek Melih'e anlattığımda "Bu taş hikayesini mal sahibine de kabul ettirebilirsen hiç sorun yok. Doğrusu harika birşey olur bu." demişti.

Benim can gibi sevdiğim bir dostum var. Çiğdem benden 20 yaş kadar küçük ama sanıyorum yaşama yaklaşımımız onunla çok benziyor. Ben bu taş hikayesisini anlatınca güldü. "Bak dinle." dedi. "Ben gözlüğümü tamire vermiştim. Sabah erken almaya gittim. Gözlüğü aldım. Bir bütün para verdim. Bozuk paraları yoktu ve parayı bozamıyorlardı. Bir yandan da "siftah" diyorlardı. Ben de parayı geri alarak çantamda biriktirdiğim taşlardan birini verdim. "Bunlar benim için çok değerlidir, bununla siftah yapın diyerek, şaşırmışlardı. Hayretle yüzüme bakıyorlardı. Yürüdüm gittim." Demek ki bu taş hikayesi yalnız bana özgü değil. Belki de taş devrindeki atalarımızın genlerini hâlâ taşıyoruz. Onlar değiş tokuşu taşla yapıyor olmalılardı...

Bir de bir ev vardı cadde üzerinde koya bakan... İki katlı. Bu ev de aslında benimdi. Bir gerekcem yoktu evin benim olması için. Ama ev çok hoştu doğrusu. Anca bana yaraşırdı. Evin hemen önünde yaya geçidi vardı. Bu yaya geçidin tam orada olması evin benim olduğunun kanıtıydı. Çünkü örgüt benim sağlığımı düşünüp bu yaya geçidini buraya koymuştu. Bir gün baktım baktım karar verdim. Evimi isteyecektim. Evde ışık yanıyordu. Gittim zile bastım. Allah'tan kapı açılmadı açılsaydı herhalde aramızda şöyle bir konuşma geçerdi:

– Evimi ne zaman boşaltmayı düşünüyorsunuz?

– Hangi evi?.. Niçin boşaltacak mışım?.

– Burası sizin de pekala bildiğiniz gibi benim evim...

– Aklınızı mı kaçırdınız?..

– Aklım başımda ve ne söylediğimi gayet iyi biliyorum.

– Bir an önce çekip gitmezseniz polis çağıracağım.

Polis sözü bende beklenen etkiyi gösterecek ve ben geri basacaktım. Demek ki poliste hâlâ karşı örgüt egemendi...

İlginç olan hiç devletin malından pay almaya kalkmamamdır. Benim olduğunu savladığım bütün yerler sahipliydi. Hergün Fenerbahçe Burnu'nda dolanıyordum. Ama o güzelim parkı sahiplenmeye hemen hiç kalkmadım. Çünkü devlet bence herşeyden daha önemliydi. Onu sakınmak, korumak zorundaydık.

Fenerbahçe"de gün batımı bir harika olur. Güneş denize batar. O ışık oyunları insanı sarar sarmalar... Yine böyle bir günde artık dayanamadım ve parkı adımlamaya başladım. Burayı da sahiplenecektim yani... Biraz gittim ve birden durdum. "Tanrım, ben ne yapıyordum?" Burası devletindi ve devlet herşeyin üstünde bir varlıktı. Bu kadar sakınca duymam biraz da "devlet Korkusu"ndan kaynaklanıyordu belki de...

Herşeyi sahipleniyordum da kendi oturduğum eve karşı böyle bir eğilim duymuyordum. Kiramı muntazaman ödüyordum. Aslında en doğal olanı oturduğum eve sahip çıkmamdı. Komünist felsefesinde öyle değil miydi? Demek ki bu felsefe benim bilinç altıma girememişti. Mülkiyeti tanıyordum ben. Zaten sahiplenmeye kalktığım herşey benim olup da benden haksızlıkla alınan şeylerdi. Öyle düşünüyordum.

O yıllarda yine çiftlikten bir parça satılmış ve annem yine payetmişti. 1985'te benim bankada nakit 200 milyonum vardı. Bugünün parasıyla birkaç milyar eder. Hiç kimseye özellikle Melih'e hiç güvenmiyordum. Bu nedenle bu parayı daha fazla nemalandırmak yerine bankada tutmayı yeğliyordum. Hesaplar kendi adıma açılmıştı. Benden başkası alamazdı. Kriz sıralarında banka cüzdanlarımı yanımda taşıyordum. Ve içimde hep bu paranın da benden alınacağı korkusu vardı. Aslında bu korkularımda ne kadar haklı olduğum sonra ortaya çıktı.

Bizim evdeki hemen herşey benim paramla alınmıştı. Melih'in aldığı birkaç kristal vardı. Kriz anımda ben bu kristalleri balkondan aşşağı herkesin gelip geçtiği yola atarak kırıyordum. Ben birinci katta oturuyordum ve balkon evin girişinin hemen

üzerindeydi. Korkularından insanlar geçemez olmuşlardı. Bu delilik öylesine garip bir duygu ki, babamın evinden getirdiğim kristal bir kül tablası ve şekerlik vardı. Onları atmamışım, hâlâ evimde durur. Bir de hâlâ yanarım, Melih'in bana aldığı bir pırlanta kolye vardı, onu da atmışım ki severek takardım.

Alyansım da pırlantaydı. Onu çıkarıyor ama atmıyordum. Çıkarıp çekmeceme koyuyordum. Çünkü onu da kendi paramla almıştım. En çılgın kriz sırasında bile bu ayrıma varıyor ve ayrıma uygun olarak davranıyordum. Ben pırlantaya değil Melih'e düşman oluyordum. Aradan bunca zaman geçtikten ve Melih'i boşandıktan sonra yaptıklarıyla değerlendirdiğimde, bilinçaltındaki düşmanlığımın çok haklı nedenlere dayandığını görüyorum. Aslında benim iki tür algılamam var. Herhalde herkesin öyle. Bilinçle ve bilinçsiz. Bilinçsiz algılamalar üst beynin denetiminden çıktığı için çok daha sağlıklı çok daha doğru oluyor. Ama insan bunları görmek istemediği için fark etmiyor... Yakınlarınızı daha iyi, oldukları gibi algılayabilmemiz, değerlendirebilmeniz için, hepinize delirmeyi tavsiye ederim... Böylece bilinçaltınız çıkacak suyun yüzüne. Hem kendi gerçek kimliğinizi anlıyacak, hem de çevrenizdeki insanları inanılmaz bir açıklıkla göreceksiniz...

İnsanlar çoğu kez güçlüden yana olmayı yeğlerler. O zaman sizinle ilişkilerinde sıcak, sevecen ve olabildiğince vericidirler. Ama bir de zayıfsanız eğer yandığınızın resmidir. Sizi daha da ezmek, daha da küçültmek için ellerinden geleni artlarına koymazlar. Bunun son safhası sizinle ilişkilerini tümden kesmek, sizin varlığınızı yadsımaktır. Hastalık dönemimde benimle ilişkiyi sürdürenler bir elin beş parmağını bile bulmaz. Çoğu kez de ben ararım onları... Bana tahammül gösterirler. Başkası yok gibidir. Hayır vardır. Dünyaya bedel bir Esin vardır. Tuna vardır ve mani dönemlerimden pek fazla hoşlanmasa da, depres-

yon dönemlerimde dostluğunu sakınmayan bir Emel vardır. Evet galiba hepsi bu kadar... Diğerleri benim tek yanlı zorlamamla süren ilişkilerdir. Öylesine ki ağabeyim bile benimle olan ilişkisini en az, zorunlu olduğu kadar, düzeye indirmiştir.

Ben paramı sakınıyordum gerçekten. Ama Melih benim paramdan almak için bana hastahanede talimat imzalatmaya kalkacak, ve bunu kabul etmeyen banka müdiresi ile patırtı çıkaracaktır. Hatta son krizimde ki boşanmayla sonuçlanacaktır. Beni vesayeti altına almayı düşünebilmiştir. Bunun için o zamanki doktorumla konuşabilmiştir. Doktorumun oralı olmaması üzerine, benim üzerimde baskılarını yoğunlaştırmıştır. Bunlar adeta beni iyileşmeyecek kadar deli etmeğe kadar vardırılmıştır.

Daha sonra, çok yakın bir zamanda, öğrendiğime göre ağabeyim de bankaya gitmiş ve benim paramı almak için ne yapılması gerektiğini sormuştur. Olayı bana o zaman bankada çalışmayan ve şimdi de emekli olan bir dost aktarmıştır.

– Olamaz. Ağabeyim değildir.

– Ağabeyinizmiş Ayşe Nil Hanım.

– Eşimdir. O gelmişti.

– O da gelmiş. Ama ağabeyiniz de gelmiş. Hem de bir kaç kez.

– Benzetiyor olmasınlar?..

– Kızlar çok iyi tanıyorlar. Ağabeyinizmiş...

Aslında o paraya ağabeyim de Melih'de göz dikmişlerdi. Oturduğum evi satın almak istiyordum. Ev sahibem de razı olmuştu. Ben pazarlığı kesmiştim. 30 milyona alacaktım. "Yalnız bir de Melih'le konuşayım." dedim. Melih o zaman Yalova'daydı. Aktardım ona. Koşturarak geldi ve ev sahibeme evi almaktan vazgeçtiğimizi söyledi. Hâlâ o evde kirada otururum.

İşin doğrusu ağabeyim daha akıllı çıkmıştı. Çifliğin parselasyonu tamamlanmıştı. Karşımızda Soyak Göztepe Sitesi inşaatı başlamıştı. Biz de bir inşaat şirketi kuracak ve kendi sitemizi kendimiz yapacaktık. Yalnız bir koşulu vardı. Şirketin % 51

hissesi onun % 49'u benim olacaktı. Melih bunu şiddetle karşı çıkıyordu. Onca hisseler 50-50 olmalıydı. Buna da ağabeyim yanaşmıyordu. Annemse Toygar'a kesin destek veriyordu. Ben bu işe girişmek istemediğimi söyledikce bana baskı yapıyordu. O zaman annemin gözünde ağabeyim bir ilahtı ve herşeyin altından kalkardı.

TAHRALI İnşaat, Turizm ve Ticaret AŞ böylece kuruldu. Biz ömürlerinde kümesten başka birşey yapmamış ağabeyimin başkanlığında inşaat işine baştan kara girdik. Aslında ağabeyimin hiç piyasa deneyimi de yoktu. O Almanya'dan döndükten sonra izole bir biçimde çiflikte inekçilik yapmıştır. Hani bir laf vardır: Cahilin cesareti. Biz 150 m² lik 150 daire inşaatına girdik. Benim bütün paralarım da taksit taksit oraya gitti. Hele Melih'ten boşandıktan sonra dolaylı olsa da bir engel kalmamıştı.

Ben deliliğimin başladığı günlerde, bankama gider, paralarımın nereye yollandığını sorarım. Çünkü benim paralarım kelimenin tam anlamıyla uçmuştur. Kriz başlangıçlarında mutlaka bankama bir uğrar ve sanki sorumlu onlarmış gibi hesap sorarım. Tanrı'ya şükür ki son yıllarda artık hesap sormaktan vazgeçtim. Daha doğrusu son seferinde dilekçe ile başvurdum. Öylesine inanıyordum ki paralarımın bankada kaybolduğuna zaman aşımına uğramaktan korkuyordum. Görevli dilekçeyi bana iade ediyordu: "Kalsın, o kağıt parçası zaman aşımını keser." dedim. Şimdi gönlüm rahat nasılsa zaman aşımı kesildi...

İnşaata gerçekten de başladık. Paranın bütün denetimi ağabeyimin elindeydi. Herşeye o karar veriyor ve o uyguluyordu. Çok da akıllıca bir taktikle hesapları da bana tutturuyordu. Muhasebe kayıtları benim el yazımlaydı ve benim herhangi bir şekilde itiraz etme hakkımı ortadan kaldırıyordu. İşin doğrusu ben ağabeyimi hep hafife almışım. Oysa o çok bilinçli ve çok acımasızdı. Bütün arsayı böylece yavaş yavaş kendi üstüne ge-

çirmeyi düşünüyordu. Oysa evdeki hesap çarşıya uymadı. İnşaat yalnızca 3-4 katın betonu dökülmüş olarak orada öylece heyula gibi kaldı. Hâlâ durur...

Bu arada peşin vergi uygulaması nedeniyle zaten durmuş olan şirketin faaliyetine son vermek gerekti. Bu işlemin yapılabilmesi için benim de onayım gerekiyordu. Ben de ağabeyimin elinden 2.5 milyarlık bir borç senedi almadan onayımı vermedim. Akıllanıyordum giderek... İnsanın delirdikten sonra eskisinden daha akıllı olmasına pek akıl ermeyebilir ama oluyor işte.

Bunun dışında mani krizleri sırasında örgüt için delice çalışıyordum. İnanın kelle koltukta gidiyordum. Öldürülmekten hiç korkmuyordum. Tek şu vatan kurtulsun... Mevki de ün de filanda gözüm yoktu. Öyle sanıyordum. Yine mani krizlerimin birinde garaja indim arabama binmeye. Bir trafik arabasının bana yol açmak için önümden gitmesi gereği gelmişti aniden aklıma. Hayır makam arabası istemiyordum. Benim kendi arabam vardı ve ondan da çok memnundum. Hayır makam şöförü de istemiyordum. Ben kendi arabamı kendim kullanabilirdim. Ama madem ki ben örgütün en önemli bireyiydim, ermiştim, işin doğrusu arabamın önünden bir trafik arabasının gitmesi gerekirdi.

Garajda trafik arabası filan yoktu. Biraz bekledim gelmesini. Hayır gelmiyordu. Demek ki terslik olmuştu. O zaman ben kendi trafik arabamı kendim bulurdum. Çıktım yola bir trafik arabası yakalamak için bakınıyordum. Sonunda bir tane buldum. Artık benim de bir trafik arabam vardı önümde giden. O önde ben arkada gidiyorduk. Ben çevreme bakınıyordum: "Görüyor musunuz ben muzaffer oldum." Epeyce gittik. Trafik arabası yavaşlıyordu. Ben de yavaşlıyordum. O sola sapıyordu. Ben de arkasından. Sonunda polisler rahatsız oldular. Durdular. Tabii ben de... Artık dayanamadılar. Polislerden biri geldi yanıma:

– Niye bizi izliyorsun?

– Ben sizi izlemiyorum. Siz benim önüm sıra gidiyorsunuz.

– Biz yavaşladık sen yavaşladın. Biz durduk sen de durdun. Bizden ne istiyorsun?

– Hayırdan başka ben sizden ne isteyebilirim ki?..

– Uzatma. Çek kardeşim, çek...

Yeni bir hayal kırıklığı. Ben bu devlete canımı vereyim. O bir polis arabasını bana çok görsün... Ufak bir ayrıntıyı atlamıştım ben. Makam arabalarının önünde giden polis arabası siren çalar. Benimkinin çıtı bile çıkmıyordu.

Düşlerde, hayallerde kurduğum dünya çok genişti, oysa çevrem çok dar. Düşlerindeki ben çok güçlüydüm, gerçek bense çok zayıf...

Sosyal ilimlerdeki araştırma metodlarından biri örneklemedir. İncelenecek büyüklükten bir örnek alınır. Bunun seçiminin de çeşitli yolları vardır. En çok kullanılan tesadüfi örneklemedir. Benim apartman yaşantım ve mahalleme de böyle bir örnek gözüyle bakılabilir. Apartman komşularımın bana yaklaşımları pek de farklı değildi birbirinden. Üç ana grup davranış vardı: Korkanlar, varlığımın hiç farkında olmıyanlar ve alay etmeye kalkanlar...

Benden korkanlara bugün bile hak veriyorum. İnsanlar genelde belirginsizlikten tedirgin olurlar. Üzerlerine bir korkaklık bir ürkeklik gelir. Benimse gün be gün değişen ruhsal durumun düzgün bir tavır sergilememe engel oluyordu. Gerçi mani krizleri dönemim çok kısa sürüyordu ama ne zaman geleceği belli olmuyordu. O halimle araba kullanıyordum. Tam bir çılgın gibi. Benden korkanlara en iyi örnek Hikmet Hanım'dı. Kadıncağız gerçekten korkuyordu. Ödü kopuyordu benden. Beni görünce nereye saklanacağını bilemiyordu. Tabii ne zaman iyi ne zaman hasta olduğumu da bilemediği için bu davranışı sürgit gdevamediyordu.

İkinci grup beni hiç adam yerine koymayanlardı. Bir selamı çok görüyorlardı bana. Olabildiğince göz göze gelmemeye çalışıyorlar ve kaçınamayacak kadar yakın olursak lütfen gülümsüyorlardı. Halimi hatırımı soransa bir iki kişiydi. Ne evime geçmiş olsuna geliyor ne de yolda ayaküstü laflıyorlardı benimle. En yaygın davranış buydu. Büyük çoğunluk beni dışlamayı yeğliyordu. Oysa akıl hastalığı da bir hastalıktır. Her hasta gibi akıl hastalarının da ilgiye sevgiye ihtiyaçları vardır. Belki de diğer hastalardan çok daha fazla...

Üçüncü grupsa alay etmeye kalkanlardı. Bu grubun en iyi örneği kapı komşum Dürdane Hanım'dı. Her haliyle her davranışıyla beni küçük görüyor ve zaman zaman da kendince eğleniyordu. Bense hiç bir tepki vermeden da yanıyordum. Bir de sürekli beni denetliyordu. Çöplerimi ayağıyla dürtüklüyor. Ne attığımı öğrenmeğe çalışıyordu. O mani dönemlerinde ben elime geçeni atıyordum. Aslında renk takanağımla ilgiliydi bu. Günün rengine uymayan şeyleri yeni veya eski demeksizin atıyordum. Bir keresinde evde ne kadar plastik eşya varsa balkondan savurup savurup atmıştım. Buna çevreciler çok memnun olacak, plastiğin sağlık açısından zararlı olduğunu savlayıp evdeki bütün plastiklerden kurtulmuştum böylece...

Ama mani dönemleri çabuk geçiyor, beynim normal çalışmasına dönüyordu. Çevremin bana karşı davranışlarını akıl almaz bir biçimde algılıyordum. Yalnız reaksiyon veremiyordum. Çatışma da özünde bir sağlık alametidir. Ben çatışmaya bile giremiyecek kadar güçsüzdüm. Algılıyor ve beynimi bir yanına yazıyordum. İnsanlara karşı hemen her zaman olumlu duygular besleyen ben, insanlara olan inancımı yitiriyordum yavaş yavaş. Ben de depresyonlar ağır seyretmemişti. Onun için de çevremin davranışlarından tamamen kopmamıştım.

Gayet iyi hatırlıyorum bir kış günüydü. Cumartesi öğleden sonrasıydı. Kar yağıyordu. Mehmet'i bir yaş günü partisine bıra-

kacaktım. Onun gelmesini bekliyordum. İnci Hanım girdi garajdan beni gördü, arabanın yanına geldi. Camı açtım. Baktı bana ve "Papatyalar çiçek açtı mı?" dedi. Aslında beni tartıyordu. Çünkü papatya benim için mani dönemlerimde gün doğumunun simgesidir. Ben önce anlamadım. "Daha kış. Papatyalar nisanda açarlar." Benim sağlıklı olduğumu görünce toparladı: "Hani papatyalar açınca bizi çifliğe götürecek misin diye sordum." dedi. Eğer kriz döneminde olsam benimle eğlenecekti. Kimbilir benim hatırlamadığım daha ne çok şey olmuştur.

Apartman komşularımın, yani bir anlamda aydınlar ya da okumuşların, sıcaklıktan uzak davranışlarına karşın esnaf her zaman çok yakın davranmıştır. Daha hastahanedan çıktığımın ertesi günü bile bana hiçbir şey olmamış gibi, kaldığı yerden devam eden bir ilişki sergilemişlerdir. Bu tutum her hastalığımda, bütün esnaf tarafından yinelenmiştir. Ne bir ima, ne en ufak bir saygısızlık ya da baştan savma belirtisi göstermemişlerdir. Bu benim halkıma karşı inancımı daha da güçlendirmiştir. Bizde yanlış olan aydınlardır, okumuşlardır. Türk halkı hızlı şehirleşmeyle bazı değerlerini yitirmiş olsa da, hâlâ güzeldir.

Bütün bunlardan farklı bir de Sabite Hanım vardır. Sabite Hanım benim ev sahibemdir. Hakeza bir hanımefendidir. Kapımı çalan, halimi hatırımı soran, sıcacık ve sevecen bir insandır. Sabite Hanım gönülden dindardır. Belki onu diğerleriden farklı kılan bu niteliğidir. Gösterişe kaçmayan yalın bir dindarlığı vardır. Bu dindarlık insana sevgiyi ve saygıyı beraberinde getirmiştir onda...

Depresyon dönemlerimde bir şeye inanmışlığın, bağlanışın yokluğunun boşluğunu yaşıyordum. Beni yaşama bağlayan hiçbir şey yoktu o dönemlerde. Bir bitki bile benden daha canlıdır. Bu arada demekki tam anlamıyla tükenmemişim ki, Tanrı'ya iman etmek için inanılmaz bir gereksinme duydum. Belki Sabite Hanım'ın duruluğuna öykünmüştüm...

Kuran'ı aldım ve büyük bir iyi niyetle okumaya başladım. İman etmek için bütün ön hazırlıkları yapmıştım. Psikolojik olarak çok hazırdım yani... İlk okuyuşumda serseme dönmüştüm. Bu kitap uhrevi bir kitap değil, fazlasıyla dünyevi bir kitaptı. "Ben hiçbir şey anlamadım. Kusur bende" dedim ve yeniden ikinci kez okudum. Varın siz anlayın bendeki inanma isteğinin boyutlarını. Böyle böyle tam dört kez "hatim" indim. Ama iman edemedim.

Karşımda inanılmaz büyüklükte, iktidar tutkunu, bir deha vardı. O günün koşullarında böylesine bir sentezi yakalayabilmek için gerçekten çok büyük olmak gerekir. Kuran'da devlet kuruluşu ve idare edilişi ile ilgili ki bunlar büyük bir yer tutmaktadır, yasaların yanında insan olmanın, insanca yaşamanın da koşulları vardır. Burada, insandan anlanması gereken insan, başkalarına da saygı duymayı bilen insandır. Yaşama yaklaşımın ipuçları vardır. Ahlak yargıları vardır. Bunlar günümüzde de gereklidir ve toplumun yozlaşmaması için bunlar çok değerli yapı taşlarıdır. Dine tümüyle karşı çıkmaktansa insan ve toplum için yararlı kısımlarını almak ve uygulamak çok hayırlı olabilir. Kendi inançlarını kendileri yaratamayan insanlar için din hazır bir kurumdur. Devletle ilgili yasalar ve uygulamaların laik bir toplumda elbette yeri yoktur. Ama insanı yüceltmeye yönelik kurallar kesinlikle önemsenmelidir.

Mani krizlerinin başlangıç dönemlerinde yüzüğümle birlikte saatimi de çıkarıyordum. Çünkü ben ermiştim artık ve zamanı gösteren saate gereksinmem kalmıyordu. İnanılmaz bir şeyin farkına vardım. Ben kendimi ezana göre ayarlıyordum. Ben ezan saatlerini bile bilmem. Ama davranışlarım ezanla uyumlu bir hal alıyordu. Bu aslında ezan saatlerinin insan biolojisine uygun olmasından kaynaklanıyordu. Sabah ezanla gözümü açıyordum. Uyanıyordum. Ezan sonra okunmaya başlıyordu. Yani ezan uyandırmıyordu beni. Ben kendiliğimden o saatte uyanı-

yordum. Bir şey yapmaya başladığımda, örneğin Taksime çiçek koymaya giderken ikindi ezanını duyuyordum bazen kulaklarımda... Her davranış başlangıç veya bitiminde bir ezan saatine raslıyordum. Hatta o zamanlar ben bunu ermişliğime yoruyordum. Oysa ezan saatleri insan metabolizmasına uyumlu olarak seçilmişti.

Ben namaz kılmayı da bilmem. Bunu ne övünmek ne de yerinmek için söylüyorum. Bu bir olgudur. Ama çocukluğumdan bu yana çok namaz kılan seyretmişimdir. Bunlar seçim namazları olmadığı için gerçekten yürekten kılınan namazlardı. Bunlar olağanüstü meditasyon örnekleridir. Huşudan daha da ileri birşeydir. Tam anlamı ile kendinden geçiş, tüm anlamıyla dünyadan bir kopuş söz konusudur. Kimbilir psikolojik açıdan ne büyük bir boşalma sağlıyordur.

Ben namaz kılmayı balık tutmaya benzetirim. Orada da bütün dikkat oltanın ucuna verilir. insan aşşağıdaki balıktan başka hiçbir şey düşünemez. Bütün dikkat bir noktaya teksif edilmiştir. Balık tutmayı sevenler bilirler, bu spor beynin tümüyle boşalmasını sağlar ve insanı yeniler...

Elbette her ikisinin de adeleleri çalıştırmak açısından da yararları vardır. Dini savunanlarca bu hep ileri sürülür. Oysa psikolojik sağlık açısından gerçekleşen kazanım ölçülmeyecek boyutlardadır. Sabite Hanım'ın duruluğu belki burdan kaynaklanıyordur.

Bazen çıldıracak gibi olduğumda, bir korku sarar beni "Eyvah yine deliriyorum" diye. Çantamın sapını tesbih gibi kullandığımın farkına vardım bir keresinde. Böyle yapmak rahatlatıyordu beni. Ve çıldırmaktan kurtuluyordum. Yine de hiçbir zaman bir tesbih edinmedim. Eğer insanlar tesbih çekerek rahatlıyorlarsa neden buna karşı çıkılmalı ki?..

Diğer ibadet türlerinin de pek çok yararı vardır kesinlikle. Gerçekten iman edilebilse eğer, insan akıl sağlığını çok daha

kolaylıkla koruyabilir. Bunu başımdan geçen deneylerden çok iyi biliyorum. İman etmiş bir insan için hoca ne ise, inanmamış bir insan için de psikiatris odur. Hiç değilse hocalar okur üflerler. Tanrı aşkına çoğu psikiatris o kadarını da yapmıyor...

Fıkra bu ya ABD'de karşılıklı muayenehaneleri olan iki psikiatrsi varmış. Biri orta yaşlı, öbür oldukça genç. Her akşam kapıda karşılaşırlarmış. Orta yaşlı olan gayet keyifli, tıril tıril, neşeli. Genç olansa darmadağınık, bitkin, saç baş bir yerde. Birgün genç olan dayanamamış" "Üstadım akşama kadar bin bir çeşit hasta geliyor. Onları dinleyip de bu halinizi nasıl koruyabiliyorsunuz?" diye sormuş. Orta yaşlı psikitar gülmüş "İlahi onları kim dinliyor ki" demiş.

Benim hiç bilmediğim insanlardı psikiatrisler. Ne bir tanıdığım ne de akrabam olmuşlardı. 40 yaşından sonra delirince onları da çok yakından tanımak fırsatı buldum. Bir psikitar yorgun argın Ankara uçağına biniyor Yeşilköy'de. Çok yanlı bir insan olduğu için koşuşturmaktan yorgun. Uçakta kestirmeye çalışıyor. Yanında da geveze mi geveze bir adam var. Habire laf açmaya çalışıyor. Sonunda soruyor:

– Ne iş yapıyorsunuz?

– Ben doktorum...

– Aman sizi bana Allah gönderdi. Benim şekerim var. Karacigerimden şikayetciyim. Perhiz yapsam bunun üstesinden gelebilir miyim? Yoksa ameliyat mı olmam gerek?..

– Ben doktorum ama öyle doktor değilim...

– Ya nasıl doktorsunuz?

– Ben deli doktoruyum...

Adamcağızın ödü kopmuş ve Ankara'ya kadar bir daha ağzını açmamış. Hoca da rahat rahat kestirmiş. Delinin doktoru bile bu kadar ürkütücü olduğuna göre delinin kendisi nasıldır kimbilir?.. Eğer bunu ben hâlâ öğrenemişsem, kendimden umudu toptan kesmem gerekir...

Tanıdığım kadarıyla, ki oldukça iyi tanıdığım varsayılabilir, psikiatrisler dünyanın en tatlı insanlarıdır. Çok renkli, kültürlü, hoş sohbet ve çok tatlıdırlar. Onlarla hemen her konuda sohbet edebilirsiniz. Sizinle eşmiş gibi davranmakta üstlerine yoktur. Belki insan beyniyle uğraştıkları için, insan ve beyni çok geniş bir evrimdir, böyle olmuşlardır. Ben hastalandıktan sonra çocuklarımın doktor ve özellikle psikiatr olmalarını istemişimdir. Ve bugünkü aklım olsa kendimde psikiatrı okurdum. Her psikiatr kendine göre filozoftur ve belki de öyle de olmak zorundadır. Elindeki meta insandır. Her insan bir iz bıraksa, bomboş bir kağıt olarak başlasalar bile, Salvador Dali'nin tablolarına dönerler. Hani bir inanç vardır. Psikiatrlar biraz kaçık olarak değerlendirilir halk arasında. Bu inanç kesinlikle doğrudur. Ama biraz kaçıklık hiç de kötü birşey değildir aslında...

İnsan evrende bir zerredir. Ama insanın kendisi de bir evrendir. Tasavvufta söylendiği gibi insan Allah'ın varlık alemindeki görüntüsüdür. Evren gizlerini gözlerden saklıyor. Bilgi arttıkça bilinmeyen de birlikte artıyor. İnsan da tüm bilinmezliği ile varlığını sürdürüyor. Özellikle beyin gizlerini tüm gözlerden saklıyor. Beyni tanımayı, bilmeyi bir yana koyalım tümünü kullanmıyoruz bile. Daha doğrusu çok azını kullanıyoruz. Belki de deliler, başka insanlardan daha fazla kısmını kullanıyorlar beynin...

Mani krizlerimin hemen tümünden belli bir süre önce, benim burnuma tendirdüyot kokusu gelirdi. Zaman zaman ve ısrarlı bir biçimde... Buna halüsinasyon deyip geçemeyiz. Bence beynim, bilinçüstüne alarm veriyor. Hastalanacağımı haber veriyordu. Bir keresinde doktoruma gitmeden ilaç içmeye başladım. Ve gerçekten de normal olarak ilkbahar aylarında gelen kriz sonbahara sarktı. Son zamanlarda bu kokuya karşı o kadar hassas oldum ki denizin kokusu bile beni tedirgin etmeye başladı. Bilinçüstü, normal koşullarda bilinçaltını denetliyordu. Bi-

linçaltının egemen olması için geçici de olsa delirmek gerekiyordu. Tanrıya şükür ki son zamanlarda çiçek kokuları geliyor burnuma. Çicek ve çimen... Cehennemden sonra cennet yaşıyorum belki de...

İlk doktorum, La Paix'in de dokturu olan Dr. Suat Etaner'di. Teşhis Parafreni... Bu teşhisle sonraki doktorum çok gır gır geçecek, çok eğlenecekti. Suat Bey davranışları ve konuşmalarıyla tam bir beyefendi, tam İstanbul efendisiydi. Çok kültürlüydü. Çok kitap okuduğu belliydi. Melih de öyledir. Bunlar harika bir dialog oluşturdular. Homeros'tan, Heredot konuşuyorlardı. Ben de dinliyordum. Zaman zaman ben de laf kapmaya çılışıyor, konuyu "bana" çevirmeye uğraşıyordum. Konuyu dağıttığım için rahatsız oluyorlar ve sonra kaldıkları yerden devam ediyorlardı.

Sonunda ben de çabalamaktan vazgeçtim. Doğrusu çok seviyeli bir konuşma oluyordu. Benim dışımdaymış... Pöf... Elbetteki bu konular benden çok daha önemliydi. Seansın bitimine yakın reçetelerim yazılıyor ve ücretini biz ödüyorduk. Bugün bile bu ücretin haksız olduğunu düşünürüm. Çünkü Suat Bey için de hoş bir yarım saat geçiyordu.

Haziran'da ikinci kirizim de birincisine yakın bir şiddetle geldi. Oysa her ay doktora gidiyordum ve söylediklerini harfiyen yapıyordum. Krizden sonra ben tuttumuştum "Benim psikanalize ihtiyacım var." Suat Bey büyük bir soğukkanlıkla benim durumumda bunun yapılamıyacağını söyledi. Ben ısrar ediyordum. "Madem ki ısrar ediyorsunuz. O zaman piyasanın en iyisidir. Suna Tanaltay'a gidin." dedi. Bir yandan da başka bir psikiatris arıyorduk.

Psikolog Suna Tanaltay'dan randevu aldık ve ben gittim. Kapıyı hastalarından biri açtı. Karı koca burada çalışıyorlar ve burada yaşıyorlardı. Daha doğrusu Suna Hanım'ın muayenehane

açmaya hakkı yokmuş da kocasının muayenehanesinden yararlanıyormuş. Kocası da psikiatristi. Hastaların hemen tümü Suna Hanım'ındı. Mucize bekleyen bana bir yığın test tutuşturdular. Bu işlerde kocası yardım ediyordu. Suna Hanım testlerin sonralarını açıklıyordu bana... Normalın üstünde bir zekam vardı. Şimdi ben hastahaneden yeni çıkmıştım ve bana normal insanlara uygulanan zeka testi uygulanıyordu. İnsan hastahaneden bir pelte gibi çıkar.

Her neyse. Ben sıcak, sevecen, duygulu, duyarlı bir insandım. İnsanlara yaklaşımım olumluydu, iyimserdim. Asıl konuya bir türlü gelemiyordum. Daha doğrusu ben asıl konuya geleceğimizi sanıyordum. Bu arada konuşma sürekli telefonlarda kesiliyordu. Muayenehane harıl harıl çalışıyordu ama bir sekreter tutmamışlardı. Günahlarını almayım. Sekreter vardı da belki senelik izne çıkmıştı. Sonunda ben psikanaliz konusuna açtım. Benim durumumda psikanaliz yapılamazdı. Niye bir de Prof. Dr. Ayhan Songar'a gitmiyordum. Teşhis konusunda Türkiye'de üstüne yokmuş. Doktorumu değiştirmesem bile hiç değilse ona bir kere gözükmeliymişim. İlk seans böylece bitti. Ama Suna Hanım kendisiyle konuşmamızın yararlı olabileceğini belirterek bana tekrar randevu verdi.

O randevuya da gittim. Bu sefer yapacağım testler de yoktu. Ben birara kendimi anlatmaya çalışırken telefon konuşmamızı kesiyordu. Telefonların hemen hepsi özeldi. Telefonların arasında da benimle konuşuyordu. Aslında o konuşuyor ben dinliyordum. Çok yoğundu. Hiçbir şey için vakit bulamıyordu. Alış verişe bile çıkamıyordu. Hastalarından birinin tanıdığı bir gündelikçi kadın da olmasa üstüne giyecek bir şey bulamıyacaktı. O hastası gündelikçiyi ayarlamıştı da iki tane eteklik diktirmişti. Biri üstündekiydi. Değişe değişe giyiyordu. Bu arada telefonlar de geliyordu "Tabii canım, öyle yapmam. Sen ne zaman gelmeyi düşünüyorsun. Ben bekliyorum Öpüyorum." gibi. Sa-

nıyorum önümüzde o zaman şeker bayramı tatili vardı ve epeyce de uzundu. Tekrar benimle konuşuyordu: "Marmaris'e gitmeyi düşünüyorduk. Ama bayramda Evren oraya gidiyormuş. Otellerde yer bulmak çok güç olur. Belki de bir Karadeniz yaparız. Siz ne dersiniz?" Ben de Karadeniz'in pekala uygun olacağını söylüyordum.

O konuşuyordu parayı da kocası alıyordu galiba. Bugün gibi hatırlıyorum. Vizite 5 bin TL idi. 1983'te. Aslında onun bana ödeme yapması gerekiyordu. Çünkü o üstelik kendinin gündelik dertlerinden söz ediyordu. Bense dinliyordum. Bir sonraki ay için randevu aldım. Ama o randevuya hiçbir zaman gitmedim. Telefonla iptal ettim. Benim psikanaliz düşlerim de böylece sona eriyordu. Psikanalizi örtülü biçimde en son doktorum Dr. Timur Erdemili uygulayacak ve sonucunu da alacaktı...

O yaz İstanbul çok sıcaktı. İki gece üst üste hiç uyuyamamıştım. O sıralar Melih bana inanılmaz bir hoşgörü sergiliyordu. Beni aldı erken saatlerde öğleden sonraydı, Dr. Suat Etaner'e götürdü La Paix'ye. Ben arabada bekliyordum. Melih Suat Etaner'i görmüş ve o da beni hiç muayene etmeden, buna gerek görmeden bir ilaç vermişti: Rohipnol... Hem de gecede iki tablet. Çok sonraları bu ilacın esrarkeşler tarafından kafayı tutmak için kullanılacağını öğrenecektim. Argoda adı "Fildeviren"di. O zamanlar reçeteye bağlı değildi. Daha sonra kırmızı reçeteye bağlanacak ve en sonunda yasak edilecek ve piyasadan kaldırılacaktı. Hem de iki tablet... Buu... Bu ilaçı yutunca yumruk yemiş gibi devriliyordunuz. Uykudan daha farklı birşeydi bu. Sanki yumruk yemiş gibi oluyordunuz. Daha sonra Ayhan Songar'da bana bu ilacı vermeyi sürdürecekti...

Basına hep çatarız. Ama yararlı yanları da var. Bu sıralar Rohipnol'ü nice zararlı olduğu üstüne yazılar yazılmaya başlandı. Bense her akşam bir tablet almayı sürdürüyordum. Önce

kendi kendime dozu yarın tablate indirdim. Epeyce böyle gitti. Daha sonra çeyrek tablet ve kesmeye girişme. Ama bu anlatıldığı kadar kolay olmamıştı tabii... Bugün dönüp baktığımda kendime karşı garip ama hoş bir saygı duyuyorum...

Bu yazı yazmak işi garip bir duygu... Günlerle yaşıyorsunuz, yaşıyoruz. Acılarına katlanıyorsunuz. Üzülüyor, seviniyor çaba harcıyorsunuz. Sonra yazmaya kalkınca bütün bunca eziyet ya da sevinç bir cümle olmuş, çok çok bir paragraf olmuş... Hadi hoşgörülü olalım yalnızca bir bölüm olmuş.

Melih'te araştırmış ve Prof. Dr. Ayhan Songar'ın psikiatri dalında yetkin olduğu sonucuna varmıştı. O zaman yapılacak tek şey kalıyordu: Randevu almak. Bu o kadar da kolay birşey değildi ve biz üç ay sonrası için randevu aldık... Tanınmış falcılar da böyledir. Aylar sonrasına randevu verirler.

Prof. Dr. Ayhan Songar'ın yazıhanesi pardon muayenehanesi Laleli'deydi. Muayenehaneden çok bir düğün salonunu anımsatıyordu. İğne atsan yere düşmiyecek kadar kalabalıktı. Evet sonunda aradığımızı bulmuştuk. Kesin olarak derdime çare bulunduğu inancı beni sarmıştı. Bunca insan boş yere beklemiyorlardı ya... Sonunda randevu saatimizden iki saat kadar sonra içeri alındık. Ayhan Bey heybetli bir adamdı. Dinlemesini biliyordu. Bana sordu. Ben de anlattım. Parafreni teşhisine çok güldü. Ben parafreni olamazdım. Ben manik-depresiftim. Doğrusu ben pek birşey anlamıyordum. Ama herhalde bunlar arasında önemli bir fark vardı. Beyin elektromu istedi. Ben keyiften uçuyordum. Yeni birşey isteniyordu benden. Mutlaka yararlı olacak birşey...

Beyin elektromu Hoca'nın önerdiği yerde çektirdim. (Bundan sonra Ayhan Bey benim için hep "Hoca" olmuştur). Koşturarak getirdim. Heyhat ben de fizyolojik bir bozukluk yoktu.

İnanın üzüldüm. Çünkü somut birşey olsa somut tedbirler alınabilir. Ameliyat gibi... Ama ben de somut bir bozukluk yoktu işte... Ben sadece kafadan çatlaktım... Bir de yeni bir ilaç verdi Hoca. Lityum içeriyordu bu ilaç. Bu da benim için bir teselli kaynağı olmuştu. Milli piyangodan amorti vurmuş gibi hissediyordum kendimi. Kafadan çatlaktım, adı ne olursa olsun, ama bunun da bir ilaçı vardı.

Ayhan Hoca bana bir ay sonrası için değil tam üç ay sonrası için randevu verdi. Gerçekten öyle çok hastası vardı ki her ay çağıracak olsa hakkından gelemezdi. Oysa Suat Etenar'in hastası yeterli değildi ve onun için aylık kontroller gerekiyordu... Çok mu kötü oldum, çok mu kötü düşünüyorum acaba?..

Prof. Ayhan Songar'ın muayenehanesindeki görüşmelerde de sohbetler sürüyordu. Bir farkla ki bunlara ben de katılıyordum. Allah için sağcılarımız her zaman solcularımızdan daha halkçı olmuşlardır... Bir de konuları daha farklıydı. Artık ana tema Homeros olmaktan çıkmış Yunus Emre'ye kaymıştı. Daha sonra anlatacağım, Melih o sıralar bir Evliya Çelebi uzmanı olmuştu, inanılmaz olan şu ki Hoca da Evliya Çelebi'yi sonuna dek biliyordu. Bu arada benim de tansiyonum ölçülüyor, ellerimin titreyip titremediğini denetleniyordu.

Ayhan Songar bugün düşündüğümde de mükemmel bir insandır. Alçak gönüllüdür, dikkatlidir, kültürlüdür, duyarlıdır, sıcaktır. Hatta ve hatta vericidir...

Onu hep saygıyla anarım. O günlerde bu saygı hayranlık derecesine varmıştı. Uğur Mumcu köşesinde sürekli olarak saldırıyordu Hoca'ya. Ben dayanamaz hale geldim ve oturup Uğur Mumcu'ya bir mektup döşendim. Onun aslında tedaviye ihtiyacı olduğunu ima ediyor ve bu şey için de Ayhan Songar'ı salık veriyordum. Yanıt gelmedi elbette... Hoca'ya karşı olan bu aşkım hayranlığım son krizlerimden biri sırasında duygusal bir patlamaya dönüştü. Muayenehanesinden içeri kucağımda bir demet

kırmızı gülle girdiğimi anımsıyorum şimdi. Sonra ne oldu? Doğrusu hiç bir iş kalmamış belleğimde. O aylar bir de şiir yazmıştım ama şiiir vermemiştim:

Değil bir deste gül
Bir deste gönül
Sana sunduğum

Diye başlıyor ve sürüyordu. Genelde 40'ından sonra şair olunamacağı gibi bir yaygın inanç vardır. Bu kesinlikle doğru olamaz. Bir kere dev bir örnek var. Yunus... Sonra ben de kırkımdan sonra bu işe başladım ve bana sorarsanız bayağı da güzel şeyler yazıyorum. Belki benim tahtalarımda bir oynama bunu yarattı. Ama şunu bir kere daha söyleyeceğim. İnsan akıl kontrolünü yitirince duygular dolu dizgin gidiyor. Genç yaşlarda da insanlar çok akıllı olamayacakları için, yoğun biçimde duyguların etkisi altında kalıyorlar...

Oysa insan yaşlandıkça akıllanıyor. Herşeyi hesap etmeye başlıyor. Artık aklının derecesine göre yapıyor hesabını. Ama hep hesaplı, hem kitaplar acımasız ve sevgisiz. Bu mu olgunluk?.. Bu mu yaşamdan beklenecek mutluluk. Duyguların o sıcacık sarmalını yitirmek aslında acınılacak birşey. İnsanları tanıdıkça bir korku sarıyor içimi. Tanrım ben sevemeyecek miyim?. . Sevgilerimi başı boş bırakamayacak mıyım hiç?.. Hep denetleyecek, hep bir kazık yememek için tetikte mi duracağım?..

Benim işim daha da zor. Yakın çevremdeki insanlar 10 yıl verdiğim uğraşı değerlendirmekten uzaklar. Bu 10 yılın bana neler verdiğini algılayamıyorlar ve beni duygularımın etkisiyle esrik sanıyorlar. Esrik ya da hatalık başlangıcı... Gözümün içine bakıyorlar sanki ne zaman hastalanacağım diye... Oysa bu 10 sene bende inanılmaz değişiklikler yaptı. Aklımıda kullanıyorum artık. Duygularımı sonuna kadar kullanıp artık işe yaramaz hale gelince aklım giriyor devreye. İşte burada yanılgı or-

taya çıkmıyor. Çevremdekiler o aklımın devreye gireceği noktayı saptayamıyorlar ve zıvanadan çıkacağımı sanıyorlar. Öylesine ince bir çizgi ki bu... sırat köprüsü gibi...

Oysa ben bir bilgisayarın hassasiyetiyle çevremde bulunan insanları sınıyorum. Onları yeni baştan tanıyorum. Bunun için de önce sanki duygularımın etkisindeymişim gibi bir tavır sergiliyorum. Duygularımla verileri topluyor ve aklımla muhakeme ediyorum onları. Akıl süzgeçimden geçiriyorum yani. Duygularımın beni yanıltmasına izin vermiyorum yani. Ve acılı birşey, mutluluğu yakalamak açısından, aklım hep kazanıyor. İnsanlar benim tam hastalanmak üzere olduğum sanrısına kaptırmışlarken kendilerini, bir tokat şaklıyor yüzlerinde.

Aklınıza kim bu insanın hastalanmasını ister diye bir soru takılabilir. Yanıt veriyorum: Öylesine çok insan bunu bekliyor ki şaşar kalırsınız. Ama niçin?.. Çünkü insanlar güçlü olanlara yaltaklanırlar ama kendileri de güçlü olduğunu onlara hissetiren zayıflara karşı özel bir merakları vardır. Onları daha da ezerek, kendi gözlerinde kendilerini kanıtlarlar. Buna bir tek örnek vereceğim. Melih... Sürekli olarak benim hastalanmamı bekliyor. Bunu oğlumdan sızdırdığım bilgilere bakarak söylüyorum. Aslında benim hastalanmamın Melih'e doğrudan getireceği bir avantaj da yok ve hatta çocukları açısından pek çok olumsuz sonuç doğurabilir. Ama ben hastalanırsam eğer o insanların gözünde temize çıkacak ve haklılığı kanıtlanmış olacak... Yaşamak böylesine acı mı olmalı?..

Dönelim Prof. Dr. Ayhan Songar'a. Hoca bana içki içmeyi de yasaklamıştı. Bu güçlü bir yasaktı ve ben tam 3.5 sene ağzıma içki koymadım. İçkiyi severim ben... Hem yemekte, hem aperetif olarak, Ama öylesine iyileşme isteğiyle doluydum ki. Hoca bugünkü değerlendirmelerimde de bence çok olumlu bir insandı. Ama doğrusu doktorluğunu bilemiyeceğim. Ona tam

3.5 yıl muntazaman gittim ve söylediği herşeyi de eksiksiz yaptım. Ama o kısır döngü kırılamıyordu. Tam iyileşecek gibi oluyor ve yeniden mani krizi geliyordu. Eskisinden hemen hiç bir fark yoktu. Benim olayımda Hoca başarısız kalmıştı. Yani bana 3.5 yıl borcu var... Tabii kasalar dolusu rakı, votka ve şarap da... Eğer bu satırları kazara okursa, dindardır Hoca, Tanrı demişki "Bana kul borcuyla gelmeyin", belki borcunu bir türlü ödemeyi düşünür...

Ha, buraya birşey daha eklemem gerek. Hoca'nın farklı olarak bana Lityum verdiğinden söz etmiştim. Muntazam aralıklarla kanda Lityumu ölçtürüyordu. 0.3-0.4 civarında çıkıyordu. Bu çok önemli bir nokta. Bunu aklınızın bir kenarında tutun...

Benim bir dostum var. Dostluğunu defalarca, inanılmaz bir biçimde kanıtlamıştır bana... Kendime güvenirim ama Esin Böge'ye daha fazla güvenirim. Tam psikayatrları anlatırken "Bu dost da nereden çıktı?" diye bu soru takılabilir kafanıza... Esin psikiatr değil, psikolog da değil ama benim iyileşmemde en az onlar kadar yararı olmuştur bana... Canından vermiştir. Üstelik hiçbir karşılık beklemeden. Benim özel psikiatrımdır o.

Bir türlü iyileşemiyordum. Melih'ten de boşanmıştım. Önceleri iyileşir gibi olmuştum ama 1987'nin Şubatında mani krizi yine patlak verdi. Üstelik on gün arayla tekrarladı. Artık işin lamı cimi kalmamıştı. Birşeyler yapmam gerekiyordu. İlk defa Ayhan Songar hakkında bir soru işareti belirmişti kafamda. Esin'se telefon üstüne telefon ediyor ve "Bir kere Hacettepe ekolünden bir doktora görün." diyordu. Ayhan Bey'le son görüşmemizi çok iyi anımsıyorum. Ben kararımı vermiştim artık. "Hocam" dedim "Siz teşhiste hata yaptınız. Ben manyak değilim."

Sonra gerekçelerimi sıralamaya başladım. O aralar ben psikiyatriye merak sarmıştım ve okuyordum. Azarladı beni. "Sen üç beş kitap okudun da kendini doktor mu sanıyorsun?"

"Efendim benim doktorluğa filan merak sardığım yok. Kendi paçamı kurtarmaya çabalıyorum." Bu Ayhan Bey'le doktorum olarak son görüşmemiz oldu.

Evet doktorumu değiştirmeliydim. Soruşturmaya başladım. Ağabeyi ağır bir depresyon geçirmiş ve tedavi edilmiş bir arkadaşım, Prof. Dr. Orhan Öztürk'ü salık veriyordu. Bu arada Esin'le sürekli haberleşiyorduk. Ona söyledim. Araştırdı ve gerçekten de Prof. Dr. Orhan Öztürk'ün dalında otorite olduğunu öğrendi. Randevu aldı benim için.

Beni Ankara'ya götürecek hiç kimsem yoktu. Çocuklar küçüktü ve okulları vardı. Annemle babam yaşlılardı. Ağabeyimse lütfen benimle telefonla bile konuşmuyordu. Nerde kaldı ki beni alsın Ankara'ya götürsün... O zaman yapacak tek birşey kalıyordu. Yalnız gidecektim. Hastahaneden çıkalı ben üç ay olmuşken, tren biletimi aldım ve Ankara'ya hareket ettim. Beni istasyona oğlum Ali'm götürmüştü.

Ankara'da garda beni Esin karşıladı. O anı hiçbir zaman unutmuyorum. Bir insan o koşullarda bana evet bana elini uzatıyordu. Anımsamıyorum ama hıçkıra hıçkıra ağlamış olmalıyım. Fırtınadan sonra sığınacak bir liman bulmuş gariban bir tekne gibi... Ankara'da üç gün kaldım ve kendimi Esin ellere bıraktım. Herşeyi o yoluna koyuyordu. Ben onun ardı sıra gidiyordum.

Ertesi günü sanıyorum bir Cuma günüydü, Prof. Dr. Orhan Öztürk'ün muayenehaneye gerçekten benziyen muayenehanesine gittik. Biraz sonra geldi. Ve beni tek başıma içeri aldı. Ben Esin'in de benimle beraber içeri gireceğini düşündüğüm için afallamıştım. "Anlatın bakalım" dedi. Ben anlatmaya başladım. Arada tıbbi terimler kullanıyordum kaçınılmaz olarak. "Düzgün anlatın" diye azarlıyordu beni. Orhan Bey hiç daha önce tanıdığım psikiatrlara benzemiyordu. Kesinlikle hoş sohbet değildi. İşini ciddiye alıyor ve aşırı bir ciddiyetle yapıyordu. Benimle

konuştuktan sonra Esin'i de içeri aldı. "Teşhiş doğru" dedi. "Ama hiçbir tedavi uyglanmamış. Prof. Dr. Ayhan Songar'ı bazı kongrelerden tanırın. Değerli bir doktordur. Sizin durumunuzda niye böyle davrandı bilemiyeceğim. Size Lityum tedavisi uygulanmalı. Lityumu kanda 0.7-1.5 arasında tutacağız. iyileşme şanzım % 80 5 yıl sonra sonuç alabileceğimizi umuyorum." (Gerçekten de tam 5 yıl geçti. Doktorum Lityum'u kesti. Bu satırları yazacak kadar da sağlıklıyım.)

Yalnız bir sorun vardı. Ben İstanbul'da oturuyordum. "İstanbul'da sizi izleyecek değerli doktorlarımız vardır." dedi ve bana bir liste gösterdi. Listedeki ilk iki isim ünlü profesörlerdi. Ben Profesör istemediğimi söyledim. Kızdı Hoca "Sanki Ayhan Songar başka birşey mi?" Yanıt vermedim. Doğrusu ben kesinlikle proflara karşı değilim. Ama dost olarak. Dost olarak gerçekten harikalar. Zengin bilgi birikimi ve donanımı ile keyifli insanlar. Ayhan Bey'in muayenehanesinde geçirdiğim saatleri hâlâ hoş bir duyguyla anımsarım. Ama ben artık sohbet etmek değil iyileşmek istiyordum. Sanki dinlenme arasındayken raslanan ilginç bir insan olmak istemiyordum. Ben hastaydım ve doktorum da bana hasta olarak bakmalıydı.

Listedeki üçüncü isim Dr. Timur Erdemli idi. Evet kağıt üzerinde doktorumu bulmuştum. Gerçekten de bu kararla beni sağlığıma kavuşturacak insanı seçiyordum. Peki üç ayda bir de olsa Ankara'ya gelebilir ve Prof. Dr. Orhan Öztürk'e görünebilirdim. Hayır buna kesinlikle ihtiyaç yoktu. Dr. Timur Erdemli işinin ehli bir doktordu ve ne yapılacağını da bilirdi. İlk defa bir psikiatr benimle değil hastalığımla ilgileniyordu. Uzun süredir ilaç aldığım için, beni baştan aşşağı kontrolden geçirdi. Tahlillerimi yaptırmaya Esin'le gittik. Ben döndüm İstanbul'a, Esin sonuçları alıp Prof. Dr. Orhan Öztürk'e götürdü. Sonuçlar inanılmazdı. Diyorum ya ben bedenen çok sağlamdım. Yalnız kafayı üşütmemeye dikkat etmem gerekiyordu.

Prof. Dr. Orhan Öztürk, Dr. Timur Erdemli'ye verilmek üzere bir de kart yazmıştı. Dr. Timur Erdemli'nin Mecidiyeköy'de mütevazi bir muayehanesi vardı. Ona da yalnız başıma gitmiştim. Kendisi de tam anlamıyla mütevazi bir insandı. Hiç şovu olmayan yapyalın bir insan... Belki de gerçek anlamıyla bir psikiatris böyle olmalıydı. Bence işini tam anlamlı ciddiye alıyor ve karşısındaki hastasını hiç zorlamıyordu. Gözlükleri gizliyordu ama çok zeki bir insan olduğunu daha sonraları anlıyacaktım. 5 yıldır gidiyorum Timur Bey'e. İçimde ona karşı müthiş bir saygı var. Hiç iletişim kopukluğumuz olmadı ve o bir cerrahın ustalığı ile benim bütün yaralarımı bir bir deşti. Aslında o bir şey yapmıyor gibi görünüyordu.

Ancak gizlenmiş, saklanmış, kendi kendime bile açıklamaktan korktuğum dertlerime, sanki hiç farkında değilmiş gibi yeri ve zamanı gelince yüreklilikle neşteri vuruyordu. Bir görüşme sırasında hıçkıra hıçkıra ağladığımı anımsıyorum. Sohbet etmiyor muydu benimle?.. Ediyordu elbette. Ama konu Homeros veya Yunus Emre değil Ayşe Nil'di. Ben zaman zaman konuyu dağıtmaya çalışsam da o büyük bir ustalıkla hiç zorlamadan yeniden topluyordu. Elbette Lityum'um da kontrol altında tutuluyordu.

5 yıl insan yaşamında oldukça uzun bir süre. Bu yıllarda yalnızca bir kez o da ısrarlı bir hastasının telefonu yüzünden beni yalnız bıraktı. Her zaman çok dikkatli ve çok sıcaktı.

O kış yani 1988'nin kışında önce Yugaslavyay'ya sonra da sömestir tatilinde Uludağa'a gitmiştim. Seyahat dönüşleri, belki yeniden aynı yaşantıma dönüş olduğu için benim için tehlikeli oluyordu. Gerçekten de bir miktar da olsa bende denge bozukluğu ortaya çıktı. Burada Timur Bey alışılmamış birşey yaptı ve beni hastahaneye yatırmadı. Ali'nin yükünü artırına bahasına beni evde tedaviye aldı. Belli bir süre sonra ben sanki uykudan uyanıyormuş gibi kendime geldim. Kendime geldiğimde ben

bendim. Ne bir eziklik ne de depresyondan iz vardı. Sanki hiçbir şey olmamıştı. 0 15 günün kahrını çekmesine rağmen Ali nenesine "Annemi bir daha hastahaneye yatırmayalım." diyecekti.

Timur Bey bir sohbet sırasında "Hiçbir zaman tam denetiminizi yitirmediniz. Hastahane depresyonu şiddetlendirir ve kısır döngü yaratabilir diyecekti. Aslında beni hastahaneye yatırmış olsaydı sanıyorum La Paix'den belli bir ücret alacaktı. Şimdiyse yalnızca benim şükranlarımla yetinmek zorunda kaldı... Şu anda duyduğum şükran sözcüklerle anlatılamaz. Çünkü kısır döngü kırılmıştı. Ve ben ne bir daha hastahaneye yattım ne de dengemi yitirdim.

Timur Bey son günlerde beni çok iyileşmiş buluyor. Gücü başardığımı söylüyor. Bense ona durmaksızın teşekkür ediyorum. "Ben sizin ayaklı reklam panonuzum" diyorum. Gülüyoruz.

Bir görüşmemizde "Yani Ayşe Nil Hanım, sizin iyi yürüyen bir evliliğiniz vardı ve sonra siz birden bire delirdiniz?.." "Evet" "Hayır Ayşe Nil Hanım. Hayır olamaz." Gerçektende Timur Bey haklıydı evliliğim hiç de iyi değildi. Ben iyi olduğunu sanıyordum. Kocam tam bir despottu. Daha da kötüsü demokrat görünüşlü bir despottu. Çevremizde hergün rasladığımız ünlü politikacılar gibi... Ben onun despotizminin farkında bile değildim.

Bir kaç örnek vermek istiyorum. Bizim evde yalnızca Melih'in sevdiği yemekler pişerdi. Örneğin ben çok sevdiğim halde bamya hiç pişmezdi. Salatalarda Melih sirke sevdiği için hep sirke kullanılırdı. Şimdi özgür bir kadın olarak, inadıma hep limon sıkıyorum salatalara... Garip bir özgürlük anlayışı ama varsın olsun. Melih'in sevdiği, çok az insan vardı, başkalarıyla çok seyrek olarak görüşürdük. Ben onun despotizmine tam anlamıyla boyun eğmiştim. Farkında değildim ama öyleydi.

Daha önce de anlattığım gibi, durumda ortaya çıkan en ufak bir değişiklik, benim üzerimdeki baskılarını şiddetlendirdi. Ben fazla tazyikten patlayan düdüklü tencere gibi darmadağın oldum.

Darmadağın oldum ama hâlâ da direnme gücüm vardı ve o güç beni ayakta tutuyordu. 1985-86 yıllarında Melih artık çalışmıyordu. Nasılsa benim yığınla param vardı. Çalışması gerekmiyordu belki de. Ama ilişkimiz garip bir hal almıştı. Konuşamıyorduk bile. Melih bütün gün Evliya Çelebi'nin seyahatnamesini okuyordu. Bunu lütfen hafife almayın. Seyahatname 6-7 ciltti ve çok sık bir baskısı vardı. Durmaksızın kafa kaldırmadan okuyordu. Benim iyi kötü yapacak işlerim vardı. Çocukların bakımı, alış veriş, yemek, bulaşık... Evde bir insanın uyuyup yalnızca Evliya Çelebi okumasının ne demek olduğunu yaşamamış olanlar bilemez.

"Boşsun" diyordum ona "Tiyatroya, sinemaya filan bilet alsan da gitsek" Hayır o evden çıkmak da istemiyordu. Kimseyle görüşmüyorduk. Bütün bir yıl boyunca bir kere bile sevişmedik. Bugün düşündüğümde ona yoğun bir depresyon yaşamış olduğunu anlıyordum. Ama görünürde hasta değildim. Ben gidiyordum doktora. O yıl Mayıs'ta Ankara Koleji'ni bitirmemin 25. yılı kutlanacaktı. Ben hasta olmanın daha doğrusu delirmiş olmanın verdiği eziklikle bu töreni çok ciddiye alıyordum. 25 yıl sonra yeniden bir araya gelecektir. O gece baloda yanak yanağa dans ediyorduk... Yeniden birbirimizin sıcaklığını hissediyorduk. Garip bir duyguydu. O gece geç saatlerde neşeyle döndük eve ve uzun süreden sonra ilk defa seviştik. Melih sonra Esin'e o gece benim hasta olduğumu söyleyecek. Gerçekten belki de benim yıllık muntazam krizlerimden biri başlıyordu. Narin'in o sıralar kocasıyla problemleri vardı ve onu da birlikte İstanbul'a getirdik. Bir süre bizde kalacaktı.

Ondan sonrasında bir kopukluk var. Anılarım noterde yeniden başlıyor. Ben boşanma kararı vermiştim ve bir avukata, ba-

bamın bulduğu, bir avukata vekaletname vermem gerekiyordu. Önce 1. Notere gittim. Elime matbu bir kağıt verdiler. Ben okumaya başladım. Bir yerde benim adıma mal alım satımı yetkisi veriyordu yanlış hatırlamıyorsam. Olamazdı. Beynimi hiç kimseye malımı emanet edemezdim. Ne beklenir ki 1. Noter zaten... kriz dönemlerimde rakamlara da olağanüstü merak sararım. 8 ve 40 benim için en önemli ve en uğurlu rakamlardır. Çünkü 8 voleybol oynadığım yıllarda forma numaramdı, 40'sa Mülkiye'deki numaramdı. 1 rakamını sevmem. Bana düşmanlığı anımsatır. Zaten daha önce de söz etmiştim, örgüt düşmanlarını belirlemekte kullanıyordum telefonu bir kez çaldırmayı...

Sonra 11. Notere gittim. Ben avukatıma yalnızca benim adıma boşanma davası açma ve onu yürütme yetkisi vermek istiyordum. Hayır bu olamazdı. Avukat vekaletnamesi vermem gerekiyordu. Bugün bile neden olamayacağını anlamış değilim. İnsan notere gittiği zaman istediği gibi bir belge varma hakkına sahip olmalı. Sonra araya araya 8. Noteri buldum. Evet istediğim belgeyi alsam alsam buradan alabilirdim ve garip bir rastlantı orada bana istediğim belgeyi verdiler.

Boşanma davasını açtık. Aslında ben avukatımın yüzünü bile görmemiştim. Bu arada evdeki gerginlik son hadde gelmişti. Melih benim algılamama göre beni delirtmek için elinden geleni ardına koymuyordu. Narin de bizde misafirdi. Beni delirtmek için Melih'in neler yaptığını Ona anlatıyordum. Çok sonra Narin Esin'e "Ayşe haklıydı yahu. Hakkaten Melih Ayşe'nin zıddına giden şeyleri yapıyordu." diyecek.

Sonunda ağabeyim beni aldı ve Ayhan Songar'a götürdü. Hoca muayene etti beni. Hastahaneye yatırılmama gerek olmadığı kararını verdi. Çok sonra yanıldığını düşünecek ve bir ortak dostumuza "Ayşe o kadar zeki ki beni bile kandırdı" diyecek.

Ben hastalandığım zaman ışıklara da takarım. Zaten neye takmam ki. Bizim evde beş kollu bir avize vardır. Dedemden kalma. Evimizin ışık düzeni loşluk üzerine dayanır. Bir köşe lambası vardır devamlı yanan. Bir yemek masasının üstünde tavandan sarkan bir başka abajur vardır. Zaman zaman bunu da yakarız. Dedemden kalan avize ise hemen hiç kullanılmaz. Çok ışık gereken çok özel hallerde kullanırız onu. Ve bir yerde de o bizim ampul depomuzdur. Sıkıştıkça oradan alırız. Sonra tekrar takarız.

Işıkla ilgili bu nereden çıktığı belli olmayan açıklamaları şunun için yapıyorum. Ağabeyim beni eve geri getirdi. Akşam vaktiydi saat 7-8 civarı olmalı. Melih onca sıkışıklıkta, onca telaş sırasında gitmiş ampul almış, avizeye takmaya çalışıyordu. Ve bu avize ben hastahaneye girinceye kadar yakılıp yakılıp söndürüldü... Belki de benim bankadaki naktim bunu yapmaya değecek kadar büyüktü Melih'in gözünde... Ama ya ben.

La Paix'de çıkılacak günü üç aşşağı beş yukarı biliriz. Bunu girer girmez yapamayız tabii. Ama şok sayısı 6-7'yi bulunca kendimize geliriz ve şoklar tamamlandıktan sonra bizi bırakacaklarını iyi biliriz. Ondan sonra gün sayma başlar.Aynen mapushane damında olduğu gibi... Sonunda o günden başka birşey düşünemez olur insan. O gün yaşamın tek amacıdır artık. Benim de çıkma günüm gelmişti. Sabah erkenden kalkmış Melih'in gelip beni çıkarmasını bekliyordum. Sonunda geldi. Beni bahçeye Melih'in yanına bıraktılar.

Melih durmadan konuşuyordu. Ben Tahralı AŞ'ye para yatırmayacaktım. O'nun başka planları vardı. Ben O'nun dediklerini uygulamak zorundaydım. Ben hiç sesimi çıkarmıyordum. La Paix'de 20 gün kaldıktan sonra insana ses çıkarma gücünü bırakmazlar. Sabırla öylece dinliyor, ne söylediğini bile tam anlıyamıyordum. Bence çok uzun bir süre geçti. Sordum: "Melih beni çıkarmıyacak mısın?" Geri çekildi. Bir an suratımda bir to-

kat şakladı. "Sen beni dinlemiyorsun." Ve yürüdü gitti... Orada öylece kalakalmıştım...

Üstümde gecelik ve sabahlık vardı. Cebimde param yoktu. Ne bir hüviyetim ne de bir anahtar. İnsan bunların ne demek olduğunu yoksun kalınca anlıyor. Ne yapacağımı bilmiyordum. Tek yol geri dönmekti. Döndüm La Paix'in beni ürküten koridorlarına. Kapı kapalıydı. Tıklattım açtılar. İkinci kapıyı da geçtik. Koridorun hemen başında Dr. Suat Etaner'le karşılaştık. "Kocam beni çıkarmıyor. Beni bırakıp gitti. Şimdi ne yapacağım?" Soğuk Suat Bey. Benim doktorumu değiştirmemi hiçbir zaman hoş karşılamamıştır. Buz gibi baktı. "Seni kim yatırdıysa o çıkarabilir. Kocan çıkarıncaya kadar çıkamazsın" dedi. Öylesine bir çöküntüye uğramıştım ki reaksiyon bile veremiyordum.

Yürümeye başladım. Eczanenin önünde Ayhan Songar'ı gördüm. "Hocam lüften bir telefon edebilir miyim?" dedim. Eliyle küçümser bir hareket yaptı. "Bırakın etsin." dedi. Çünkü hangi koşullarda olursa olsun telefon etmek için doktorun izni gerekiyordu.

İçimden Ali'nin evde olması için dua ederek numarayı çevirdim. Ali evdeydi. "Alim, baban beni bırakıp çekti gitti. Lütfen dayını bul. Beni buradan çıkarsın." "Sen merak etme anne, seni oradan çıkarırız. La Paix yaklaşık 160 gün kaldım toplam. Ama inanın bana hiçbir gün bu kadar uzun olmamıştı. Oysa sonra Ali'den öğreniyorum, Melih o gün çekip adaya gitmiş.

Ertesi günü gelip beni çıkarmış. Bugün belleğimde hiçbir iz yok. Salondayız. Oradan başlıyor anılar. Melih bana abuk subuk birşeyler anlatıyor. Ben aslında seviciymişim. Hastalığım sırasında bu ortaya çıkıyormuş... Grup seks harika olurmuş... Nur'u da alıp Akçay'a götürmeliymişim. Nur ikimizin de arkadaşının ayrı yaşadığı eşiydi. Ben gidip konuşmalıymışım Nur'la. Biz balayı için Akçay'a gidiyormuşuz. Böylece üçlü seks yaparsak benim de gizli kalmış sevici yanım doygunluğa

erişirmiş... Şimdi düşündüğüm zaman Melih'in aklına oynatmış olması gerektiğini görüyorum. O zaman ciddiye alıyordum. "Akşama kadar düşün.ve kararını bana söyle. Nur'la da konuş." dedi ve çekti gitti. Ben evde yalnız kalmıştım. İşin doğrusu düşünüyordum. "Ben acaba gerçekten sevici miydim?" Öğleden sonra Nur'a gittim. Nur bana hiçbir şey söylemedi ama sonra ben hastahanedeyken Melih ona asılmış ve iş çıkaramamıştı, bunu öğrenecektim. Nur bana karşı çok dikkatli davranıyordu. Çay içtik. Çok da uzun oturmadım. Eve döndüm. Karar vermiştim. Ben delirdiğim de sevici bile olsam şimdi böyle birşey yapmam olanaksızdı. Melih akşam geldi. Kapıdan girer girmez "Nur'a gittin mi?" "Evet" "Konuştunuz mu?" "Hayır," benim böyle birşey yapabilmem olanaksızdı. Hiçbir yanıt vermedi...

Bir iki gün evde kaldık sanıyorum. Burada anılar karışıyor. Bu arada ne yaptığımızı bilmiyorum. Melih benimle sevişmemişti galiba... Doğrusu hiçbir şey anımsamıyorum. Yalnız bu satırları yazarken geldi aklıma... Melih paramı alıp başka bankaya yatırmam konusunda ısrar ediyordu. Derken hastahanedeyken benden talimat alıp para çekmesinin mümkün olup olmadığını öğrenmek için bankaya gitmişti. Banka müdüresi bunun olanaksız olduğunu söylemişti. Bunun üzerine Melih müdüre hanımla atışmıştı. Ben birgün önce paramı o bankadan çekecektim.

Öylesine yoğun bir salvo ile karşılaşmıştım ki tümden aklımı yitirmek işten bile değildi. Ama ben olayların bilincine varmaktan uzak olduğum için, benim üzerimde fazla bir etki de bırakmıyordu. Diyorum ya size La Paix'deki şoklar insanı bitiriyordu zaten...

Bana La Paix'de şok yapılırken Melih Prof. Dr. Ayhan Songar'a gidiyor ve rapor alıp alamayacağı hakkında zemin yokluyordu. Bunu bana kendi söyledi. Sözde Ayhan Songar ona "İstemiyorsan boşanmayı, aklı başında değil diye rapor veririm."

demiş. Daha önce de belirtmiştim ben hastahaneye yatmadan boşanma davasını açmıştım. Ben hastalanınca dava durdurulmuştu. Daha sonra muayeneye gittiğimde Prof. Dr. Ayhan Songar bana "Melih'in kendisine gittiğini ve rapor için konuştuğunu" söyledi. Ben burada Ayhan Songar'a katılıyorum. Aslında Melih beni vesayet altına almak istiyordu. En azından bugün dönüp baktığımda bunun mantıklı olduğunu görüyorum.

Hastahaneden çıkalı üç gün olmuş... Bu bir terim değil gerçekten üç gün olmuş. Melih Akçay Tatil Koyü'nde yer ayırtmış, sözde balayına gidiyoruz. Ben ilaçların, şokların etkisiyle her zamanki gibi pelte gibi. Aslında evimde oturmak, yaralarımı sağaltmak istiyorum. Hayır gitmeliyiz. Beraberliğimizi kurtarmak için gitmek zorundayız. Ya ben?.. Ben ne olacağım? Tanrı bilir...

Çıkıyoruz yola. Nasıl olduğunu tam hatırlamıyorum şimdi. Ama belleğimde açık seçik bir anı var. Bursa'dan sonra, uçak pisti gibi yapılmış bir yoldayız. Arabayı ben kullanıyorum. Melih arkada yatıyor. Ne kadardan beri benim kullandığımı bilmiyorum. Yorgunum. Direksiyondayım... Hiç konuşmuyoruz. O yatıyor zaten. Öylece gidiyoruz. Nereye kadar?.. Bana sonsuza kadar gibi geliyor. Bir zaman sonra "Artık dinlendim" deyip direksiyonu alıyor. Kesinlikle beni öldürmek gibi bir kastı olamaz. O da aynı arabada çünkü. Bence, bu tavrı, onun dengesini iyice yitirdiğinin somut bir kanıtı...

Akşam üzeri varıyoruz tesise. Tesis bungalovlardan oluşuyor, çok güzel. Bir havuzu var, zakkumlarla bezeli... O akşamdan hiçbir şey yok anılarımda. Herhalde yemek yiyip yatıyoruz. Ertesi gün Melih hiç durmaksızın konuşuyor. Ben sözde dinliyorum. Öylesine yorgunum ki... Ben kavga edebilmekten bile uzağım. Kavga etmenin bile bir ayrıcalık olduğunu, bir iletişim yolu olduğunu düşünüyorum bugün. Neler söylemiyor? "İnşaat işinde para yatırmayacaksın. Kesinlikle hayır. O parayı ben ne

yapacağımı biliyorum. Sen bana tam anlamıyla biad edeceksin. Ben bundan sonra başka kadınlarla da ilişkiye girebilirim. Tesiste bir yığın güzel kadın var..." Dayanamıyorum artık. Bungalovun kapısında itiraz ediyorum. Bir tokat şaklıyor suratımda "Bundan sonra hep benim dediğim olacak."

O gece hayatımın en uzun gecelerinden biri. Belki de en uzun gecesi. Bitmeyen bir işkenceyle tüm bedenim sarsılıyor. Onurum, kadınlık gururum kişiliğimden ne kalmışsa paramparça ediliyor. Vücudumun her zerresi, onca sakındığım, onca koruduğum her şey kullanılıyor. Kulağımın arkası bile. Kirletiliyorum acımasızca... Uzakta bir yerde davullar çalınıyor. Mehter marşı olmalı... İki ileri birgeri... Ağzımda küçükken yediğim biberlerin acısı... Tanrım, bu adam, beni daha ne kadar zedelemek istiyor? Bedenim duyarsız. Tüm hücrelerim tükenmiş. kesin olan bişey varsa ben artık ölüyüm. Bundan sonra hiçbir şey duyumsamıyorum. Orada öylece yorgun beni bırakıyor.

Ertesi gün biraz uyumanın etkisiyle de biraz canlanıyorum ben. Kavgaya bende katılıyorum. Ben gittim bu kesin ama korumam gereken çocuklarım var ve malıma dokundurmamalıyım. Çantama sahip çıktığım gibi, sonuna kadar onları savunmalıyım. Onlardan başka güvencem yok çünkü... Bu da çözmem gereken saplantı benim için, kendimi savunamıyorum ama mallarımı savunuyorum... O da burada birşey yapamayacağını beni zorlamak için başka yöntemler bulması gerektiğini algılıyor. "Dönelim öyleyse" diyor. "Tamam" diyorum. Benim için bir kurtuluş umudu doğuyor. Dönme fikrini bana o veriyor. Benim bunu kendi başıma akıl etmem olanaksız. Biraz sonra fikrinden vazgeçiyor. "Ben kalıyorum. Sen git istersen" diyor. Evet gitmek zorundayım. Gitmeliyim.

Tesisin karşısında bir bakkal dükkanı var. Otobüs biletlerini de o satıyor. Yer ayırtıyorum ertesi günkü İstanbul otobüsüne. Bayan yanı... Resepsiyona ertesi gün sabah beni uyandırmalarını söylüyorum. Sabah kapı ısrarla vuruluyor. Ben ilaçların etki-

siyle zorla kalkıyorum. Melih biliyorum uyumuyor ama uyuyor numarası yapıyor. Kalkıyorum. Giyinip çabucak hazırlanıyorum. Balvulumu alıyorum. "Beni sen mi bırakacaksın yoksa servisle mi gedeyim" "Tabi ben bırakacağım". Hiç unutmadığım, tüm canlılığını koruyan bir anı: Bir ayağımı otomüsün basamağına koymuşum, kafamı çevirip "Allahaısmarladık" diyorum. Tutuyor beni çekiyor, yanaklarımdan öpüyor. "Biz dostuz" diyor.

Perişanım. Belki de bu sözcük çok az bu kadar yerine oturabilir. Durmadan ağlıyorum. Yanımdaki kadın dayanamıyor ne olduğunu soruyor. Anlatıyorum. Hıçkıra hıçkıra ağlamaya devam ediyorum. O kocamın hayatında bir başkası olduğunu ve beni başından savdığını sanıyor: "Üzülme" diyor. "Yine döner gelir sana. Biraz üstünü başını düzeltirsen, saçını başını düzeltirsen bayağı hoş bir kadın olursun. O da döner gelir sana"...

Öylesine yalnız, öylesine çaresiz, öylesine umarsızım ki, durmaksızın soruyorum: "Ne yapacağım şimdi ben?" Hastahaneden çıkalı daha 6 gün bile olmamış. Yalova kavşağına gelince bir an inmeyi belki de çocukların Yalova'da olduklarını düşünüyorum. Sonra cesaret edemeyip İstanbul'a gidiyorum. Terminalde bir taksiye binip eve geliyorum. Aşağıdan zili çalıyorum. Ev boş... Bavulumu çekiştire çekiştire içeri giriyorum. Ev sahibem, o zaman alt katta oturuyordu, beni görüyor. "Hayrola Ayşe?" "Melih'le boşanmaya karar verdik" diyorum. "O nerede?" "O Akçay'da kaldı."

Beni içeri alıyor. Sabite Hanım'ın benim yaşlarındaki kızı Gül'de "Boşanıyoruz işte." "Peki ama Ayşe neden? Biliyorsun senin doğru dürüst başka kimsen yok. Kim bakar sana? Melih Bey seni sever. "Ağılamaya başlıyorum. Anlatıyorum herşeyi tüm açıklığıyla... Gözlerini görüyorum. Kesinlikle inanmıyorlar bana. Ne de olsa ben diplomalı bir kaçığım. Çok sonraları

söyleyecek Sabite Hanım bana, ben evime çıktıktan sonra ağlamış Gül "Bu kız bu kadar sahipsiz mi?" diye.

Pek o kadar da sahipsiz değildim. Ertesi sabah erkenden çifliğe çıktım. Babama "Boşanma davasını sürdürelim. Başka çarem yok baba" dedim. Yüzüme baktı. Hiç birşey sormadan "Tamam kızım ben bugün hallederim." dedi. O an ona duyduğum minneti, herhalde ben ölünceye kadar taşıyacağım. Babam tanıdığı bir arkadaşı aracılığıyla çok yakın bir tarihe gün alıyor.

Bu sıralarda birgün evin garajında İrfan Bey'i görüyorum. İrfan Bey hem komşumuz hem de Melih'in avukatı. Bağır çağıra anlatıyorum her şeyi. "Ben herşeyi göze aldım. Bana yaptıkları boşanma nedeni... Diretirse muayene edilmemi isteyeceğim." Rahatsız oluyor İrfan Bey. Bizi dinleyen kimse var mı? diye camlara bakıyor.

Canımı kurtarmaktan başka birşey düşünemiyorum. Bu iş artık bitirilmeli... Birkaç gün sonra babama ve ağabeyime de anlatıyorum. Babam buz gibi "Demek o haltı da etti" diyor. Ağabeyimden hiçbir reaksiyon gelmiyor. Avukatımın da bilmesi gerekir. Zaten o ara her önüne gelene anlatmaya başlıyorum. Ali'me de anlatıyorum. Henüz 19'undaydı o zamanlar. Neden ben bunu düşünemiyorum. Garip bir boşalma krizi içindeyim sanki. Evet herkese anlatıyorum. Ama psikatrıma anlatamıyorum. Bugün bu bana çok garip geliyor. Asıl ona anlatmam gerekirdi. Ama anlatamıyorum işte... Üstelik Ayhan Bey neden boşandığını soruyor. "Sormayın Hocam" diyorum.

4 Temmuz 1986'da boşanıyorum. Özgürlük gününde ben de özgürüm artık. O akşam haberi ağabeyim telefonla veriyor. "İstediğin oldu artık. Bundan sonra ne yapacaksın bakalım?" Ne bir destek vaadi ne de bir teselli sözcüğü. Hepsi bu kadar. Evet özgürüm. Yapayalnız ve sapına kadar özgürüm. Artık salatalara "Melih sever" diye sirke koyma zorunluğum kalmadı. Ama salatayı limonla yiyebilmem için çok zaman geçmesi gerekecek...

Aslında benim özgür olabilmem için kendimden kurtulmam gerek. Herkesin yaptığı gibi duvarlar örmeliyim çevreme. Acımasız, duyarsız ve ben merkezci olmalıyım. Uzun sürecek bir kendi kendimle hesaplaşma dönemi başlıyor. Kendime karşı gerçekten o kadar acımasızımki...

4 Temmuz yaşadığım ve aşağı yukarı 2 yıl sürecek olan yoğun depresyonun da başlangıç tarihi... İşin doğrusu depresyonun ne demek olduğunu iyi bilirim. Kapkaranlık bir dünyada ayakta bile duramamaktır depresyon. Depresyon kolunu çamaşır makinesinin merdanesine kaptırmaktır. Depresyon cehennem azabıdır. Depresyon sabahtan akşama kadar kolunu kıpırdatmak gücü bile olmadan arabeks dinlemektir... Depresyon ölümdür...

Yine de birşeyler yapmam gerektiğini algılıyordum. Ama yalnızca ağlıyor, kolumu bile kıpırdatmıyordum. O dönemde nasıl oldu bilmiyorum. Sönmez-Özkan Taner çifti bana ellerini uzattılar. Sönmez abla Esin'in ablasıdır. Kim ne derse desin bir kan asaleti vardır. Bu kadar raslantı olamaz.

Birgün bir telefon, Sönmez abla. Konuştuk biraz. "Senin kendine bir uğraş bulman gerek." dedi bana. Yüzde yüz haklıydı. İş bulma konusunda bana yardımcı olacaktı. Onu görmem için bir randevü verdi. O gün bence en iyi giysilerimi giydim. Saçım başım düzgündü. Ben öyle olduğunu sanıyordum. Sönmez Abla benim genç kızlığımı bilirdi. Beni görünce birden irkildi: "Allah kahretsin bu adam ne yapmış sana? Nasıl bu hale geldin? Dökülüyorsun." "Nesi var Sönmez Abla?" Herhalde bir işte çalışamıyacak durumda olduğumu o da anlamıştı.

Bana yardımcı olma konusunda ısrarlıydı ama. Özkan ağabey bir araştırma yapıyordu. Ona yardımcı olacaktım. Tüm anlayışlılıklarına karşın o işi de götüremedim. Diyorum ya size ben tükenmiştim... Bu arada 1987 Şubatı'nda bir de mani krizi geçirmiştim. Üstelik kriz 10 gün arayla tekrarlamıştı. O günleri

düşününce kendimi büsbütün seviyorum. Ben direniyordum. Eninde sonunda ayağa kalkacaktım. Yerde debelenip duruyordum. Ama pes de edemiyordum. Örneğin o dönemde bir süre Arapça kurslarına gittim.

Bu arada paramın neredeyse tamamını Tahralı AŞ hesabına aktarmıştım. Bütün harcamaları ağabeyim yapıyordu. Hesapları benim tutmam konusunda çok ısrarlıydı. Sözde güvenlik açısından. Hesaplar sürekli açık veriyordu. O zaman ortaklar hesabı devreye giriyordu. Sanki biz para çekmişiz gibi işlem görüyordu. Ben bir kuruş bile almamıştım aslında. Ama açıklar milyonları milyonları buluyordu. Toygar'ın buna getirdiği bir açıklama vardı. "Herkes fatura vermiyordu ki." Ben de yiyordum. O zaman ortaklar hesabı devreye giriyor. Ve sanki ben de kasadan para çekmiş gibi oluyordum. Hesaplar da benim el yazımla tutulduğuna göre kimi kime şikayet edecektim. Kasaya giriyor, kasadan çıkıyordu. Ben de bunları saf saf el yazımla belgeliyordum. Doğrusu Toygar'ı bu kadar hafife aldığım için kendi kendime kızıyorum. Güven duymam da yanlıştı... Bir de ondan boşanabilsem öylesine rahatlıyacağım ki...

O zamanlar Akbank Dalyan'da ortak bir hesap açtırmıştık Toygar'la ben hesaptım o ortak... ben yatırıyordum, o çekiyordu. Bir mani krizi sırasında o hesaptan para çektim. Hepsi 33 bin liraydı. Ben 30 bin lira çekmiştim. Bir daha o hesaba hiçbir şekilde para yatırılmadı. Böylece belki de bunlar benim 200.000 milyonum varken Toygar'ın nasıl 400.000 milyonu olduğunun da açıklamaları olabilir... Tasfiye halindeki bir şirketin arabasını nasıl özel hizmetinde hâlâ kullandığının yanıtı da belki burada gizlidir.

Birgün vapurda Melih'in üvey annesine rasladım. Severim akıllı kadındır. Galiba sonra bana telefon da etmişti. Melih beni unutamamıştı. Yeniden birlikte olmak istiyordu. "Ayşe gibisi yok" diyormuş. Tacinüsa Hanım "Bu nasıl bir aşk Ayşe anlıya-

madım" diyordu. Doğrusu hoşuma gitmişti. "Ablacığım Melih'in kocalığında iş yoktu. Bir de sevgili olarak deneyim bakalım." Yanıtım buydu. Kısa bir süre sonra Melih aradı. Buluşabilirniydik. Çocukların sorunlarıyla ilgili olarak konuşmalıydı.

Bir akşam üzeri Moda'da Koço'da buluştuk. İşin doğrusu bu başlangıç benim de hoşuma gitmişti. "Seni nasılsa özlemişim". diyordu. Yeniden başlayan bu beraberlik tam bir yıl sürdü. Herşey Melih'in istediği gibi yürüyordu. Cinsel yaşamımız da... Ben yeni yeni depresyondan kurtulmaya başlıyordum. Ezikliğim sürüyordu. Kendime güvenim hiç yoktu. Bu beraberlikten çocuklar özellikle de Mehmet çok mutluydu. Sonunda sanıyorum Melih benden sıkıldı.

Mülkiye 1961 girişliler her yıl bir araya gelir ve bir toplantı yaparlar. 1988 yılı toplantısı Uludağ'da yapıldı. Ben yeni yeni toparlanıyordum. Melih'se çok canlıydı. O toplantıda sanki hiç arkadaşım yokmuş gibi bir düyguya kapılmıştım. Masada bir ara tek başıma oturuyordum. Ümit Pamir geldi yanıma: "Bak Ayşe, bu adam seni çok üzdü. Yine üzer. Dikkat et kendine." dedi. Güldüm ben. Ne demek istediğini tam algılıyamamıştım o zaman. Ümit üstelik bizim nikah şahidimizdi.

Haftanın üç günü buluşuyorduk. İki akşam o bana yemeğe geliyor. Bir akşam da ben onda kalıyordum. O gün yine bana yemeğe gelecekti. Harika bir sofra donatmıştım. Övünmek gibi olmasın ama ben çok güzel yemek yaparım... Çocuklarla beraber geldi. Her halde onlarla daha önce buluşmuştu. Sofrayı görünce beğenilerini söyledi. Ben de "Belli bir yaşdan sonra erkeğin kalbinin yolu mideden geçer." dedim. Mehmet "Onun için de geç kaldın anne." Anlamamıştım. Yemekten sonra biz hep sofrada oturur sigara içeriz. O sırada Melih.

– Ben evleniyorum

– Tabii benimle değil

– Hayır

– Neden Melih, neden?

– Çünkü sen bana biad etmedin...

– Sana herşeyimi verdim

– Ben bana terliklerimi getirecek bir kadın istiyorum. Sen benim terliklerimi hiçbir zaman getirmedin

Aman tanrım...

Yeniden bir boşluğa düşüş. Yeniden yalnızlık. Yeniden en baştan başlama. Bütün bunların üstesinden ben nasıl geleceğim?.. Oysa daha bir ay önce Melih bana benim çok iyi bir insan olduğumu ve hiçbir zaman beni incitmeyeceğini söylemişti. "Kıyamam sana" demişti.

Kalkıp Konya'ya gidiyorum. Dayımın kızı Sumru'ya. Üç gün kalacağım İstanbul'dan uzaklaşmak, sonsuza kadar gitmek istiyorum. Gerçekten de bu seyahat bana iyi geliyor. Sumru sonra bir arkadaşıma "Ayşe hastahane kapısından döndü." diyecek.

Kriz başlangıçlarında alış veriş krizim tutar. Tek başıma alış verişe çıkacak kadar da güvenim gelmemiştir daha. Bana hiç "Hayır" demeyen bir Tuna'm var. Telefon ederim. Mutlaka gününü ayarlar benimle alış verişe gelir. Yine arıyorum Tuna'yı. Yine beni alış verişe götürüyor. Bu sırada ben hatırlamıyorum, O söyledi." Saçlarımı sarıya boyatmak istiyorum." "Neden Ayşe sarı saçın sana gideceğini sanmıyorum." Çünkü Melih sarı saçlı kadınlardan hoşlanıyor."

Ben de ne olursa olsun Melih'i gerçekten sevmiştim. Bu sevgimin bedelini de çok ağır ödedim. Öylesine ki "Çok yakın zamanlara kadar durmaksızın rüyalarıma giriyordu. Hergün değilse bile haftada en az üç kez görüyordum. Bu rüyalar televizyon dizilerine dönmüştü. Epizod epizod... Son kereler artık karısıyla birlikte görüyordum onu. Sonunda veda etti bana... O rüyadan sonra bir süre hiç görmedim. Sonra bir kez daha girdi rüyama ve Tanrı'ya şükür ki artık epeydir hiç girmiyor rüyama...

Bir yerden başlamak zorundaydım. O günlerde Mülkiyeliler

Birliği İstanbul Şübesi yönetimi el değiştirmiş ve yeni bir atılım içine girmiş. Evet, belki orada bir işe yarardım. Şube Başkanı Hüseyin Ergün'dü. Sınıf arkadaşıydık. Telefon edip ona gittim. "Evet yapılacak çok şey vardı. Ama ben de çok yararlı olabilirdim" O gün Hüseyin'in bana uzattığı el öylesine değerliydi ki... ona hep minnettar kalacağım.

Bu gerçekten de benim çıkışım oldu. İyileşiyordum. Kendi gözümde kendimi yeniden yaratıyordum. İyileşmemle birlikte duygularım canlanmayla başladı yeniden. Garip bir aşka da tutuldum. Platonik bir aşktı bu. Ama bana çok iyi gelecekti. Duygularımı dolu dizgin koyverdim. Şarkılar söylüyordum.

İkinci baharı yaşıyor gönlüm
Gel benim yarim oluver şimdi;

Yaşamaya başlamıştım yeniden, soluk alıp veriyordum. Az da olsa kendime olan güvenimi kazanıyordum. "Ben vardım. Ben Ayşe Nil Tahralı bir insandım." Seviyordum artık kendimi... Sevgi tükenir mi? Evet sevgi tükenir. Ama sevme yeteneği asla... Nesne değiştirir yalnızca. Sevebilme herkese nasib olan birşey değil. Kimi insan hiç sevemez. Ben sevebilirim herşeyi Kargaları bile... Balkonuma geldiklerin de konuşurum onlarla...

Bu arada Melih'i izlemeyi de sürdürüyorum. Kendinden 20 yaş küçük bir kızla, düğünle dernekle dünya evine girdi. Bir çocuğu oldu. Zeytin yağlı yemekleri evde o pişiriyor. İşsiz kaldı. Ve sıkı durun bana geldi. Melih'in bir arkadaşı durumu öylesine güzel özetlemiş ki: "Biz hepimiz yokuşu çıkmak hafif meyilli bir yolda esenlikle gidiyoruz. Melih gelmiş Barbaros Bulvarı'nın dibine, altında 46 model bir amerikan arabası, yokuşu çıkmaya çalışıyor. Çıkamaz. Mümkün değil çıkamaz."

Bana geliyor... Çünkü yokuşu çıkamayacağına aklı kesmiş olmalı. Ben asansörüm onun için. Bir kere daha onu taşıyacağımdan öylesine emin.

Saat akşamın 9'u civarı. Ben erken yatarım. Geceliğimi giymiş sonra sigaramı tellendiriyorum. Mehmet o akşam Burak'a (Ağabeyimin oğlu) gitmişti. Telefon çalıyor. Melih... "Seninle konuşmamız gerek. Kafamda bir tek senin çözebileceğin düğümler var." "Ben yatmak üzereydim." "Fazla vaktini almıyacağım. Yarım saat ayıramaz mısın bana. Lütfen" "Giyinemem şimdi." Canım giyinmen gerekmez."

Mehmet'e hemen telefon ediyorum. "Baban geliyor. Benimle konuşmak istiyormuş" "anne hemen geleyim istersen." "Hayır oğlum ben tek başıma halledebilirim. Ama gecelikleyim." "Giyin anne." Giyiniyorum.

Zil üç kez kısa kısa çalınıyor. Mutlu günlerimizde böyle çalardı zili Melih... Yaramazlık yapmış bir çocuğun canlılığı ve utanmazlığıyla geliyor. Keyifli görünüyor. Ayakkabılarını "Çıkarma" diyorum. Çıkarıyor. Ondan kalan terlikleri Mehmet giydiği için hâlâ durur. Onları veriyorum. Kendine güveni geliyor.

Hani içki sofrasında, küçükken, babama bana bir kere olsa da tatlı biber verme şansını nasıl tanımışsam bir şans da Melih'e tanıyorum. Verilmiş bir karar değil. Doğallıkla geliyor. Bakıyorum gülerek:

– Tilkinin dönüp dolaşıp geleceği yer kükçü dükkanı...

Rahatlıyor:

– Benim senden başka dostum yok. Tek dostumsun.

– Ben senin dostun değilim. Yalnızca eski karınım.

– Karımdan boşanmağa karar verdim. Bu kadına çocuk da emanet edilmez. Ne yapacağımı bilmiyorum.

– Belki çocuğu bana verirsiniz, ben bakarım...

Doğrusu bu kadar da anlayış beklemiyordu. Açılıyor.

– Bu kadın ebleh. Uyuşmamız mümkün değil. Çok farklı kültürlerden geliyoruz. Sen benim yeniden başlama gücümün ne kadar fazla olduğunu bilirsin.

– Yeniden başlamak gerekmeyebilirdi. Seninle ne mutlu bir

gelecek planlıyorduk. Kışın Datça'da (Benim Datça'da bir arsamvar.) yazın Yalova'da oturacak, seyahat edecek, gönlümüzce balığa çıkacaktık.

– Hata yaptım...

– Evlenirken aklın nerdeydi? Madem ki karın bu kadar çekilmez, düşmemen gerekirdi.

– Sarımsağın bile kokusu kırk gün çıkmazmış. Onun ne olduğunu sonradan anladım.

– Peki o zaman niye çocuk yaptın?

– Evliliğimi kurtarmak istemiştim. Yanlış yapmışım. Bana yardımcı olmalısın.

– Benim sana yardımcı olmama olanak yok. Hesaplarını bensiz yap.

– Bir dost olarak ara sıra konuşamaz mısın benimle?..

– Yalnızca telefonla. O da çok bunalırsan.

Ayağa kalkıyor. Yanıma yaklaşıyor. Bana dokunmasına izin vermiyorum.

– Sen saçlarını boyatmışsın;

– Evet

– Hayret böyle şeylere karşıydın sen

– İnsan zamanla değişiyor.

Nice değiştiğimin farkına varıyor mu? Doğrusu bilmiyorum. Ama bir deneme daha yapıyor.

– Seni ara sıra balığa çıkarırım.

Ağzımda acı biber tadı... Benim balık tutmayı ne kadar sevdiğimi biliyor. Çocuk gibi kandıracak beni. Ama ben büyüdüm artık.

Yapacak başka birşey olmadığını anlayınca kalkıp gidiyor. Hemen arkasından Mehmet geliyor. Arabayla gelirken görmüş babasını. "Ne yaptın adama? Suratı allak bullaktı." diyor.

Şimdi çok seyrek olarak ona telefon ediyorum. Çocuklarına karşı duyması gereken sorumluluğu hatırlatıyorum. Neredeyse

yıllardır, çocukların maddi ve manevi sorumluluklarını ben taşıyorum. Her telefondan sonra benim hasta olduğum zehabına kapılıyor. Oysa benim nice değiştiğimin hiç mi farkında değil...

Melih'in grafiği hızla düşerken, benimki yükseliyor. Artık çaresiz, umarsız ve yalnız değilim. Komşularımla ilişkilerim güzel yürüyor. Yeni arkadaşlar edindim. Bir ara ortadan kaybolmuş arkadaşlarım birer birer boy gösteriyorlar. Artık yalnız ben onları değil, onlar da beni arıyorlar. Ali'm Üniversiteyi bitirdi. Kimya mühendisi oldu ve ABD aldığı bursla Amerika'da doktora yapıyor. Bu arda onu evlendirdim. Harika bir karısı var. Seyda... Beraberlikleri güzel yürüyor. Mehmet bir ara sınırına geldi depresyon belasından yakasını sıyırdı ve çok başarılı bir performans göstererek bu yıl girdiği ÖSYM sınavlarında hep istediği Orta Doğu Üniversitesi Matematik bölümünü kazandı. Takılıyorum O'na "Oğlum tarihe ana- oğul düşünürler olarak geçeceğiz." Gülüyoruz. Sıcacık bir ilişkimiz var.

Bu arada da iki de kitap bastırdım. Biri şiirlerimi toplayan "Erik Çamda Çiçek Açtı" ve bir deneme olan "Aydınlarımız Nerede Yanıldılar"

Yaz başında Timur Bey artık iyileştiğime karar verdi ve Lityumu kestim. Bu karar önceleri ürküttü beni. Ama şimdi çok iyiyim. O kadar iyiyim ki, bu kadar iyi olmaktan bile korkuyorum.

Dün telefon ettim Timur Bey'e

– Saygılar Timur Bey

– Oh. Ayşe Nil Hanım. Nasılsınız?

– Çok iyiyim efendim.

– Çok sevindim

– Ama gerçekten çok iyiyim ve bu kadar iyi olmaktan korkuyorum.

– Daha ne istiyorsunuz ki Ayşe Nil Hanım?..

– Eskisi kadar uyuyamıyorum.

– Kaç saat uyuyorsunuz?
– 8-9 saat kadar. Eskiden 10-12 saat uyurdum.
– O normal değildi Ayşe Nil Hanım. 7-8 saat uyku yeterlidir.
– Maniye kayına olmasın...
– Korkmanıza gerek yok Ayşe Nil Hanım.

Teşekkür edip kapatıyorum. Benim delirmemi bekleyenlere saygılarımla duyururum.

İnsanların da devletler gibi sınırları vardır. Bu sınırlar kesin çizgilerle belirmemiştir ama vardır. Başka insanlarda bu sınırlara saygı gösterirler. Oysa ben de sınır mınır kalmamıştı. Ben işgal edilmiştim yakılıp yıkılıp talan edilmiştim. Uzun bir kişisel kurtuluş savaşı verdim. Hâlâ da vermeyi sürdürüyorum. Ama düşmanları kovdum yurdumdan. Bütünlüğümü kazandım yeniden. Artık kolay kolay beni alt etmeleri mümkün değil...

Bu savaşımımda gücümü aldığım üç şey vardı: 1) Çocuklarım 2) Kitaplarım 3) Annemin çaresiz ama tükenmez sevgisi ekonomik olanakları ve elbette Dr. Timur Erdemli, onu daha önce anlatmıştım.

Çocuklarım benim yaşam kaynağımdı. Onlar için soluk alıp veriyordum. Onlar beni yaşama bağlıyor ve beni kımıldamaya zorluyorlardı. Yapabildiğim kadarını yapıyordum. Onlar da daha fazlasını istemiyorlardı. Örneğin hem Ali hem de Mehmet kendi düğmelerini kendileri dikiyor, söküklerini onarıyorlardı. Seviyorduk birbirimizin gerçekten ve içten. İkisiyle hâlâ çok sıcacık sevgi bağlarımız vardır...

Beni ayakta tutan, ayakta demeyim hayatta diyeyim, ikinci şey kitaplardı. Durmaksızın okuyordum. Öylesine okuyordum ki insanın inanası gelmiyor. La Paix'ye kapatıldığım zamanlar bile okuyordum. Kendi gerçeklerimden kaçıyordum böylece. Kendimi daha fazla hırpalamaktan uzaklaşıyordum. Ama elime ne geçerse okuyordum. Anlamasam, dikkatimi tam toplayamasam bile okumayı sürdürüyordum. Okuduğum kitapların bazılarından hiçbir şey kalmamış belleğimde...

Evet annem ve annemin o çaresiz ama tükenmez sevgisi ve ekonomik desteği. Ben de çok seviyordum onu. Biliyorum o da beni çok sever. Telefonumun çalmadığı günlerde o mutlaka arar beni. Aranıyor olmanın o sevincini yaşatır bana. Çaresiz diyorum. Çünkü artık çok yaşlıydı.

Delilik öykümüz burada bitiyor. Yaşam öykümüz sürer umarım... Ha, yolda, sokakta , devlet dairelerinde hernerede olursa olsun eflatun renkli fötr şapka giyen adamlara raslarsanız, onlar bizim örgüttendir. Beni tanırlar... Selamımı söylerseniz size kolaylık gösterir, yardımcı olurlar...

Haziran 9 Eylül
Yalova

Kocaya yapılan yatırım tımarhaneye kadar götürür."

Ayşe Nil / Kadınca

"Okuyacağınız her şey gerçektir... Anlatacağım olayların pek çoğunun tanıkları vardır... Ne kişi adları değiştirilmiştir ne de yer adları... Bence insanlar yaptıklarından utanmamalıdırlar. Utanılacak şeyleri ise yapmamalıdırlar".

Ayşe Nil'in bu yapıtında Fransız La Paix Hastahanesi'nden Suna Tanaltay ve Prof. Dr. Ayhan Songar'a kadar birçok ünlü kişiyi gerçek adlarıyla ve tanıklar önünde yaşanmış olayların içinde bulacaksınız. Ayşe Nil gittiği psikiatristlerle, birçok kez kapatıldığı hastahanedeki soğuk, sevgisiz, özensiz ve çarpık ilişkileri sergiliyor. *"O şoklardan sonra zaten pasifize oluyorsunuz, bembeyaz duvarlar insanı öldürüyor. Temel yanlış ise psikiatristlerde. Büyük bir bölümü işlerini ciddiye almıyor..."*